

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Martin Ondrůšek

**Důsledky porušení předpisů o dokazování pro
účinnost důkazů**

Diplomová práce

2024

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 11. 6. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 209 333 znaků včetně mezer.

V Bonnu dne 11. 6. 2024

Martin Ondrůšek

Poděkování:

Dříve než čtenář začne číst tyto stránky, ať si nejprve přečte mé poděkování. Děkuji za veškerou podporu mé rodině během celého studia a panu Dr. Hořákovi při vypracovávání této práce.

Obsah:

1. Úvodem	1
2. Právní rámec dokazování v trestním řízení.....	4
2.1. Úprava dokazování na mezinárodní úrovni	4
2.2. Úprava dokazování na ústavní úrovni.....	5
2.3. Úprava dokazování na úrovni zákona.....	5
3. Základní pojmy dokazování.....	7
4. Základní zásady dokazování.....	9
4.1. Zásada materiální pravdy	10
4.2. Zásada presumpce nevinny	10
4.3. Zásada bezprostřednosti a ústnosti.....	11
4.4. Zásada volného hodnocení důkazů	12
4.5. Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti.....	13
4.6. Zásada vyhledávací	14
5. Nepoužitelnost důkazů v trestním řízení	15
5.1. Nepřípustnost a nezákonnost důkazu	16
5.2. Neúčinnost důkazu	21
5.2.1. Absolutní neúčinnost	22
5.2.2. Relativní neúčinnost.....	24
5.3. Odposlech telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu z pohledu porušení předpisů o dokazování	24
5.3.1. Důsledky nedodržení zákonných požadavků	26
5.3.2. Přezkoumání zákonnosti odposlechu Nejvyšším soudem	29
5.4. Zhodnocení současné právní úpravy	31
6. Srovnání s právní úpravou německého trestního řádu	34
6.1. Zákazy shromažďování důkazů (<i>Beweiserhebungsverbote</i>).....	34
6.2. Zákazy použití důkazů (<i>Beweisverwertungsverbote</i>)	39
6.2.1. Zákazy zákonem upravené.....	40
6.2.2. Zákazy zákonem neupravené	41
6.2.3. Vznesení námitky (<i>Widerspruchslösung</i>).....	43
6.3. Sledování telekomunikačního provozu dle § 100a StPO z hlediska porušení předpisů o dokazování	43
6.3.1. Důsledky nedodržení zákonných požadavků	45
6.3.2. Přezkoumání zákonnosti odposlechu soudem	47

6.4.	Zhodnocení německé právní úpravy	48
7.	Srovnání s Návrhem nového trestního řádu.....	51
7.1.	Zásada kontradiktornosti a rovnosti stran	51
7.2.	Zákazy v předmětu dokazování a důkazních prostředků	53
7.2.1.	Zákazy důkazních metod	53
7.3.	Odposlech elektronického provozu dle § s14a návrhu tr. řádu z pohledu porušení předpisů o dokazování	55
7.4.	Zhodnocení návrhu nového trestního řádu	57
8.	Závěr	65
9.	Seznam použitých pramenů	72

1. Úvodem

Rozvojem informačních technologií ve světě, v němž se za posledních 20 let odehrálo více digitálního a technologického pokroku než za poslední předcházející století, se nutně musí promítnout i do tak konzervativního oboru jakým je trestní právo. Pokud se trestní proces stovky let zabýval pojmy jako je listina, otisk či očitě svědectví, je jisté, že v posledních letech musí narážet na své limity. Poslední dvě desetiletí nám přinášejí z hlediska trestního procesu zcela nové výzvy, jakými jsou elektronické důkazy, sociální sítě, virtuální měny apod. Tomuto překotnému vývoji musí odpovídat i samotná právní úprava trestního řízení t.č. upravena v již mnohokrát novelizovaném trestním řádu z roku 1961 (dále „tr. řád“). Ochrana osoby jednotlivce v časech technologických změn, která se odráží v ustanoveních trestního řízení, je do jisté míry jedním z leitmotivů celé této práce.

Práce vždy postupuje od obecného ke konkrétnímu, aby poskytla jasný a srozumitelný přehled. Jedním z cílů je srovnat tři právní předpisy – český, německý a návrh nového trestního řádu. Každá právní úprava bude v této práci nejprve rozebrána obecně ve vztahu k porušení předpisů o dokazování, a poté konkrétně ve vztahu k odposlechu telekomunikačního (elektronického) provozu.

Práce je koncipována do 8 kapitol včetně Závěru, v nichž jsou kombinovány metody deskriptivní, komparativní a analytická. V první části této práce využiji metodu deskriptivní, kde uvoďím téma a dodám potřebný kontext k jeho uchopení. V úvodu pojednám o mezinárodním, ústavním a zákonném zakotvení dokazování, dále základních pojmech následovaných základními zásadami dokazování. V kapitole páté potom přistoupím k samotnému porušení předpisů o dokazování v českém trestním řízení, přičemž v závěru této kapitoly použiji metodu analytickou pro zhodnocení dosavadního stavu současné právní úpravy. Šestá kapitola obsahuje deskriptivní metodou sepsanou materii německého trestního procesu z hlediska použitelnosti důkazů v trestním řízení. Závěr kapitoly zanalyzuje a porovná klady a zápory německého pojetí. Sedmá kapitola je věnována návrhu nového trestního řádu ve znění k 14. 10. 2022, v níž je opět využita metoda deskriptivní, přičemž na konci kapitoly uvedu komparaci s předchozími úpravami, analýzu a nástin možných jiných řešení.

Vzhledem k tomu, že trestní řízení významně zasahuje do základních práv a svobod, není možné začít jinak než vymezením v ústavních a mezinárodních normách. Následuje vymezení základních pojmů dokazování, následované základními zásadami dokazování. Kapitola o českém pojetí použitelnosti důkazů obsahuje základní vymezení pojmů jako je nezákonnost, nepřípustnost, resp. neúčinnost důkazu a jejich důsledky pro další řízení.

Speciální podkapitolou je potom pojednání o odposlechu telekomunikačního provozu, kde je zejména reflektováno porušení předpisů a jejich následek pro použití důkazu.

Komparace s právní úpravou německého trestního řízení, upraveného ve *Strafprozessordnung*, byla zvolena nejenom pro společenskou, historickou a institucionální blízkost, které naše země, potažmo právní řády spojují, ale také pro značně bohatou teoretickou základnu, kterou německé trestní právo nabízí. Německá teorie trestního procesu upravuje institut *zákazů shromažďování důkazů* a *zákazů použití důkazů*, na něž navazuje materie teoretických východisek a přístupů k řešení problému z nich vyplývajících.

Poslední právní předpis, byť ve fázi příprav, je *návrh trestního řádu* ve znění k 14. 10. 2022. V této kapitole se stručně věnuji tomu, jaké změny předpis přináší, resp. do jaké míry dostál výzev ze strany teorie.

Obecnou otázkou, kterou si v následujícím textu práce kladu je, zda současná právní úprava dostatečně pozitivně-právně upravuje podmínky pro (ne)použitelnost důkazu, resp. zda je odpovídající současnému společenskému vývoji, který se v dokazování odráží. Na tuto otázku potom navazuje další otázka, a sice zda návrh nového trestního řádu dokáže nedostatky předchozí úpravy dostatečně reflektovat. Vzhledem k německému trestnímu řádu si kladu otázku, zda si může česká teorie dokazování v tomto směru vzít, ať už pozitivní či negativní příklad. Z hlediska specifické výzkumné otázky je potom předmětem zkoumání samotné porovnání úprav odposlechnů telekomunikačního (elektronického) provozu.

Jednotlivé kapitoly jsou řazeny právě v tomto pořadí, protože tímto je sledován úmysl srovnání jednotlivých úprav. První ze zákonů je přirozeně současný trestní řád, neboť ten je východiskem českého trestního řízení. Následuje současná německá právní úprava, protože ta může být v některých případech jistým vodítkem nebo ideových zdrojem, resp. může nám leccos napovědět pro rekonstrukci trestního řízení. Poslední z této trojice je návrh nového trestního řádu ve znění k 14. 10. 2022, na němž můžeme aplikovat všechny poznatky, které byly představeny v předchozích kapitolách a zhodnotit nakolik reflektuje nedostatky současné české úpravy.

Cílem této práce není pojmout naprosto celou materii nepoužitelnosti důkazů. Jedno z velkých témat, kterým se tato práce nezabývá je problematika tzv. plodů z otráveného stromu, protože toto téma nejenomže již bylo důkladně zpracováno jinými autory¹, ale také pochází

---

¹ HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, roč. 8., č. 3 (2009), s. 65–70.

z amerického právního prostředí, přičemž následující výklad se snaží koncentrovat hlavně na srovnání s německým trestním řízením.

Jedním z rysů této práce je také didaktický charakter, proto v kapitole o německé právní úpravě nalezneme také překlad každého institutu do německého jazyka tak, aby se mohl čtenář během hlubšího zaměření do tématu věnovat primárním pramenům a lépe se v nich orientovat.

2. Právní rámec dokazování v trestním řízení

Dokazování v trestním řízení je neodmyslitelně spojeno se zásahy do základních práv a svobod. Vzhledem k pravomocem, kterými jsou orgány činné v trestním řízení nadány, a závažností zásahů do života jednotlivce, je nezbytné stanovit jasné limity procesu dokazování. Tyto limity jsou definovány mezinárodními a vnitrostátními ústavními normami týkajícími se lidských práv a svobod, s důrazem na postuláty práva na spravedlivý proces (*fair trial*). Na tyto postuláty se poté české soudy při posuzování zákonnosti odvolávají. Krom jiného jsou dále soudy při zjišťování skutkového stavu věci vázány zákonem a musí být v této činnosti nezávislí a nestranní.

2.1. Úprava dokazování na mezinárodní úrovni

Základními prameny souvisejícími s trestním řízením, potažmo s dokazováním jako takovým, jsou Evropská úmluva o lidských právech („Úmluva“), Mezinárodní pakt o občanských a politických právech („Pakt“) a Úmluva proti mučení a jinému nelidskému zacházení. Na tomto místě lze poznamenat, že dle Ústavního soudu jsou výše uvedené mezinárodní smlouvy součástí ústavního pořádku.²

Úmluva a Pakt jsou nositeli významného práva nazvaného jako právo na spravedlivý proces (*right to a fair trial*), které dokazování v trestním řízení významným způsobem ovlivňuje. Problematiku přípustnosti důkazů, jakožto tradiční součásti práva na spravedlivý proces, rozpracovává Evropský soud pro lidská práva („ESLP“), který v této souvislosti zformuloval obsáhlé množství závěrů, jimiž ovlivňuje praxi orgánů činných v trestním řízení v České republice. Vzhledem k objektu našeho zájmu, tedy k dokazování v trestním řízení, resp. k použitelnosti důkazů³ v něm, je na tomto místě vhodné zmínit několik východisek a pozic, které ESLP zastává. Z rozhodnutí *Schenk v. Švýcarsko* se nám dostává, že v obecné rovině Úmluva nestanovuje žádná pravidla týkající se přípustnosti důkazů nebo způsobů, jak mají být hodnoceny, to ponechává právní úpravě na národní úrovni a národním soudům.⁴ ESLP k tomu potom v rozhodnutí *Prade v. Německo* podotýká, že není jeho úkolem, aby se vyjadřoval k tomu, zda některé druhy důkazů mohou být v řízení připuštěny, nebo dokonce, aby posuzoval, jestli je stěžovatel vinen, či nevinen. Jeho úkolem je především odpovědět, zda bylo řízení spravedlivé jako celek, což v sobě zahrnuje i způsob, jímž byly rozhodné důkazy obstarány.⁵ Použití určité kategorie důkazů v trestním řízení dle ESLP způsobuje automaticky

² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01. (č. 403/2002 Sb.)

³ ESLP pracuje ve své judikatuře s pojmem „použití“ důkazů

⁴ Rozsudek ESLP ze dne 12. 7. 1998 ve věci *Schenk v. Švýcarsko*, č. 10862/84

⁵ Rozsudek ESLP ze dne 3. 3. 2016 ve věci *Prade v. Německo*, č. 7215/10, §33

porušení čl. 6 Listiny, jak plyne z rozhodnutí *Gäfgen v. Německo*.⁶ Důsledek takového porušení lze označit jako absolutní nepoužitelnost důkazu. Naproti tomu v případech relativní neúčinnosti soud v rozhodnutí *Heglas v. Česká republika* tvrdí, že ta sama o sobě nastává v případech, kdy nespravedlnost trestního řízení nevyplývá z použití nezákonného důkazu automaticky, ale jen za konkrétních okolností a není třeba takové důkazy z rozhodování ve věci a priori vylučovat.⁷ Úmluva proti mučení doplnila trestní řád rozsáhlejší novelou č. 178/1990 Sb. o § 89 odst. 3 tr. řádu, který stanovuje absolutní neúčinnost důkazu získaného na základě mučení, pohrůžky mučení či jiného nelidského zacházení.

2.2. Úprava dokazování na ústavní úrovni

Jak již bylo výše nastíněno, dokazování je mimořádně citlivou oblastí, kde dochází ke střetu základních práv a svobod osoby a veřejným zájmem na zjištění a potrestání pachatele. V takovém prostoru je nutné předejít tomu, aby docházelo k nerespektování základních práv a svobod jednotlivce, k čemuž se stát zavazuje v čl. 1 Ústavy. Z dosavadního popisu je zřejmé, že činnost orgánů činných v trestním řízení, a to nikoli pouze při dokazování, musí být ohraničena jasnými ústavními limity. Konkrétní úpravu nalezneme v čl. 95 odst. 1, čl. 96 a čl. 90 Ústavy ČR, z nichž vyplývají především principy řádného a spravedlivého procesu. Stěžejním je poté čl. 8 odst. 2 Listiny, který stanoví: „*Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. (...)*“. V hlavě páté Listiny v čl. 36 a násl., nalezneme základní práva naplňující pojem právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy)⁸, z nich konkretizujeme pojem spravedlivý proces, přičemž tento je zakotven jak na ústavní, tak i mezinárodní úrovni.⁹ Stát zachází se svými občany tak, jak to odpovídá principům právního státu.¹⁰ Praxe trestního řízení je tak projevem reálné ústavnosti a lze tak shrnout, jak kdysi poznamenal Hohmann, že trestní právo procesní je živoucí ústavní právo.¹¹

2.3. Úprava dokazování na úrovni zákona

Zákonná úprava dokazování v trestním řízení je založena na základech výše uvedených pramenů, tedy norem práva mezinárodního a ústavního. Tyto základy jsou potom převtěleny do zákona č. 141/1961 Sb. trestního řádu. Již výše uvedené ustanovení čl. 8 odst. 2 Listiny je promítnuto do § 2 odst. 1 tr. řádu, který uvádí, že: „*Nikdo nemůže být stíhán jinak, než*

⁶ Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 1. 6. 2010 ve věci *Gäfgen proti Německu*, č. 22978/05.

⁷ Rozsudek ESLP ze dne 1. 3. 2007 ve věci *Heglas proti České republice*, č. 5935/02.

⁸ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-468-8., s. 698.

⁹ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3. s. 260 a násl.

¹⁰ MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. vydání Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6., s. 81.

¹¹ HOHMANN, Ralf. *Historie a struktura moderního trestního řízení*. Brno: MU, 1993. s. 18.

ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.“ Dokazování jako takové je upraveno v § 89 tr. řádu a jednotlivé druhy důkazních prostředků, jakož i další výslechové metody potom v jeho následujících ustanoveních. Podmínky pro opatření a provedení nejvíce frekventovaných důkazních prostředků jsou zakotveny zvláště v § 90 až § 118 tr. řádu a § 207 až § 215 tr. řádu. V § 89 odst. 2 tr. řád demonstrativně vymezuje okruh důkazních prostředků, jejichž prostřednictvím může orgán činný v trestním řízení dospět k důkazu o určité relevantní skutečnosti.¹² K dokazování určité skutečnosti, důležité pro trestní řízení, lze v zásadě použít jakýkoliv důkazní prostředek, protože zákon až na výjimky¹³ neurčuje, kterým důkazním prostředkem by měla být určitá relevantní skutečnost dokazována. Jak bude výše pojednáno ve čtvrté kapitole, dokazování je silně ovlivněno a spjato s právními zásadami, a to zejména zásadou materiální pravdy (§ 2 odst. 5 tr. řádu), zásadou presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. řádu), zásadou bezprostřednosti a ústnosti (§ 2 odst. 11 a 12 tr. řádu), zásadou volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu), zásadou přiměřenosti a zdrženlivosti (§ 2 odst. 4 tr. řádu) a zásadou vyhledávací (§ 2 odst. 5 tr. řádu). Zásada zákonnosti trestního řízení (§ 2 odst. 1 tr. řádu), tak jako i výše uvedené zásady trestního práva procesního, které naplňují obsah principu spravedlivého procesu, tvoří obecný rámec procesu dokazování.

---

¹² Srov. např. výslech obviněného, svědka, znalce, ohledání osoby nebo věci a čtení listiny

¹³ Srov. např. § 105 tr. řádu

3. Základní pojmy dokazování

Ať už se jedná o jakýkoliv obor zkoumání, obzvláště jde-li o obor práva, je nutné před samotným výkladem definovat pojmy, s nimiž se budeme v této práci potýkat. *Dokazováním* rozumíme trestním řádem vymezený postup orgánů činných v trestním řízení za zákonem vymezené součinnosti stran, jehož smyslem je poznání skutkových okolností důležitých pro další postup orgánů činných v trestním řízení a v konečné fázi i pro rozhodnutí.¹⁴ Dokazování lze označit (snad vedle samotného vydání rozhodnutí) za nejdůležitější část každé fáze trestního řízení. Je to postup, který v konkrétním případě přináší, doplňuje, prověřuje a potvrzuje či vyvrací skutkové závěry, přičemž jeho jádrem je zásada materiální pravdy, která garantuje, že šetření ve věci bude vedeno za podmínek zajišťujících nestrannost a nezávislost orgánů činných v trestním řízení. Dokazování je přitom přítomno v každé fázi trestního řízení, a to v určitém rozsahu dokonce i před jeho zahájením (již při samotné formulaci úředního záznamu o zahájení úkonů trestního řízení vychází policejní orgán z *quasi* dokazování, které sice není přísně vzato součástí trestního řízení, neboť se odehrává před jeho zahájením, ale jde myšlenkově o zcela identický postup).¹⁵ Odpovědnost za výsledek dokazování nesou primárně orgány činné v trestním řízení, z nich v konečném důsledku soud.¹⁶ *Důkazním prostředkem* je procesní činnost orgánu činného v trestním řízení nebo oprávněné strany trestního řízení, která slouží k poznání skutečnosti, jež má být zjištěna. Důkazní prostředek je tedy nástroj k tomu, aby mohl orgán činný v trestním řízení dospět k přímému poznatku o předmětu dokazování.¹⁷ Oním *předmětem dokazování* (nebo také předmětem důkazu) potom rozumíme závažné, rozhodné neboli relevantní okolnosti, tj. okolnosti, na kterých přímo nebo nepřímo závisí rozhodnutí.¹⁸ Jiné okolnosti, pro řízení nedůležité, dokazovány být ani nemají. Od pojmu důkazní prostředek je nutné důsledně odlišit *důkaz*, jakožto ústřední pojem důkazního práva. Jedná se o přímý poznatek, který získají orgány činné v trestním řízení o předmětu důkazu z důkazního prostředku při procesním dokazování.¹⁹ Důkazem se rozumí výsledek činnosti orgánu činného v trestním řízení při dokazování (např. obsah výpovědi vyslychané osoby, obsah listiny, výsledek znaleckého zkoumání – odpověď znalce na položené

---

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUCHTA. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. s. 346.

¹⁵ PROVAZNÍK, Jan. Vybrané problémy současného modelu dokazování v trestním řízení In: KALVODOVÁ, Věra a HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8072-0. s. 28.

¹⁶ VAŠUTOVÁ, Vendula. Specifika dokazování v odlišných právních procesech. *Právní rozhledy*, 2011, č. 22, s. 800.

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1333.

¹⁸ STORCH, František, SPÁČIL, Jiří, ed. *Řízení trestní rakouské*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Klasická právníká díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-651-6. s. 66, 2. díl

¹⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0., s. 400.

otázky, výsledek získaný ohledáním atd.). Jde tedy o přímý poznatek získaný orgánem činným v trestním řízení o existenci či neexistenci určité okolnosti, která se má dokazovat (o předmětu dokazování). Jen o důkazy v tomto smyslu pak může orgán činný v trestním řízení opřít svá skutková zjištění, která jsou podkladem pro jeho rozhodnutí.²⁰ *Pramenem důkazů* (nebo také nositelem důkazu²¹) jsou nositelé informace, z níž se čerpá poznatek, který je předmětem dokazování. Prameny důkazů jsou buď osoby, nebo věci a podle tohoto hlediska lze důkazní prostředky rozdělit na osobní (výslech obviněného, svědků, znalců, ohledání osoby) a věcné (ohledávané věci, listiny, místo činu).

---

²⁰ ŠÁMAL, *Trestní řád*. cit. 17, s. 1333.

²¹ JELÍNEK, *Trestní právo procesní*. cit. 19, s. 401.

4. Základní zásady dokazování

Základními zásadami trestního řízení rozumíme vůdčí právní ideje, jimž toto vůdčí postavení přiznává zákon. V důsledku své povahy jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů.²² Tyto zásady utvářejí vnitřně jednotný a harmonický systém, jehož záměrem je zabezpečovat naplnění úkolů trestního řízení.²³ Zmíněnou jednotnost lze spatřovat v tom, že zásady jsou vzájemně spjaté, doplňují se a porušení, ať už jen jedné z nich, má zpravidla za následek i porušení zásady jiné. Při přijímání jakéhokoliv právního předpisu je nezbytné vytyčit si napřed jeho základní zásady. Nejinak je tomu i u snah o přijetí nového trestního řádu. Význam základních zásad se koncentruje ve čtyřech funkcích, a to konkrétně ve funkci poznávací, interpretační, aplikační a zákonodárné. Poznávací funkce říká, jaký je charakter trestního procesu, přičemž nezastupitelnou roli hraje také v teorii trestního procesu²⁴. Interpretační a aplikační funkce se opírají především o řešení sporných výkladových a aplikačních otázek²⁵, přičemž korektivem je, krom ústavní konformity²⁶, hlavně cíl uvedený v § 1 tr. řádu. Funkce zákonodárná je z pohledu *de lege ferenda* funkcí, jež má zajistit, aby zákonodárce dbal těchto zásad při zákonodárné činnosti a z nich v zásadě vycházel. Posledně zmíněná funkce je dle mého názoru stěžejní obzvlášť v době přerodu českého trestního řízení, resp. snah o přijetí nového trestního řádu. K tomu si dovoluji jen stručně poznamenat, že základní zásady by měly sloužit jako nosná idea, na které je vystaven právní předpis. Základní zásady také zajišťují, že přijímání novelizací bude vycházet ze stejného hodnotového ohniska. Jinak řečeno, základní zásady zabraňují v době permanentní trestněprávní reformy narušení zákonodárského díla přijetí úpravy cizorodé. Z pohledu teorie trestního procesu je možné dělit zásady na zásady základní (tj. pro celé řízení společně), na zásady zahájení řízení a na zásady dokazování. Vzhledem k úzké profilaci této práce, bude v této kapitole pojednáno již jen o zásadách dokazování, a to tak, aby byla ve stručnosti vystihnuta jejich podstata s přihlédnutím k rozhodovací praxi soudů. Vzhledem k pokročilým pracím na novém trestním řádu, bude v následujícím výkladu pojednáno i o zásadě kontradiktorní (Srov. podkapitola 7.1.).

²² FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. str. 93.

²³ Srov. § 1 tr. řádu

²⁴ NETT, Alexander. *Trestní právo procesní*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Brno: Masarykova univerzita, 1996. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 8021010169. str. 35-36.

²⁵ ŠÁMAL, MUSIL, KUČHTA, *Trestní právo procesní*, cit. 14, s. 86.

²⁶ JELÍNEK, *Trestní právo procesní*. cit. 19, s. 129.

4.1. Zásada materiální pravdy

Zásadu materiální pravdy nalezneme v § 2 odst. 5 tr. řádu. Na základě tohoto ustanovení je patrné, že orgány činné v trestním řízení usilují o nalezení pravdy o spáchaném skutku, jenž je předmětem řízení, a v němž je spatřován trestný čin. Cílem činnosti orgánů činných v trestním řízení je zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Orgány činné v trestním řízení tak nemohou být zároveň rozptylovány nepodstatnými skutečnostmi, což by jistě nekolidovalo se zásadou rychlosti řízení (§ 2 odst. 4 tr. řádu). Zjištění tohoto skutkového stavu bez důvodných pochybností je v trestním řádu zajištěno zejména tím, že orgány činné v trestním řízení objasňují skutečnosti, které svědčí ve prospěch i v neprospěch obviněného, zároveň je formulován systém zásad trestního řízení a konečně je upraven i řádný postup řízení.²⁷ Vzhledem k povaze zásady materiální pravdy, tedy pouhé doznání obviněného, nepotvrzené jinak zjištěnými skutečnostmi, nestačí. Proto při zjišťování skutkového stavu neexistují instituty jako presumpce, prekluze ani formální důkazní břemeno.²⁸ Předmětná zásada vyjadřuje jeden z cílů celého trestního řízení. Storch v této souvislosti uvádí, že zásada vyplývá ze samé podstaty trestního práva, musí být základem každého trestního řízení a označuje zároveň jeho vlastní a nejvyšší cíl, k němuž má všechno řízení směřovat.²⁹ Na tomto místě lze také poznamenat, že novelizováním trestního řádu docházelo několikrát k oslabení zásady materiální pravdy. Jako příklad lze uvést institut nesporných skutečností či dohodu o vině a trestu.³⁰ Jak už bylo výše zmíněno, zásady trestního řízení vytvářejí jednotný celek a jsou vzájemně propojeny. Zde můžeme pozorovat propojení se zásadou vyhledávací, a to konkrétně v tom smyslu, že má-li být rozhodnuto o vině, musí mít orgány činné v trestním řízení dostatek důkazů pro rozhodnutí, jinak je nutné obžalovaného zprostit viny nebo zastavit trestní stíhání. Níže uvedené zásady jsou předpokladem pro naplnění zásady materiální pravdy.

4.2. Zásada presumpce nevinny

V nejobecnější rovině je zásada presumpce nevinny vyjádřena v čl. 6 odst. 2 Úmluvy, na ústavní úrovni poté v Listině v čl. 40 odst. 2. „*Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen*“: takto je vyjádřena zásada presumpce nevinny v § 2 odst. 2 tr. řádu. Zásada je spjata s presumpcí řádnosti občana,³¹ jinak řečeno každý občan jedná řádně, dokud není prokázán

²⁷ ŠÁMAL, *Trestní řád*. cit. 17, s. 33-36.

²⁸ JELÍNEK, *Trestní právo procesní*. cit. 19, s. 156.

²⁹ STORCH, *Řízení trestní rakouské*. cit. 18, s. 5-9.

³⁰ JELÍNEK, *Trestní právo procesní*. cit. 19, s. 156.

³¹ FENYK, CÍSAŘOVÁ, GRIVNA, *Trestní právo procesní*, cit. 22, s. 113.

opak. Povinností orgánů činných v trestním řízení je prokázat plně a nepochybně vinu obviněného či obžalovaného. Odsuzující rozsudek může být vynesena jen za předpokladu, že byly odstraněny všechny důvodné pochybnosti, v opačném případě musí být vynesena rozsudek zprošťující. Výstižněji řečeno, nedokázaná vina má tentýž význam jako prokázaná nevína. Mulák dodává, že presumpce nevíny má přímou návaznost na ústavní princip, na základě něhož, jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy (čl. 90 Ústavy ČR, čl. 40 odst. 1 Listiny).³² Na základě výše uvedeného tedy můžeme dojít k závěru, že zásada presumpce nevíny nám postuluje 3 důležitá procesní pravidla. Prvním z nich je procesní zásada *in dubio pro reo*. Objeví-li se v otázce viny obviněného nebo obžalovaného pochybnosti a nelze-li tyto pochybnosti rozptýlit dalším prováděním důkazů, je třeba rozhodnout ve prospěch obviněného nebo obžalovaného. K zásadě *in dubio pro reo* Ústavní soud vyslovuje následující: „*není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného.*“³³ K negativnímu vymezení tohoto principu potom dodává: „*[z]ásadu in dubio pro reo nelze vykládat tak, že by jakékoli nepodstatné nejasnosti ohledně skutkového děje, plynoucí zejména z drobných rozporů ve výpovědích svědků, musely vždy nutně vést ke zproštění obžaloby. Není porušením presumpce nevíny, jestliže obecný soud srozumitelným a logickým způsobem vysvětlí, proč výpovědi svědka či obžalovaného uvěřil či nikoli; rozpory ve výpovědích lze překlenout v rámci hodnocení důkazů ve smyslu*“³⁴. Dalším procesním pravidlem je pro odsouzení povinnost prokázat obžalovanému vinu a konečně posledním pravidlem je dbání na zásadu přiměřenosti a zdrženlivosti (viz další podkapitola).

4.3. Zásada bezprostřednosti a ústnosti

O soudním řízením, při němž soud rozhoduje na základě důkazů před ním předvedených a má přitom možnost čerpat z nejbližší zjišťované skutečnosti, říkáme, že je založeno na zásadě bezprostřednosti. Soud se prostřednictvím soudce (společně se všemi členy senátu nebo přísedícími) svými smysly sám přesvědčí o skutečnostech, které jsou mu předkládány prostřednictvím důkazních prostředků a na základě tohoto si vytvoří vlastní úsudek. Jen tak se soud může osobně seznámit se všemi důkazy, které mají být podkladem pro jeho rozhodnutí a zároveň je zajištěno, aby nebylo přihlédnuto k důkazům, které nebyly provedeny při soudním

---

³² MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Teoretik. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-387-2. s. 121.

³³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. I. ÚS 1501/16 (N 92/85 SbNU 571).

³⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. III. ÚS 1806/09 (U 6/66 SbNU 441).

jednání. Výše uvedené nám implikuje dvě procesní pravidla, a sice pravidlo nezměnitelnosti složení soudů³⁵ a pravidlo nezměnitelnosti soudního jednání.³⁶ Ústavní soud dokonce tuto zásadu společně se zásadou přímosti (§ 2 odst. 12 tr. řádu) považuje za stěžejní zásadu dokazování v trestním řízení a uvádí, že „zajišťují, aby skutkový stav byl hodnocen tím soudem, který důkazy provádí, a který je tak o jejich obsahu a vzájemných souvislostech nejlépe informován. Zároveň posilují ústavně zaručená práva obhajoby, která může na provádění důkazů a jejich potenciální přehodnocení bezprostředně reagovat.“³⁷

Zásada ústnosti je vyjádřena v § 2 odst. 11 tr. řádu ve znění následujícím: „jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají“. Zásada spočívá v tom, že soud rozhoduje na základě ústního přednesu stran a ústně provedených důkazů, přičemž lze zároveň poznamenat, že se jedná o pravidlo ústavněprávní úrovně (srov. čl. 96 odst. 2 Ústavy)³⁸. Z tohoto pohledu je tedy úzce spjata se zásadou bezprostřednosti (§ 2 odst. 12 tr. řádu) a veřejnosti (§ 2 odst. 10 tr. řádu). Zhodnotíme-li alespoň krátce vývoj této zásady, můžeme dojít k závěru, že přes prvotní kabinetní justici, která byla typická pro feudální proces se vývojem dostáváme až k trestnímu řízení vedeném pomocí videokonferenčního zařízení (§ 52a tr. řádu). Za této situace je zásada ústnosti plně zachována, a navíc je zajištěna hospodárnost řízení a v některých případech dokonce i bezpečnost průběhu řízení.³⁹

4.4. Zásada volného hodnocení důkazů

Zásada volného hodnocení důkazů má své legislativní ukotvení v § 2 odst. 6 tr. řádu, dle něhož orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Přestože nenalezneme její ústavní zakotvení v ústavních předpisech, nepochybně má i tato zásada svůj ústavněprávní rozměr. Toto konstatování lze doložit rozhodnutím Ústavního soudu o tom, že ona zásada vyplývá z ústavního principu nezávislosti soudů (čl. 81 Ústavy).⁴⁰ Ústavní soud v minulosti také uvedl, že „zásada volného hodnocení důkazů orgánům činným v trestním řízení ukládá, aby důkazy byly hodnoceny jak ve vzájemné souvislosti, tak jednotlivě, a umožňuje tedy, aby bylo k vadám řízení přistupováno diferencovaně a materiálně.“⁴¹ Výše uvedené nám implikuje závěr, že soud nemá žádná předem určená pravidla, alespoň jde-li

³⁵ Pozn. k dodržení tohoto pravidla slouží institut náhradních soudců dle § 197 tr. řádu

³⁶ Pozn. výjimkou je např. odročení dle § 219 odst. 1 tr. řádu

³⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 1980/13 (N 1/72 SbNU 23).

³⁸ MULÁK, Jirí. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. cit. 32, s. 252.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 2. 2020, č. j. 8 Tdo 38/2020.

⁴⁰ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 2485/16.

⁴¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13.

o míru důkazů potřebných k prokázání dokazované skutečnosti, popřípadě posouzení věrohodnosti těchto důkazů. Při zmínce o neexistenci předem určených pravidel poznamenávám, že toto hodnocení neznamena žádnou libovůli soudu v hodnocení důkazů. Uplatnění této zásady je spjato s požadavkem transparentnosti rozhodování, spočívajícím v povinnosti důkazní postup vyčerpávajícím způsobem popsat a logicky i věcně přesvědčivým způsobem odůvodnit.⁴² Vnitřní přesvědčení orgánů činných v trestním řízení musí být vedeno úsudkem vyplývajícím z uvážení všech předložených důkazů, jednotlivě i v jejich souhrnu. Nejvyšší soud k tomuto dále v minulosti poznamenal, že „procesnímu právu účastníka navrhnout důkazy odpovídá povinnost soudu nejen o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) rozhodnout, ale také – pokud jim nevyhoví – ve svém rozhodnutí vyložit proč a z jakých důvodů tak činí.“⁴³ Je také důležité zmínit, že předmětná zásada je těsně spjata s problematikou zákonnosti důkazů. Ústavní soud se k tomu vyjádřil v jednom ze svých nálezů: „zásada volného hodnocení důkazů (...) mimo jiné znamená, že hodnocení důkazů, má-li být s ní konformní, musí též respektovat jako jedno z hledisek tohoto hodnocení i zákonnost důkazů. Chybné jejich hodnocení právě z tohoto pohledu se opět promítá do zásady zákonnosti.“⁴⁴

4.5. Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti

Znění této zásady nalezneme v § 2 odst. 4 tr. řádu a jejím obsahem pro oblast trestního řízení je požadavek, aby orgány činné v trestním řízení postupovaly tak, aby co nejméně zasahovaly do základních práv a svobod občanů, což je výrazem humánnosti trestního řízení a úcty k lidským právům a svobodám.⁴⁵ Formulace této zásady je široká, vztahuje se totiž nejen k osobě, proti níž se řízení vede, ale na všechny osoby, jichž se trestní řízení týká. Holländer soudí, že tato zásada není vlastně ničím jiným než obecným principem proporcionality.⁴⁶ V konkrétním případě to znamená například vyvarovat se předvolávání svědků na jednání v ranních hodinách, pokud je zřejmé, že k jejich výslechu dojde až v pozdních odpoledních (večerních) hodinách nebo předvolávání osob na nedostatečně připravené procesní úkony, které bude třeba opakovat.⁴⁷ Z hlediska dalšího výkladu je vhodné poznamenat, že zásada přiměřenosti (resp. princip proporcionalita) se silně odráží v ustanoveních o odposlechu

⁴² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 1104/08.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, č. j. 5 Tdo 31/2010.

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.

⁴⁵ JELÍNEK, *Trestní právo procesní*. cit. 19, s. 408.

⁴⁶ HOLLÄNDER, Pavel. Putování po stezkách principu proporcionality: intence, obsah, důsledek. *Právník*, č. 3, str. 261-284.

⁴⁷ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. cit. 32, s. 191-192.

telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu, který je vzhledem k intenzitě zásahu do sféry obviněného možné užít až za situace, kdy jiné prostředky k dosažení účelu nepostačují.

4.6. Zásada vyhledávací

Zásada vyhledávací, jež je uvedena v ustanovení § 2 odst. 5 tr. řádu, nám říká, že orgány činné v trestním řízení jsou v trestním řízení povinny zjišťovat právně relevantní skutečnosti a vyhledávat o nich důkazy i bez návrhu stran.⁴⁸ Zásada v oblasti dokazování konkretizuje zásadu oficiality.⁴⁹ Znění § 2 odst. 5 tr. řádu obsahuje imperativ směřující vůči orgánům činným v trestním řízení, aby tyto bez ohledu na doznání obviněného přezkoumali všechny důležité okolnosti ve věci (svědčící ve prospěch i neprospěch obžalovaného), a to z úřední povinnosti. Zvláštní akcent je při vymezení této zásady trestním řádem dán na význam doznání, které však v žádném případě nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.⁵⁰ Soudní praxe potom důkazní situaci, kde existuje pouze jeden usvědčující důkaz, považuje za velmi obtížnou a varuje před výskytem chyb a omylů. Z tohoto důvodu klade důraz na pečlivost hodnocení takového důkazu a vybízí orgány činné v trestním řízení k tomu, aby ve vlastním zájmu tento důkaz doplnily dalšími, i nepřímými, důkazy. Ústavní soud k tomu dodává, že tato povinnost jim plyne právě ze zásady vyhledávací a oficiality.⁵¹

---

⁴⁸ JELÍNEK, *Trestní právo procesní*. cit. 19, s. 159.

⁴⁹ FENYK, CÍSAŘOVÁ, GRIVNA. *Trestní právo procesní*. cit. 22, s. 109.

⁵⁰ ČEP, David. Vybrané aspekty základních zásad trestního řízení v rámci řízení přípravného In: KALVODOVÁ, Věra a HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8072-0. s. 85.

⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. června 2004, sp. zn. IV. ÚS 37/03.

5. Nepoužitelnost důkazů v trestním řízení

Trestní řízení musí být založeno na předpokladu férovosti, a proto je nezbytné snažit se vyrovnávat postavení obžaloby i obhajoby. Onu férovost procesu shledávám mimo jiné v tom, že každý může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl v minulosti rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích. Zároveň nemůžeme dopustit, aby pravda byla zjišťována za jakoukoliv cenu, jelikož to by mohlo vést k porušování základních práv a svobod. Práva obviněných je nutné pečlivě šetřit, aby nedocházelo k nespravedlnostem a zneužívání procesních prostředků. Spravedlivý proces vyžaduje, aby každý důkaz byl získán zákonným způsobem a byl podroben objektivnímu hodnocení, což je klíčové pro zachování důvěry v základní spravedlnost a právní stát. Na tento předpoklad potom musí navazovat dostatečná právní úprava vymezující následky nedodržení předpisů pojící se s dokazováním. Trestní řád nevymezuje vylučovací klauzuli, která by stanovila procesní důsledky porušení předpisů, tedy žádnou normu obecného charakteru. Výjimka spočívá v ustanovení § 89 odst. 3 tr. řádu a upravuje důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou donucení. Při absenci konkretizujícího ustanovení je odpovědností na soudu, aby posoudil zákonnost, věrohodnost a závažnost každého z důkazů a zároveň aby důsledky procesních vad dovozoval výkladem. Z ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu, které představuje základní východisko pro použitelnost důkazů v trestním řízení, se podává, že „*za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci (...)*“. Současná právní úprava tak plně neodpovídá na otázku, která z forem procesních nástrojů je způsobilá zajistit plné uplatnění zásady materiální pravdy a zároveň zajistit ochranu společenských zájmů. Důkazní prostředek však tak jako tak musí mít vztah k objasňované věci a musí být způsobilý prokázat či vyvrátit dokazovanou skutečnost. Žádný úkon, který může přispět k objasnění věci nelze apriorně vyloučit z okruhu přípustných důkazních prostředků jen proto, že jde o úkon určitého druhu a zákon ho výslovně neupravuje.⁵² Na druhou stranu současná právní úprava obsahuje poměrně značný výčet tzv. důkazních zákazů,⁵³ z nichž plyne nepřípustnost důkazu. Trestní řád neurčuje, jaký je následek porušení takového zákazu.

Konkrétně se jedná o:

- a) zákazy v předmětu dokazování (např. svědek nesmí být vyslechnut o okolnostech týkajících se utajovaných skutečností - § 99 odst. 1 tr. řádu),

---

⁵² ŠÁMAL, *Trestní řád*. cit. 17, s. 712.

⁵³ JELÍNEK, *Trestní právo procesní*. cit. 19, s. 409.

- b) zákazy důkazních prostředků (např. záznam telekomunikačního provozu lze použít v trestním řízení jako důkaz, jen pokud byly splněny podmínky v § 88 odst. 6 tr. řádu nebo § 88 odst. 1 věta třetí tr. řádu upravující nemožnost použít získané informace o komunikaci mezi obhájcem a obviněným při odposlechu telekomunikačního provozu),
- c) zákazy provedení důkazu (např. úkony učiněné vyloučenými osobami nemohou být podkladem pro rozhodnutí např. § 30 odst. 1 tr. řádu),
- d) zákazy provedení důkazu neoprávněným procesním subjektem,
- e) zákazy při nedodržení příslušného procesního stadia (např. § 314s tr. řádu, který zakazuje přihlížet k prohlášení viny, resp. prohlášení o spáchání skutku učiněného obviněným podle § 175a tr. řádu v dalším řízení).

Výše uvedené důkazní zákazy mají několikero významů. Zaoralová konstatuje, že důkazní zákazy představují podle dosavadních poznatků nauky i zkušeností z praxe dnes nejlépe známou cestu, jak zjistit průběh skutkového stavu v co možná nepravdivější a neobjektivnější míře.⁵⁴

Přípustnost konkrétního důkazu, spadá do sféry zásady volného hodnocení důkazů. Při posouzení zákonnosti důkazů je nutné zohlednit obecná pravidla přípustnosti, následně pravidla specifická pro jednotlivé důkazní prostředky a konečně také přihlídnout k zásadám trestního řízení. Rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení mohou být založena pouze na skutkových zjištěních, jenž se opírají o důkazy, při jejichž získávání nedošlo k podstatným vadám postupu stanových zákonem.

5.1. Nepřípustnost a nezákonnost důkazu

V problematice nepoužitelnosti důkazů je třeba rozlišovat několik pojmů, které budou předmětem následujícího výkladu. Prvním z nich je pojem *nepřípustnosti důkazu*. Za nepřípustné lze považovat takové způsoby obstarávání poznatků, jejichž proces žádný zákon neupravuje. Jedná se zejména o důkazy získané postupem, které za současného stavu poznání vědy nelze nijak ověřit. Za nepřípustný důkaz lze tedy považovat např. předpověď jasnovidce nebo výsledek šetření na detektoru lži.⁵⁵ V jiných případech se potom může jednat i o důkaz získaný postupem plně souladným se zákonem. Jako pramen důkazu se v praxi nepřipouští oznámení o trestním činu⁵⁶ (§ 158 odst. 1 tr. řádu) nebo úřední záznam orgánů

---

⁵⁴ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN: 978-80-7502-310-0. s. 31

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 1992, sp. zn. 6 To 12/1992 (č. 8/1993 Sb. rozh. tr.).

⁵⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93.

činných v trestním řízení o skutečnostech zjištěných z evidence osob.⁵⁷ Další judikatura pak výslovně zakotvuje nepřipustnost důkazů v souvislosti s porušením konkrétních procesních předpisů (např. při nedodržení práv vyplývajících z ustanovení trestního řádu o nutné obhajobě).⁵⁸ V těchto případech se jedná o korektiv ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu, dle kterého může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci.

Dalšímu z pojmů, kterému je důležité věnovat pozornost, je *nezákonnost*. Nett v této souvislosti upozorňuje, že česká trestněprávní nauka v zásadě redukuje zákonnost důkazu pouze na zákonnost jeho způsobu opatření a provedení.⁵⁹ Při hodnocení důkazů z hlediska jejich zákonnosti vychází teorie z koncepce konfliktu zájmů a hodnoty důkazu.⁶⁰

Teoretický základ pro posuzování zákonnosti v české trestní nauce nejvýrazněji rozpracoval Bohumil Repík, dle něhož lze zákonnost posuzovat dle toho,

- a) jestli byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví, resp. alespoň připouští zákon,
- b) byl důkaz opatřen a proveden příslušným procesním subjektem k tomu zákonem oprávněným,
- c) byl důkaz opatřen a proveden v příslušném procesním stadiu, v němž je procesní subjekt dle zákona oprávněn provádět důkazy v procesním smyslu;
- d) jestli se opatřený a provedený důkaz týká předmětu dokazování, tj. skutku, pro který je trestní řízení vedeno, popř. dalších otázek, o kterých je třeba v řízení rozhodovat, nebo
- e) byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který zákon stanoví, anebo alespoň připouští.⁶¹

. Výše uvedená koncepce je široce akceptována v teorii trestního procesu. Následuje její stručný nástin:

Ad a) Když Repík mluví o prameni, ze kterého je důkaz získán a který je přímo stanoven nebo alespoň připuštěn zákonem, nemyslí tím pramen v tradičním teoretickém smyslu, ale důkazní prostředek. Na tuto otázku nám odpovídá centrální ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu, které je uvozeno větou „za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci (...)“, následovanou demonstrativním výčtem možných důkazních prostředků (výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny, ohledání). K ostatním důkazním prostředkům, zde

⁵⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 1994, sp. zn. 7 To 83/94 (č. 52/1994 Sb. rozh. tr.).

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99.

⁵⁹ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 43.

⁶⁰ FIALA, J. Pojem důkazu ve smyslu procesním. *Stát a právo*. 1967, roč. 12, č. 13, s. 82.

⁶¹ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, červen–září 1982, str. 125–126.

výslovně neuvedeným nepochybně patří také důkazní prostředky, které trestní řád dále vymezuje, tedy zejména poznatky získané na základě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu či výsledek rekognice apod. V kriminalistické praxi jsou pro účely trestního řízení využívány také další důkazní prostředky, jako např. analýza DNA nebo v současné době značně diskutabilní metoda pachové identifikace.⁶² Z výše uvedeného je patrné, že škála důkazních prostředků je značně široká a neostře ohraničená. Trestní řád obsahuje demonstrativní výčet, jehož důsledkem pro soud je potom rozvinutí zásady volného hodnocení důkazů. Výslovně neuvedeným, avšak přirozeným korektivem je skutečnost, že důkazní prostředek musí být vědecky ověřitelný. U problematiky vymezení možných důkazních prostředků trestním řádem vyvstává řada otázek, které blíže rozeberu v průběhu dalšího výkladu (zejm. podkapitoly 5.4. a 7.4.).

Ad b) Následně si musíme položit otázku, zda byl důkaz proveden oprávněným procesním subjektem. Procesními subjekty v trestním řízení jsou ti, kteří vykonávají svým jménem vliv na trestní řízení. Mezi takové subjekty řadíme orgány činné v trestním řízení, osobu, proti níž se řízení vede a další osoby (např. poškozený, zúčastněná osoba atd.). Orgány činné v trestním řízení jsou dle § 12 odst. 1 tr. řádu vymezeny jako soud, státní zástupce a policejní orgán. Příslušnost policejního orgánu je upravena jak interními předpisy, tak jinými zákony. Příslušnost státního zástupce a soudu je upravena v § 16 a násl. tr. řádu.⁶³ Krom problematiky místní a věcné příslušnosti jednotlivých subjektů, je nutné zabývat se také problematikou podjatosti či vyloučení jednotlivých subjektů. Pro dosažení účelu trestního řízení, je nutné, aby byly určité subjekty z vyšetřování vyloučeny, a to z důvodu buď osobních nebo systémové podjatosti. Vzhledem ke kritériu osobní podjatosti je poučné rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se vyloučení policejního vyšetřovatele.⁶⁴ Vyšetřovatel zde své vyloučení odůvodnil tím, že má pochybnosti o smyslu dalšího řízení, o nestrannosti a objektivitě dalšího působení ve věci, neboť je stále vnitřně přesvědčen, že se obviněný jednání, které je mu kladeno za vinu, dopustil, což je soudními výroky zpochybňováno. Nejvyšší soud v této věci dovedl, že z pouhé skutečnosti, že se v průběhu trestního stíhání podle § 30 odst. 1 tr. řádu vyloučil z vykonávání úkonů trestního řízení vyšetřovatel, nelze dovozovat absolutní neúčinnost (tedy nepoužitelnost) všech důkazů provedených v trestním řízení tímto vyšetřovatelem. Naopak za důkazy nepoužitelné pro řízení před soudem takto vyloučeným vyšetřovatelem je třeba považovat jím

---

⁶² Srov. pohled vědce v populárně-naučném časopisu: URBAN, Štěpán a Ludvík, PINC. Čichám, čichám zločin. *Vesmír* [online]. 5. 4. 2018 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2018/cislo-4/cicham-cicham-zlocin.html>

⁶³ U státního zastupitelství potom ještě s odkazem na § 7 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 06.03.2001, sp. zn. 7 Tz 24/2001.

provedené důkazy, které učinil po svém rozhodnutí o vyloučení, a pouze ty důkazy, které provedl před rozhodnutím o svém vyloučení, jež byly rozporu s trestním řádem. Poslední věta § 30 odst. 1 tr. řádu ve shodě s výše uvedeným stanoví, že „úkony, které byly učiněny vyloučenými osobami, nemohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení“. Za porušení zásady *nullus processus criminalis sine lege* označil Ústavní soud případ, v němž trestní stíhání příslušníka Policie ČR zahájil policejní orgán, ačkoliv k tomu byl ve smyslu § 161 odst. 3 tr. řádu věcně příslušný státní zástupce. Tento nezákonný postup aproboval též nadřízený státní zástupce, který rozhodoval o stížnosti obviněného proti usnesení o zastavení trestního stíhání z důvodu zániku nebezpečnosti trestného činu pro společnost.⁶⁵ Vzhledem k problematice systémové podjatosti trestní řád stanoví, že trestné činy příslušníků policejního sboru nebudou vyšetřovány stejným policejním orgánem. Působnost v takových vyšetřováních vykonává Generální inspekce bezpečnostních sborů. Nejvyšší soud dovedl nepoužitelnost (absolutní neúčinnost) důkazů ke skutku spáchaného příslušníky Policie ČR získaných na základě procesního úkonu sledování osob a věcí dle § 158d tr. řádu. Tento úkon byl namísto Generální inspekce bezpečnostních sborů proveden Generálním ředitelstvím cel, přestože k dožádání tohoto úkonu nebyl žádný ospravedlnitelný důvod.⁶⁶

Ad c) I přestože důkaz pochází z důkazního prostředku, který zákon stanoví nebo připouští a byl proveden k tomu oprávněným subjektem, může dojít k pochybění z hlediska procesního stadia, v němž je důkazní prostředek proveden. V trestním řízení probíhá tendence posilovat dokazování v hlavním líčení, a to zejména z toho důvodu, že právě v tomto stadiu se nejvíce uplatní zásada kontradiktornosti. Dokazování ovšem probíhá po celou dobu trestního řízení. Trestní řízení můžeme rozdělit na přípravné řízení a řízení před soudem. Přípravném řízení potom na fázi prověřování a vyšetřování, přičemž tyto jsou odděleny zahájením trestního stíhání, na jehož základě se z podezřelého stává obviněný a s tím získává také širokou paletu práv. Ono prověřování může být zahájeno již tzv. neodkladnými a neopakovatelnými úkony, které představují výjimku ze standardního vedení trestního procesu. Tyto úkony jsou právě kritickým bodem, v němž může docházet k získání posléze nepoužitelných důkazů. Vzhledem k nedostatku právní úpravy jsme jako u jiných kritérií odkázáni na kazuistiku. Nejvyšší soud v této věci dovedl, že nejde-li o neodkladný či neopakovatelný úkon podle § 160 odst. 4 tr. řádu, je výpověď svědka opatřená vyšetřovatelem před zahájením trestního stíhání důkazem absolutně neúčinným (nepoužitelným). Na takovou nezákonně opatřenou výpověď je třeba

---

⁶⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. III. ÚS 487/07.

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 2. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1621/2014.

hledět, jako by neexistovala, takže se nesmí dostat do procesu ani zprostředkovaně, tedy ani tím, že vyšetřovatel bude v dalším řízení vyslechnut jako svědek k jejímu obsahu, popř. k tomu, co mu o něm vyslýchaná osoba sdělila před nebo po podání této výpovědi (tzv. „mimo protokol“).⁶⁷ Obdobně vyvozujeme absolutní neúčinnost (nepoužitelnost) i pro rekognici, která byla provedena před zahájením trestního stíhání a neměla povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu.⁶⁸ Obecně lze říci, že konstruuje-li trestní řád standardní cestu procesu, k níž je možná alternativa (např. neodkladné úkony), je nutné, aby byly jednak splněny zákonné požadavky pro tuto alternativu a aby byl tento postup řádně odůvodněn.

Ad d) Následující kritérium úzce souvisí s předmětem trestního řízení, konkrétně se skutkem. Ten teorie vymezuje jako trestněprávně relevantní jednání pachatele a jím způsobený trestněprávně významný následek, jsou-li zároveň zahrnuty zaviněním. Trestní řízení se vede pro skutek, přičemž ten musí být vymezen po celou dobu trestního stíhání, počínaje usnesením o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. řádu. Je jisté, že použitelné jsou pouze důkazy, které byly zákonně provedeny a které se týkají skutku uvedeného v usnesení o zahájení trestního stíhání. Pokud by policejní orgán shromažďoval důkazy k objasnění jiného skutku, pro který ještě nebylo zahájeno trestní stíhání, jsou tyto důkazy neúčinné, nehledě na to, že toto jednání nekoliduje se zásadou rychlosti ani hospodárnosti řízení. Není účelné, aby se vyšetřovací orgán rozptyloval skutečnostmi, které nejsou předmětem řízení. V případě, že by bylo zahájeno nové trestní stíhání pro tento jiný skutek, nebylo by možné předtím provedené důkazy v řízení použít. Z toho vyplývá, že obviněného či jiné osoby lze vyslýchat pouze k tomu skutku, pro nějž bylo zahájeno trestní stíhání. Vyjde-li během vyšetřování najevo, že se obviněný dopustil dalšího skutku, který není uveden v usnesení o zahájení trestního stíhání, je nutné zahájit nové trestní stíhání.

Ad e) Posledním hlediskem, které je nutné zohlednit je skutečnost, zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který zákon stanoví, anebo alespoň připouští. Trestní řád upravuje provedení jednotlivých důkazních prostředků v hlavě páté. V § 89 tr. řádu je uvedeno obecné východisko přípustnosti důkazů s ustanovením odst. 3., který zakazuje provádění důkazu byli získán násilím nebo hrozbou donucení. Tyto ustanovení je nutno při provádění důkazů zohlednit, avšak trestní řád nám nepodává dostatečná vodítka pro zjištění následné nepoužitelnosti.

---

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 1999, sp. zn. 3 Tr 4/99.

⁶⁸ Usnesení KS v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 1996, sp. zn. 3 To 937/95.

Repíkova koncepce představuje základ pro soudobou nauku trestního práva procesního v oblasti dokazování, jinak řečeno představuje jeho generální východisko.⁶⁹ Jaký je tedy vztah výše uvedených pojmů nezákonnost a nepřipustnost? Na tuto otázku nejlépe odpovídá Mathern, který tvrdí, že „*nezákonný důkaz je nepřipustný. Neplatí to však opačně.*“⁷⁰ Nepřipustnost je tedy širší pojem než nezákonnost. Tuto distinkci si můžeme nejlépe vysvětlit na praktickém příkladu. Vezmeme-li v úvahy např. odposlechy získané zpravodajskými službami, můžeme o nich prohlásit, že tyto jsou způsobilé být důkazem a mají vypovídací hodnotu, avšak zároveň nemohou být v řízení přípustnými. Byly sice získány v souladu s právní úpravou, což nám implikuje jejich zákonnost, nicméně dle rozhodovací praxe se nemůže jednat o přípustný důkaz v trestním řízení.⁷¹

Na základě dosavadního výkladu dojdeme k závěru, že důkazy, jež nelze v trestním řízení použít, můžeme rozdělit do dvou kategorií⁷²:

- a) *nepřipustné důkazy* (důkazy, které byly opatřeny z nepřipustného pramene nebo za pomoci nepřipustného důkazního prostředku⁷³),
- b) *nezákonné důkazy* (důkazy získané způsobem odporujícím ustanovení právních předpisů, jejichž důsledkem je buď *neučinnost absolutní* nebo *neučinnost relativní*, a to za předpokladu, že se jednalo o *podstatnou vadu*).

5.2. Neučinnost důkazu

Neučinností důkazu se v teorii rozumí následek porušení pravidel o dokazování. Již zmiňovaný Repík chápe neučinnost důkazu jako procesní sankci za podstatné porušení procesních předpisů při dokazování, která má zabezpečit zjištění objektivní pravdy, jakož i ochranu jiných, vyšších hodnot, kterým společnost dává někdy přednost před samotným zjištěním objektivní pravdy.⁷⁴ Na rozdíl od výše uvedených pojednání o nepřipustnosti a nezákonnosti, které se vztahují k důkaznímu prostředku a prameni důkazu, neučinnost se vztahuje k důkazu jakožto k přímému poznatku, který je výsledkem dokazování.

V každém jednotlivém případě je nutné posuzovat, zda došlo k porušení procesních předpisů, a zda bylo toto porušení podstatné.⁷⁵ Kdy se ale jedná o vady podstatné? S kategorií, která by upravovala tuto otázku, se v trestním řádu nesetkáme. Pojem podstatných vad je užít

⁶⁹ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. cit. 54, s. 35

⁷⁰ MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. Bratislava: Obzor, 1984, s. 105.

⁷¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29.2.2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07.

⁷² ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. cit. 54, s. 37.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel. *Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neučinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu*. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 12, s. 349-357.

⁷⁴ REPÍK, Bohumil. *Niektoré problémy neučinnosti dôkazu v judikatúre súdov*. *Socialistické soudnictví*. 1976, č. 2 s. 22.

⁷⁵ Viz díkce § 258 odst. 1 písm. a) tr. řádu

v § 258 odst. 1 písm. a) tr. řádu, který stanovuje *podstatné vady řízení* jako důvod pro zrušení napadaného rozsudku, a dále v § 188 odst. 1 písm. e) tr. řádu, kde je užit pojem závažných procesních vad jako důvod pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření při předběžném projednání obžaloby. Tato norma nepřímou označuje za podstatné vady zejména porušení těch ustanovení, která mají zajišťovat objasnění věci nebo právo obhajoby, pokud mohou mít vliv na správnost a zákonnost rozsudku. Absence vodítek je dotvářena teorií a praxí, přičemž je nutné hodnotit vždy každou situaci individuálně a přihlížet ke konkrétním okolnostem. V posledku je soud tím, kdo bude tuto otázku zodpovídat, zejména vzhledem k charakteru vady řízení, jejímu vlivu na konkrétní důkaz a významu tohoto důkazu na řízení.

Výkladem a contrario se nám dostává, že nejedná-li se o vadu podstatnou, je možné zásadně takový důkaz použít, protože takové porušení předpisů nezpůsobí ani relativní neúčinnost. Tak je tomu např. v případě, že nejsou zjištěny všechny zákonem předepsané osobní údaje svědka, pokud byla i přesto zjištěna jeho totožnost, neboť to není na újmu účelu svědecké výpovědi.⁷⁶

Ústavní soud v jednom ze svých nálezů konstatoval, že „*prokázat vinu obviněného je možné pouze na základě nepochybně zjištěných skutečností a za použití procesních prostředků, které trestní řád umožňuje.*“⁷⁷ S ohledem na nedostatek pozitivně-právní úpravy důsledků vadně opatřených a provedených důkazů je pohled soudních rozhodnutí na použitelnost důkazů v českém trestním řízení pro orientaci základem⁷⁸, a tento předpoklad bude reflektován i v následujícím výkladu. Absence právní úpravy v tomto smyslu by mohla zapříčinit určitou pružnost celého trestního řízení, ovšem je nutné si uvědomit, že tato pružnost jde k tíži obviněného, a to není přípustné. Z hlediska stupně nezákonnosti rozlišujeme absolutně a relativně neúčinné důkazy.

5.2.1. Absolutní neúčinnost

O absolutně neúčinném důkazu hovoříme tehdy, vykazuje-li podstatné vady a tyto vady nelze nijak odstranit. Takový důkaz je pohledem trestního řízení nepoužitelný, hledí se na něj jako by nebyl, a to bez ohledu na to, komu takový důkaz svědčí. Pokud je odstraněna podstatná vada absolutně neúčinného důkazu, lze v dalším řízení zpravidla použít pouze nový, bezvadně opatřený a provedený důkaz.⁷⁹

---

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. cit. 73, s. 349-357.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. II. ÚS 291/2000 (N 69/26 SbNU 207).

⁷⁸ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. cit. 54, s. 41.

⁷⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8 s. 413.

Jak už bylo výše částečně nastíněno, současná právní úprava zakotvuje pouze jediný případ neúčinnosti důkazu, jde o ustanovení § 89 odst. 3 tr. řádu, které stanovuje, že důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být v řízení použit. Jeho použití je možné pouze proti tomu, kdo se takového donucení nebo hrozby donucení sám dopustil. Donucení musí být vždy nezákonné, a tím pádem nepřipadá v úvahu postižení opatřeními v souladu s trestním řádem (např. pořádková pokuta). Samotné donucení může mít povahu jak psychickou⁸⁰, tak fyzickou, a nezáleží na tom, zda se donucením pachatel dopustí trestného činu či nikoliv. Hrozba donucení pak představuje především psychické působení na vůli osoby.⁸¹ Lze také rozlišit donucení přímé a nepřímé, přičemž přímé působení, pak představuje určitý nátlak na osobu, jež má podat svědeckou výpověď. Nepřímý nátlak je takový, kdy prostřednictvím osoby či věci je působeno na osobu, která má podat svědeckou výpověď.⁸²

Rozhodovací praxe za absolutně neúčinné považuje:

- výpověď obviněného, jehož výslech byl proveden za záměrně vytvořených okolností výrazně nepříznivě ovlivňujících jeho psychický stav (např. výslech bezprostředně následující po dlouhodobé eskortě obviněného uskutečňovaný po dlouhou dobu i v nočních hodinách za aktivní účasti většího počtu vyslychajících)⁸³,
- výpověď obviněného, k níž byl donucen hrozbou vazby⁸⁴ či uložením předběžného opatření,
- důkazy získané na základě policejní provokace⁸⁵, popřípadě
- výpověď svědka, za předpokladu, že nebyl před svým výslechem v přípravném řízení poučen o svém právu odepřít výpověď (§ 100 odst. 2 tr. řádu).⁸⁶

Naopak zajímavá je z tohoto pohledu i rozhodovací činnost, která nedovodila absolutní neúčinnost. Dle Ústavního soudu absolutní neúčinnost nezakládá nesplnění oznamovací povinnosti dle ustanovení § 16 zákona o ochraně osobních údajů v souvislosti se získáním důkazního prostředku průmyslovou kamerou.⁸⁷

---

⁸⁰ Srov. např. Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze 6. 3. 1989 sp. zn. 7 To 1/89 (č. 25/1990 Sb. rozh. tr.).

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. cit. 73, s. 349-357.

⁸² NETT, A. Účinný důkaz v trestním řízení dle *lega lata*. Časopis pro právní vědu a praxi, 1995, č. 3.

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze 6. 3. 1989 sp. zn. 7 To 1/89 (č. 25/1990 Sb. rozh. tr.).

⁸⁴ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 2. 1968, sp. zn. 5 To 11/68 (č. 39/1968 Sb. rozh. tr.).

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. III. ÚS 597/99.

⁸⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 1995, sp. zn. 7 To 42/95.

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 2. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2425/09.

5.2.2. Relativní neúčinnost

Naproti tomu relativně neúčinný důkaz je takový, jehož vadu lze některým ze způsobů zhojit nebo odstranit (tzv. konvalidovat), přičemž k takovému důkazu se nebude přihlížet až do odstranění této vady. U obou druhů neúčinnosti lze pozorovat, že vada musí být podstatná a dělicím kritériem je odstranitelnost této vady. Otázka konvalidace možných procesních vad nemá v platném právním řádu legislativní oporu. Možnost konvalidace vzniklých vad se vyskytuje v trestním procesu poměrně vzácně, a to zejména v případech, kdy je určitý úkon vázán na povolení nebo souhlas oprávněné osoby.⁸⁸ Takovým příkladem je ustanovení § 83a odst. 2 tr. řádu vázající použitelnost výsledku domovní prohlídky jako důkazu v trestním řízení na dodatečný souhlas státního zástupce.

Z rozhodovací praxe soudů víme, že *„pokud policejní orgán v protokolu opomene uvést, na základě jakých skutečností považoval úkon za neodkladný nebo neopakovatelný, nejde o absolutní, ale jen relativní neúčinnost takového úkonu. V řízení před soudem může být tato vada zhojena svědeckým výsledkem policejního orgánu, který tento úkon provedl, a osoby přivzaté k jeho provedení.“*⁸⁹ Obdobně tak můžeme např. postupovat při využití odposlechu telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu jako důkazu, kde je kladena zákonná podmínka přiložení protokolu s předepsaným obsahem. Není-li přiložen protokol s obsahem odpovídajícím znění zákona, může být tato vada spravena např. výsledkem policisty v řízení před soudem.

5.3. Odposlech telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu z pohledu porušení předpisů o dokazování

Odposlech telekomunikačního provozu (dále jen „odposlech“) je upraven v § 88 tr. řádu, jakožto zajišťovací institut. Odposlech dle § 88 tr. řádu je nutno odlišovat od odposlechu dle § 88a tr. řádu, přičemž základní rozdíl spočívá v tom, že prvně jmenovaný odposlech směřuje k zajištění samotného obsahu telekomunikačního provozu, který aktuálně probíhá, případně bude probíhat, druhý jmenovaný odposlech směřuje proti telekomunikačnímu provozu v minulosti, tedy komunikaci kryté telekomunikačním tajemstvím.⁹⁰ *Telekomunikačním provozem* v souladu s ustanoveními zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích rozumíme komunikaci s využitím telefonu, faxu, mobilního telefonu, vysílačky i jiného

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. cit. 73, s. 349-357.

⁸⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2007, sp. zn. 2 To 94/2007.

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu [online]. Bulletin-advokacie.cz. 22. 9. 2019. [cit. 2024-03-03]. dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-chybejici-pravni-uprave-tzv.-prostoroveho-odposlechu-v-trestnim-radu>

telekomunikačního zařízení, včetně zasílání zpráv elektronickou poštou.⁹¹ Vzhledem k tomu, o jak efektivní nástroj se jedná, není sporu o tom, že dochází k zásahu do práva na soukromí jednotlivce zaručeného Listinou v čl. 13. Zde je zaručeno tajemství zpráv a záznamů uchovávaných v soukromí, zasílaných poštou nebo jiným způsobem či podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným zařízením. Ač je jeho úprava historicky směřována především ke komunikaci hlasové či faxové, umožňuje rovněž odposlech komunikace datové. Rychlý vývoj technologií však ani v tomto případě není právní úprava schopna reflektovat, a proto je při využívání § 88 tr. řádu pro získávání důkazů z datového přenosu často poněkud problematické.⁹²

Ustanovení v § 88 tr. řádu upravuje podmínky použitelnosti odposlechu v případě, že bude odposlech následně užit jako důkaz:

- k záznamu odposlechu je nutné připojit protokol s náležitým obsahem (§ 88 odst. 6 tr. řádu),
- dodržení limitace okruhu trestných činů, pro které je možno odposlech využít (tj. zločiny, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, nebo některý z trestných činů taxativně uvedených v § 88 odst. 1 tr. řádu, resp. trestných činů, k jejichž stíhání zavazuje mezinárodní smlouva⁹³),
- dodržení zákonných náležitostí a podmínek vydání příkazu k odposlechu, včetně maximální doby trvání odposlechu (§ 88 odst. 1 až 4 tr. řádu), a
- limitace odposlechu z hlediska obsahu, a to především mezi obviněným a jeho obhájcem (§ 88 odst. 1 tr. řádu).

Dále § 88 odst. 1 tr. řádu uvádí, že využití odposlechu je přípustné v případě, že lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně sníženo. Z této formulace vyplývá *subsidiarita* institutu odposlechu, přičemž té se nám dostává ze zásady přiměřenosti a zdrženlivosti (§ 2 odst. 4 tr. řádu) trestního řízení. Jinak řečeno odposlech je *ultima ratio* zajišťovacích prostředků, jehož využití není možno, pokud lze výsledku dosáhnout méně invazivní metodou. Projevem tohoto principu je i povinnost policejního orgánu provádějícího odposlech, průběžně vyhodnocovat trvání důvodů

---

⁹¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-496-4, s. 325.

⁹² STUPKA, Václav. Dokazování odposlechem, In: POLČÁK, Radim; PÚRY, František a Jakub HARAŠTA. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8073-7. s. 181.

⁹³ Např. Úmluva o korupci č. 70/2002 Sb. m. s.

a v případě, že tyto důvody odpadly, odposlech ukončit.⁹⁴ Nedodržení předpokladu subsidiarity odposlechu, resp. absence či nedostatečné zdůvodnění sledovaného cíle v příkazu k odposlechu, jak bude pojednáno níže, vede k nezákonnosti příkazu odposlechu a následně také k nepoužitelnosti důkazů na jeho základě získaných.

Pořízení a použití opatřených odposlechu telekomunikačního provozu je na místě ve všech fázích trestního řízení (výjimečně dokonce i ve vykonávacím řízení)⁹⁵, jestliže v době, kdy došlo k tomuto úkonu, byly splněny podmínky ustanovení § 88 odst. 1 tr. řádu.⁹⁶ Často bývají odposlechy realizovány rovněž ve fázi prověřování, tedy ještě před zahájením trestního stíhání. Jedná se o úkony, na které je pohlíženo jako na neodkladné či neopakovatelné dle § 160 odst. 4 tr. řádu. V takovém případě pak musí protokol o provedení odposlechu obsahovat rovněž odůvodnění, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný či neopakovatelný považován.⁹⁷ Mám za to, že v případě nedodržení odůvodnění neodkladného či neopakovatelného úkonu v podobě odposlechu by byla na místě pouze relativní neúčinnost, neboť by úkon mohl být dodatečně vyjasněn např. výsledkem policisty během hlavního líčení.

5.3.1. Důsledky nedodržení zákonných požadavků

K nepoužitelnosti důkazu může dojít v následujících případech při:

- nesplnění formálních podmínek kladených na příkaz,
- nesplnění materiálních podmínek kladených na příkaz (spočívajících zejména v)
  - o nedostatečném odůvodnění,
  - o nesplnění podmínky subsidiarity, a
- nesplnění formálních podmínek kladených na protokol.

Jde-li o příkaz k odposlechu, tento musí být po formální stránce písemný a odůvodněný, obsahovat identifikaci telefonního čísla a specifikaci odposlechu, identifikaci majitele a uživatele, trestní kvalifikace opravňující použití odposlechu a jeho samotný účel. Příkaz k odposlechu musí být podložen relevantními indiciemi, které nasvědčují, že jde o trestní čin. Stejně tak musí být zdůvodněno na základě jakých zjištění se předpokládá, že odposlech pomůže k jeho objasnění. Podmínky pro provádění odposlechu musí být splněny nejen formálně, ale i materiálně. Musí být naplněny obsahem, který je pro konkrétní případ

---

⁹⁴ GALO, Dušan. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu v trestním řízení vedeném proti právnické osobě, In: KALVODOVÁ, Věra a HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8072-0. s. 226.

⁹⁵ v souvislosti s pátráním po odsouzených, kteří mají nastoupit výkon trestu odnětí svobody uložený za některý z trestných činů uvedených v § 88 odst. 1 tr. ř., srov. č. 54/2013

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 63/95, (č. 2/1998-II. Sb. rozh. tr.).

⁹⁷ STUPKA, Václav. *Dokazování odposlechem*, cit. 92, s. 186.

relevantní.⁹⁸ V odůvodnění dále musí být uvedeny konkrétní skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu odůvodňují (včetně doby jeho trvání), dále zde musí být uveden účel odposlechu a také vysvětleny důvody, proč nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak, resp. proč by bylo jinak jeho dosažení podstatně ztíženo.⁹⁹ Nejvyšší soud judikoval, že není přípustné, aby teprve na základě a prostřednictvím povoleného odposlechu byly získávány informace o tom, zda se odposlouchávaná osoba dopustila protiprávního jednání. Takový poznatek musí vydání příkazu k odposlechu předcházet, přičemž je třeba, aby byl validní, což znamená, že musí pocházet ze spolehlivého zdroje a musí být dostatečně přesvědčivý. V žádném případě se nemůže jednat o pouhou spekulativní konstrukci, byť vedenou tzv. užitečným záměrem.¹⁰⁰ Z dosavadního výkladu je tedy zřejmé, že nejsou-li splněny materiální požadavky kladené na nařízení k odposlechu (nebo nejsou dostatečně zdůvodněny), resp. nedostojí-li požadavků subsidiarity, vede to k absolutní neúčinnosti získaného důkazu. Ústavní soud v této souvislosti hovoří dokonce o protiústavnosti takové praxe.¹⁰¹ Odposlech nelze nařídit pro jiný, než v § 88 odst. 1 tr. řádu uvedený trestný čin. Nabízí se však otázka, jaké důsledky bude mít změna právní kvalifikace skutku pro použitelnost záznamu odposlechu. Domnívám se, že pokud bude trestný čin, pro něhož je nařízen odposlech v průběhu změněn na jiný (ne-li závažnější) trestný čin, avšak stále trestný čin spadající do okruhu trestných činů způsobilých k odposlechu, lze takový odposlech využít. Opačná situace potom ovšem nastává, pokud se již kvalifikace trestného činu dostane mimo okruh trestných činů. Problematická se může jevit též otázka, jak posuzovat přípustnost odposlechu v případě novelizace trestního řádu, resp. katalogových trestných činů způsobilých k odposlechu v průběhu odposlouchávání. Teoretické východisko je zde nasnadě, zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje dle zákona účinného v době, kdy byl úkon proveden. Nejvyšší soud k tomu dodává, že jestliže byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden v souladu se zákonem, nemohou následné legislativní změny vést k závěru, že jde o nezákonně opatřený a provedený důkaz, který z tohoto důvodu nelze provést v řízení před soudem.¹⁰²

Doba odposlechu je stanovena na maximální délku 4 měsíců, přičemž v případě potřeby je možné dobu dodatečně prodloužit za dodržení zákonného postupu. Přesáhne-li však doba odposlechu maximální přípustnou mez a nedojde k zákonnému prodloužení, nelze takový

---

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. II. ÚS 615/06 (N 88/45 SbNU 291).

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2016 sp. zn. 4 Pzo 13/2016.

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2016 sp. zn. 4 Pzo 14/2016.

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07.

¹⁰² Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013, (R 13/2014).

odposlech využít. Každé další prodloužení odposlechu vyžaduje kvalitnější argumentaci a dostatečné zdůvodnění, proč je třeba v odposlechu pokračovat. Na toto nelze rezignovat, ani pomocí nekalé praxe některých orgánů činných v trestním řízení, které využívají maximální délky odposlechu a poté využijí určité přestávky v odposlechu, a nakonec zažádají ke stejnému skutku o odposlech zcela nový. Tímto se vyhnou potřebě kvalitnější argumentace.¹⁰³ Takové jednání by mělo být vyhodnoceno jako obcházení smyslu a účelu zákonné úpravy a odposlech by neměl být povolen.

Jednou z podmínek pro užití záznamu odposlechu jako důkazu dle § 88 odst. 4 tr. řádu je i připojení protokolu, který obsahuje údaje o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu, jakož i o orgánu, který záznam pořídil. Nedostatek splnění těchto formálních požadavků, zejména pokud jde o údaje o místě, času, způsobu provedení záznamu, jakož i osobě, která záznam pořídila, lze však odstranit. K tomu může dojít i v řízení před soudem, stejným způsobem, tak jako v případě odstranění formálních nedostatků protokolu sepsaného o jakémkoliv jiném úkonu trestního řízení, např. výsledkem osob, které se provedení úkonu zúčastnily, popř. jej provedly, a to v postavení svědka. Takový postup nelze považovat za nepřípustnou manipulaci se záznamy telekomunikačního provozu a nevymyká se ani možnostem soudu, takže věc nevyžaduje další šetření ve smyslu ustanovení § 221 tr. řádu o vrácení věci státnímu zástupci k došetření.¹⁰⁴ Podstatnou náležitostí protokolu o záznamu telekomunikačního provozu je i uvedení údajů o obsahu provedeného záznamu. Z dikce zákona však vyplývá, že podstatnou náležitostí předmětného protokolu není přepis jednotlivých hovorů na provedeném záznamu, ale že postačuje uvedení údajů o čase jednotlivých hovorů, číslech a osobách uživatelů účastnických stanic, tedy o osobách volajících a volaných.¹⁰⁵

Ustanovení § 88 odst. 1 tr. řádu upravuje nepřípustnost provádění odposlechu mezi obhájcem a obviněným. Komunikace mezi obviněným a obhájcem je chráněna z důvodu ochrany obviněného a uplatnění jeho práva na obhajobu a rovnosti zbraní, nikoli z důvodu ochrany jeho obhájce.¹⁰⁶ Takový odposlech není možné ani nařídit, v opačném případě musí být soudem návrh zamítnut. Ustanovení také přímo upravuje sankci v podobě bezodkladného zničení pořízeného materiálu a určení, že takový odposlech není možné nijak použít k jakémukoliv účelu. K tomuto poznamenávám, že zákaz je formulován výslovně ve vztahu

---

¹⁰³ HRBÁČEK, Jan. Fígl policie a žalobců: Jak si prodloužit odposlechy. Nejvyšší soud otevřel téma omezování osobní svobody. Ekonomický deník [online]. 26. 10. 2018 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/figl-policie-zalobcu-si-prodlouzit-odposlechy-nejvyssi-soud-otevrel-tema-omezovani-osobni-svobody/>

¹⁰⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 1. 2001 sp. zn. 4 To 3/01 (č. 56/2001 Sb. rozh. tr.).

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14.

k obhájci, nikoliv tedy na další osoby, např. rodinné příslušníky.¹⁰⁷ Již z formálních požadavků kladených na příkaz k odposlechu (obsahující mj. identifikaci odposlouchávaného) je zřejmé, že účelem použití odposlechu není prevence, ani plošné užití, resp. náhodné odhalování trestné činnosti. Takové jednání by bylo neakceptovatelné. Ústavní soud k tomu konstatuje, že z hlediska ústavně chráněných základních práv je nepřípustné, aby zahájení úkonů k objasňování a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (např. ve formě odposlechu), bylo zneužíváno jako prostředku k teprve dodatečnému opatřování podkladů pro tento postup, tj. samotné důvodnosti podezření.¹⁰⁸

Výše bylo pojednáno o tom, že nařízení odposlechu je časově omezeno a po vypršení této doby musí orgán činný v trestním řízení znovu zažádat o prodloužení. V praxi tedy není bez výjimky, že na sebe navazuje řetězec např. 3 nařízených odposlechů v jedné věci a osobě za sebou. V případě, že se oprávněná osoba domáhá vyslovení nezákonnosti, byť jen jediné z nich, a došlo zde k nedodržení podmínky subsidiarity, má to za následek nezákonnost i těch nařízených odposlechů, které na napadený odposlech přímo navazují.¹⁰⁹ Je-li tedy nezákonný již první odposlech jsou nezákonné všechny odposlechy na něj navazující.

5.3.2. Přezkoumání zákonnosti odposlechu Nejvyšším soudem

Příkaz k odposlechu telekomunikačního provozu je rozhodnutím *sui generis* a není proti němu přípustný opravný prostředek. Podle § 88 odst. 8 tr. řádu je však možné, aby osoba, jenž byla na základě příkazu odposlouchávána, podala návrh na jeho přezkoumání Nejvyššímu soudu. Řízení u Nejvyššího soudu je pak upraveno v §§ 314l až 314n tr. řádu. Soud o návrhu rozhoduje v neveřejném zasedání, a shledá-li, že zákon byl porušen, vysloví usnesením porušení zákona. Proti tomuto usnesení není přípustný žádný opravný prostředek (s výjimkou možnost podat ústavní stížnost). Zákonem není blíže vymezeno, jaký je následek výroku o porušení zákona, nicméně část odborné literatury je toho názoru, že se jedná o důvod k obnově řízení podle § 278 tr. řádu.¹¹⁰ Vysloví-li soud porušení zákona, umožní osobě, vůči které byl odposlech pořízen, domáhat se mimo jiné náhrady škody za vzniklou nemajetkovou újmu podle zákona na náhradu škody.¹¹¹ K porušení zákona může dojít při vydání příkazu k odposlechu, při provedení příkazu k odposlechu nebo při vydání i provedení příkazu k odposlechu.¹¹² Vady, které mohou mít za následek nezákonnost v zásadě kopírují formální

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 6. 2011 sp. zn. 4 Pzo 3/2011.

¹⁰⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2007 sp. zn. II. ÚS 789/06.

¹⁰⁹ Srov. např. zde Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2020 sp. zn. 4 Pzo 9/2019. (tzv. kauza Nagyová)

¹¹⁰ ŠÁMAL, *Trestní řád*, cit. 17, s. 3626.

¹¹¹ Zákon č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

¹¹² JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. cit. 90.

a materiální požadavky kladené zákonem. Z formálně kladených požadavků uveďme uvedení konkrétních skutečností vedoucích k podezření ze spáchání trestné činnosti¹¹³. Z materiálních požadavků je zásadní odůvodnění toho, že odposlechem mohou být zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení¹¹⁴, odůvodnění délky trvání odposlechu¹¹⁵, resp. důvodů pro prodloužení odposlechu¹¹⁶ a následně požadavek subsidiarity institutu odposlechu, tedy zda šlo účelu dosáhnout méně invazivní metodou.¹¹⁷ Při rozhodování vychází Nejvyšší soud z informací, které má k dispozici v době rozhodování, a ne z informací, které měl k dispozici soud rozhodující o příkazu k odposlechu. Tato praxe je předmětem kritiky některých teoretiků, neboť správnější by bylo rozhodovat s informacemi, kterými operoval soudce, který nařídil odposlechy, včetně poznatků operativní povahy.¹¹⁸ Přezkum zákonnosti je konstruován tak, že orgány činné v trestním řízení mají povinnost po pravomocném skončení věci informovat odposlouchávanou osobu o skutečnosti, že byla odposlouchávána, přičemž součástí informace je i poučení o právu podat ve lhůtě šesti měsíců ode dne doručení informace návrh na přezkum zákonnosti Nejvyššímu soudu. V případě opomenutí orgánů činných v trestním řízení této informační povinnosti, představuje toto zásah do základních práv v podobě nemožnosti domáhat se soudní ochrany.¹¹⁹ Není-li splněna náležitá procedura v podobě pravomocného skončení věci a oznámení, Nejvyšší soud návrh odmítne jako nepřijatelný.¹²⁰ Informační povinnost orgánů činných v trestním řízení má význam nejen sama o sobě, ale je zároveň formálním předpokladem toho, aby se dotčená osoba mohla domáhat přezkumu zákonnosti (a potažmo také ústavnosti) odposlechu Nejvyšším soudem v řízení podle § 314l tr. řádu.¹²¹ Informace musí být oprávněnému podána formálně po pravomocném skončení věci a nestačí tedy, že je jisté, že obviněný musel o odposleších dozvědět z trestního spisu, resp. z dokazování v hlavním líčení.¹²²

---

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2016 sp. zn. 4 Pzo 10/2015.

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2021 sp. zn. 4 Pzo 8/2021.

¹¹⁵ Tamtéž

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2015 sp. zn. 4 Pzo 3/2014.

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2018 sp. zn. 4 Pzo 14/2018.

¹¹⁸ JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. cit. 90.

¹¹⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 4. 2016 sp. zn. III. ÚS 3457/14.

¹²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 10. 2010 sp. zn. 4 Pzo 1/2010.

¹²¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 4. 2016 sp. zn. III. ÚS 3457/14.

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 12. 2022 sp. zn. 4 Pzo 18/2022.

5.4. Zhodnocení současné právní úpravy

a) *Současné pojetí porušení předpisů o dokazování*

Jak je zřejmé z dosavadního výkladu, pro vyřešení otázky (ne)použitelnosti důkazů nám trestní řád nabízí jen stručné ustanovení v souvislosti s důkazem získaným nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Nedostatek odpovídající pozitivně právní úpravy je dotvářen teorií trestního procesu nebo kazuistickou judikaturou. To ovšem v tak důležité části trestního řízení, jakou je dokazování není přípustné a tento fakt tak podle mého názoru nekoliduje se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů. Hlavní tíha tak spočívá na zákonodárci, který v této věci musí přijmout odpovídající právní úpravu, zejm. upravit generální klauzuli pro zjištění neúčinnosti důkazů. Podstata problému spočívá v absenci obecného ustanovení pro zjištění neúčinnosti důkazu ve spojení s úpravou zákazů, které jsou nejfrekventovanější a nejzávažnější. Tato obecná klauzule by měla být doplněna nejlépe o demonstrativní výčet nepřipustných výslechových metod, který je v současné právní úpravě příliš stručný a nejenomže neodpovídá současnému trestnímu řízení, ale také v mezinárodním srovnání.

b) *Ustanovení a výčet důkazních prostředků*

S výše uvedeným se pojí problematika vymezení důkazních prostředků. Teorie kromě pojmu důkazní prostředek, pracuje také s pojmy důkaz a pramen důkazu. Současný trestní řád tento fakt nereflektuje a užívá pouze pojem důkaz. Přestože se jedná o terminologii, která nečiní velké problémy, bylo by vhodné v nové úpravě tuto distinkci dodržet. Rozhodnutí o vymezení důkazních prostředků pomocí demonstrativního nebo taxativního výčtu představuje komplexní legislativně-technické rozhodnutí. Demonstrativní výčet nabízí flexibilitu v adaptaci na nové formy a technologie důkazních prostředků a umožňuje lépe pokrýt rozmanité situace, avšak může způsobit nejistotu a nejasnosti při interpretaci. Naopak taxativní výčet poskytuje jasně definovaná pravidla, což přispívá k právní jistotě a je v souladu se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů. Je však důležité zdůraznit, že taxativní výčet není zcela statický a může být relativně rychle rozšířen o další důkazní prostředek v souladu s vývojem technologií a společnosti. V době permanentní trestněprávní reformy není pro zákonodárce problém v relativně rychlém čase doplnit výčet o další důkazní prostředek. Taxativní výčet důkazních prostředků by však mohl způsobit několik problémů. Především hrozí, že by zákonem stanovené důkazní prostředky mohly být v budoucnosti považovány za nevědecké nebo dokonce vyvrácené. Jako příklad by mohla sloužit diskutabilní *metoda pachové identifikace*. Přestože je soud veden zásadou volného hodnocení důkazů, může nastat situace, kdy převáží přesvědčivost zákonné formy důkazního prostředku nad vědeckostí či jeho

správností. Jinak řečeno, soudce, který by se o tento důkaz prostředek opíral, by se mohl řídit zásadou, „je-li něco upraveno zákonem, musí to také být i správné“. V neposlední řadě je velmi obtížné vytvořit kompletní a vyčerpávající výčet, což by mohlo vést k opomenutí důležitých důkazních prostředků a komplikacím v praxi. Po zvážení všech předestřených argumentů se přesto vyslovuji ve prospěch taxativního výčtu, zejména protože kladu důraz na zásadu stíhání pouze ze zákonných důvodů.

c) Nedefinovaný pojem podstatná vada

Teorie trestního procesu již dlouho pracuje s pojmem *podstatná vada*, což je pojetí mezi absolutně a relativně neúčinnými důkazy. Ovšem ani s konkretizací toho, čím se rozumí podstatná vada, se v trestním řádu nesečkáme, pomineme-li ustanovení o odvolání a vrácení věci státnímu zástupci k došetření. Trestní řád by měl tuto skutečnost reflektovat a upravit například demonstrativní výčet podstatných vad, z nichž potom můžeme zjistit alespoň intenzitu toho, co se podstatnou vadou rozumí.

d) Odposlech telekomunikačního provozu jako důkaz a soudní ochrana

Přestože byla úprava odposlechu telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu v historii mnohokrát novelizována, nelze ji považovat za dostatečnou, nejen vzhledem k rozvoji informačních technologií, ale také ve vztahu k soudní ochraně. Absolutní neúčinnost důkazu v současné právní úpravě odposlechů způsobuje zejména nesplnění materiálních podmínek (tj. hlavně subsidiarity), tzn. uvedení důvodů, proč nebylo možné sledovaného účelu dosáhnout jiným způsobem, nebo proč by bylo dosažení účelu trestního řízení podstatně ztíženo, resp. v příkaze musí být odůvodněny konkrétní skutečnosti, z nichž by vyplývalo důvodné podezření, že se obviněný dopouští trestné činnosti. Naopak pouze k relativní neúčinnosti dochází při formálních nedostatecích kladených na přiložení protokolu v záznamu odposlechu.

Po právní moci rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení, kterým se řízení končí, je oprávněná osoba vyrozuměna, přičemž absence lhůty této informační povinnosti má za následek nejednotnost praxe, nehledě na to, že následná lhůta pro podání návrhu na určení nezákonnosti Nejvyšším soudem je neodůvodnitelně dlouhá (6 měsíců).

Na zákonné úrovni také není vyřešena otázka, jak nakládat s informacemi zasahujícími do soukromí odposlouchávaného, které nijak nesouvisejí s vyšetřovaným trestným činem. Jsem toho názoru, že díkce zákona by měla přímo upravovat tuto problematiku a přikázat orgánům činným v trestním řízení sankci zničení takového materiálu, hned jak to bude možné. V mediálním prostředí se potom takové nahrávky nezákonně zveřejňují a dochází tak

k narušení soukromí a důstojnosti osob, které jsou nakonec mnohdy zproštěny obžaloby, přičemž vyslovení nezákonnosti odposlechu jim v tomto případě nijak nepomůže.¹²³

Vztah obviněného a obhájce je založen na vzájemné důvěře. Mlčenlivost je jedna z nejcennějších hodnot, které může obhájce obviněnému nabídnout. Z tohoto důvodu je otázka ochrany této komunikace zásadní, a i na tomto místě je nutné zaujmout k právní úpravě kritický postoj. Na základě jednoduché dikce zákona mohou vyvstat otázky, od jakého okamžiku je zakázán odposlech obhájce s obviněným, resp. zda se takový zákaz vztahuje i na podezřelého ve vztahu k jeho advokátovi. V souvislosti se současným trestním řádem vyvstává mnoho takových otázek a mnoho nejasností, na něž se snaží odpovědět návrh nového trestního řádu. Z tohoto důvodu bude o některých sporných otázkách pojednáno až ve vztahu s ním (viz Kapitola 7.).

---

¹²³ tzv. kauza Nagyová

6. Srovnání s právní úpravou německého trestního řádu

Německé trestní řízení je upraveno v trestním řádu v novém vydání z roku 1987 (*Strafprozessordnung*, dále jen „StPO“). V následujícím výkladu bude pojednáno o *zákazech shromažďování důkazů, zákazech použití důkazů* a důsledcích, které z nich v trestním řízení vyplývají. Zákazy shromažďování důkazů omezují vyšetřovací činnost orgánů činných v trestním řízení a zákazy použití důkazů brání soudu v komplexním hodnocení získaných důkazů.¹²⁴ Podle ustálené judikatury Spolkového soudního dvora (*Bundesgerichtshof*, dále „BGH“), ne každé porušení zákona při provádění důkazů vede k zákazu jejich použití.¹²⁵ Na tento předpoklad vytvořený BGH navazuje bohatá teorie a judikatura, o níž bude pojednáno v následujícím výkladu.

6.1. Zákazy shromažďování důkazů (*Beweiserhebungsverbote*)

Je-li dle zákona shromáždění důkazů nepřipustné, tj. bylo poznamenáno procesní chybou, může to vést k zákazu použití takového důkazu. V tomto případě potom hovoříme o tzv. závislém zákazu použití důkazu. Nezákonost shromažďování důkazů ale sama o sobě nutně neznamená, že z ní vyplývá i zákaz použití důkazů (to spíše závisí na povaze trestného činu, resp. posouzení konkrétního případu). Na druhou stranu může dojít i k situaci, že je shromažďování důkazů přípustné, avšak přesto lze později vyvodit zákaz použití takového důkazu (tzv. nezávislé použití důkazů). Kupříkladu nelze využít svědeckou výpověď, která byla dříve získána zákonným způsobem, za předpokladu že svědek, který je oprávněn odepřít výpověď, uplatní své právo odepřít výpověď až v průběhu hlavního líčení (§ 252 StPO).¹²⁶ Pro přehlednost vytvořila německá trestněprávní nauka následující fenomenologické rozdělení zákazů důkazů.

a) Zákazy důkazů z hlediska obsahového (*Beweisthemenvorbote*)

V určitých případech anebo o určitých skutečnostech nemohou být shromažďovány žádné důkazy. Mezi takové zákazy z hlediska obsahového se řadí např. ustanovení § 100d odst. 4 StPO upravující policejní odposlechy. V případě odposlechu nesmí být zaznamenávána ta část, která se týká klíčových oblastí osobního života odposlouchávané osoby. Dalším příkladem jsou skutečnosti, které podléhají úřednímu tajemství dle § 54 StPO nebo soudního tajemství dle §§ 43, 45 odst. 1 zákona o soudcích.¹²⁷

¹²⁴ AMBOS, Kai. *Beweisverwertungsverbote: Grundlagen und Kasuistik, internationale Bezüge, ausgewählte Probleme*. Band 202. Berlin: Duncker & Humblot, 2010, ISBN: 9783428133932 s. 24.

¹²⁵ Např. Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 13. 5. 2015, sp. zn. 2 BvR 616/13.

¹²⁶ HEINRICH, Bernd. REINBACHER, Tobias. *Examinatorium Strafrecht*, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft 2024. ISBN 978-3-7489-1444-0, s. 146.

¹²⁷ Pozn. aut. *Deutsches Richtergesetz* (DRiG)

b) Zákazy důkazních prostředků (*Beweismittelverbote*)

V případě zákazů důkazních prostředků se jedná zejména o svědky, kteří využili svého práva odepřít výpověď podle § 52 a násl. StPO. Pokud oprávněná osoba odmítne vypovídat nebo podat svědectví, je tento důkaz vyloučen z trestního řízení, tj. svědek nemůže být k výpovědi nucen vypovídat (viz dále § 136a odst. 1 StPO). Podobně také nemůže být dle § 250 StPO přečten protokol o výsledku svědka z přípravného řízení, pokud takový svědek může vypovídat v hlavním líčení.

c) Zákazy metod dokazování (*Beweismethodenverboden*)

V tomto případě se konkrétní důkazní prostředek standardně smí užít k účelům trestního řízení, ovšem k získanému důkazu dojde způsobem nepřipustným. K vyloučení důkazu z dokazování může dojít vyvozením ze samotného Základního zákona (*Grundgesetz*, dále jen "GG"), ústavních principů nebo § 136a odst. 1 a 2 StPO. Posledně jmenované ustanovení tvoří nejdůležitější kategorii zákazů provádění důkazních prostředků během výslechu. Ustanovení § 136a odst. 1 StPO uvádí, že svoboda obviněného rozhodovat se a projevovat svou vůli nesmí být narušena:

- špatným zacházením, fyzickými zásahy nebo mučením,
- podáváním drog, použitím hypnózy nebo zneužitím únavy vyslychaného,
- nátlakem, hrozbou opatřeními, která nejsou procesním právem povolena, příslibem nepatřičných výhod, a
- klamáním vyslychaného.

Konkrétně pro výše uvedenou podmínku zákazu mučení uvedenou v § 136a odst. 1 StPO se v německém trestním řízení stala takřka symbolickou kauza Markuse Gäfgena, který nejprve zavraždil jedenáctiletého chlapce a následně jeho tělo také ukryl. Při následném policejním výslechu byl vystaven od vyslychajícího orgánu nátlaku hrozby mučením a sexuálním násilím v případě, že nepřizná, kde se (domněle živý) chlapec nachází. Jeho následné doznání, učiněné v návaznosti na výhrůžky, vedlo k nalezení těla oběti. Během navazujícího trestního řízení podal Gäfgen námitku, neboť provedený důkaz považoval za rozporný s § 136a StPO a také článkem 3. Úmluvy zakazujícím mučení. Dle jeho názoru důkazy získané tímto způsobem neměly být v řízení dále použity, tedy zejména z důvodu jednání, které předcházelo nalezení těla oběti. U soudu bylo prokázáno, že obžalovaný byl vystaven hrozbě mučení, naopak hrozbu sexuálního násilí neshledal. Vyslychající orgán tedy porušil zákon v neprospěch obviněného. Ani tato skutečnost, však nevedla k vyloučení důkazů, zejména z toho důvodu, jak závažné obvinění bylo proti němu vzneseno. Další námitka

spočívala v tom, že obviněný nebyl dostatečně poučen, zejména po samotném výsledku o tom, že všechny důkazy takto získané jsou v dalším řízení nepoužitelné. Soud další důkazy, zejména tělo oběti, v řízení dále použil, s poukazem na závažnost vznesených obviněných a zabránění zvýhodnění obžalovaného takto závažných činů. Vzhledem k tomu, že jeho námitky neobstály, se v průběhu řízení Gäfgen ke skutku přiznal a byl následně odsouzen. Odsouzený Gäfgen se později po vyčerpání vnitrostátních prostředků obrátil k ESLP ve Štrasburku s poukazem na to, že mu bylo vyhrožováno mučení a sexuálním zneužitím. Vzhledem k tomu, že výslech trval jen několik málo minut a pachatel neměl žádné dlouhodobé následky, soud shledal, že sice došlo k porušení článku 3 Úmluvy, avšak jednání nedosahovalo intenzity mučení, ale „pouhého“ nelidského zacházení. Soud se zároveň vyslovil, že zákaz mučení není přípustný ani v takovéto situaci. Vyvažovat mezi závažností obvinění a potencionálním výnosem z mučení je nepřipustné. Dojde-li během trestního řízení k porušení článku 3 Úmluvy, avšak toto jednání nemá intenzitu mučení, nedochází automaticky k porušení práva na spravedlivý proces dle článku 6 Úmluvy a je nutné přihlížet k dalším vadám procesu.¹²⁸

Ustanovení § 136a odst. 3 StPO potom přímo upravuje sankci za toto porušení. Konkrétní výpovědi učiněné v rozporu s těmito zákazy nelze použít, i když obviněný s jejich použitím souhlasí. Hovoří-li se zde o obviněném, je nutno tuto ochranu vztáhnout i na svědky, znalce či spoluobviněné, přičemž zákaz použití důkazu zde platí absolutně.¹²⁹ Vzhledem k tomu, že výčet opatření k ovlivnění rozhodování a projevu vůle v rámci § 136a odst. 1 StPO není taxativní, lze uvažovat o jakýchkoli jiných opatřeních či úkonech, které mohou ovlivnit svobodu výpovědi. Zda došlo k zásahu do svobody vypovídat, závisí na celkovém posouzení, které musí vycházet z míry narušení svobody vůle a výslovně označeným nedovoleným jednáním.¹³⁰ Zajímavá je zde i skutečnost, ke kterému okamžiku musí být na obviněného nedovoleně působeno, popř. jak dlouho účinky nedovoleného působení trvají. Pozdější výpověď, při níž již nebyla svobodná vůle obviněného narušena, lze obecně využít. Pokud však porušení § 136a odst. 1 StPO nadále působí tak, že svoboda osoby vypovídat je právně relevantním způsobem narušena i při následném výsledku, vztahuje se zákaz využití § 136a odst. 3 StPO i na pozdější shromažďování důkazů. Mezi znaky takového trvajícího účinku patří úzká časová souvislost mezi použitím zakázané metody výsledku a novým výsledkem, jakož i závažnost narušení svobodné vůle. Pokud obviněný nebo svědek během následného výsledku

---

¹²⁸ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 30. 6. 2008, ve věci Gäfgen proti Německu (5. senát ESLP) a ze dne 1. 6. 2010 (Velký senát ESLP), č. stíž. 22978/05.

¹²⁹ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. 5 StR 332/21.

¹³⁰ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. 2 StR 474/17.

nevypovídá v souvislostech, ale pouze obecně potvrzuje své dřívější výpovědi nebo na ně odkazuje, může to rovněž naznačovat, že je stále pod vlivem nedovolených výslechových metod. Rozhodujícím argumentem proti pokračování však je, zda si je osoba vědoma toho, že se může během následného výslechu od své dřívější výpovědi distancovat.¹³¹

Exkurs: Polygraf

Zastavme se nyní u problematické otázky využití *polygrafu*.¹³² Nejrozšířenější druh polygrafické metody je v současné době založen na principu kladení přímých otázek obviněnému ke spáchanému skutku.¹³³ Rozhodovací praxe BGH ještě v roce 1954¹³⁴ setrvala na názoru, že vyšetření pomocí polygrafu porušuje svobodu vůle a jednání obviněného chráněné § 136a odst. 1 StPO. Z tohoto důvodu je polygraf v trestním řízení a ve fázi prověřování nepřípustný bez ohledu na souhlas vyslychaného. Rozhodnutí se opírá o tvrzení, že za obviněného kromě vědomého a záměrného odpovídání na otázky, “odpovídá” také jeho nevědomí, aniž by tomu obviněný mohl jakkoli zabránit. Na základě této skutečnosti – bez ohledu na souhlas obviněného – dochází k porušení lidské důstojnosti chráněné čl. 1 odst. 1 GG. Ke stejnému názoru dospěla judikatura i v roce 1982.¹³⁵ Je třeba poznamenat, že výše uvedená rozhodnutí nebyla vydána v případech, kdy mělo dojít k využití polygrafu proti vůli obviněného, v takovém případě by nepochybně došlo k porušení zákazu v § 136a odst. 1 StPO, resp. porušení zásady *nemo tenetur*.¹³⁶ Vzhledem k tomu, že se jedná nejenom z pohledu vědy a techniky, ale i z pohledu práva samotného o objektivně stará rozhodnutí, je přirozené ptát se, zda si současný vývoj nevyžaduje nový pohled na věc. Rozhodnutí BGH z roku 1998¹³⁷ tvrdí, že při vyšetření polygrafem nedochází k žádnému “vhladu do duše” obviněného. Je-li dán souhlas obviněného, nejde vzhledem k právům na ochranu osobnosti hovořit o dotčení v jeho procesním postavení ani o podvodném jednání orgánů činných v trestním řízení ve smyslu § 136a odst. 1 StPO. Soud uzavřel, že se nejedná o porušení ústavních zásad (čl. 1 odst. 1 GG) ani porušení § 136a StPO, neboť použití polygrafu nedosahuje intenzity zákonem zakázaných výslechových metod. Avšak přes to všechno se soud nakonec vyslovil, že vyšetření na polygrafu je důkazním prostředkem *zcela nevhodným*, jak vyplývá z dikce § 244 odst. 3 bod

¹³¹ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. 3 StR 410/20.

¹³² Pozn. tzv. detektor lži

¹³³ STRIGÁČOVÁ, Dominika. Detektor lži ako dôkazný prostriedok v trestnom konaní. In: KALVODOVÁ, Věra a HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8072-0. s. 322.

¹³⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 16. 2. 1954, sp. zn. 1 StR 578/53.

¹³⁵ Usnesení spolkového ústavního soudu ze dne 18. 8. 1981, sp. zn. 2 BvR 166/81.

¹³⁶ PUTZKE, Holm. Entscheidungsbesprechung zu BGH, 1 StR 509/10: Untersuchung mittels eines Polygraphen (Lügendetektor) als ungeeignetes Beweismittel. In: *Zeitschrift für das juristische Studium (ZJS)*, 2011, Ausgabe 6/2011, s. 557–563

¹³⁷ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 17. 12. 1998, sp. zn. 1 StR 156/98.

4. StPO. Soud, který neměl potřebných technických znalostí, založil své úvahy o nevhodnosti důkazního prostředku na výslechu řady odborníků z oboru polygrafie a psychiatrie. Následně vyhodnotil, že test kontrolních otázek není metodou, která by byla v odborných kruzích obecně a jednoznačně klasifikována jako spolehlivá, a proto nemá potřebnou důkazní hodnotu. Rozhodnutí BGH z roku 2010, jenž je založeno na výše uvedeném rozhodnutí, pokračuje v trendu a vykládá, že za současného stavu není možné vysledovat korelaci mezi reakcemi těla měřenými pomocí polygrafu a určitým chováním.¹³⁸

Z výše uvedeného výkladu by se mohlo zdát, že německá rozhodovací praxe ve vztahu k vyšetření polygrafem je sjednocena a nesnese debat nad dalším použitím. Bez ohledu na tvrzení BGH, že vyšetření na detektoru lži není vhodné jako důkazní prostředek, použili některé soudy vyšetření na polygrafu jako důkazní metodu. Příkladem toho budiž rozhodnutí Okresního soudu v Budyšíně¹³⁹. Rozhodnutí tohoto soudu je pro otázku použití polygrafu mimořádně zajímavé, i přestože se nevyznačuje potřebnou autoritou. V trestním řízení založeném na obvinění ze znásilnění zprostil soud v Budyšíně obžalovaného, přičemž své rozhodnutí opřel mimo jiné o výsledky vyšetření na polygrafu, které bylo vytvořeno v soudním řízení v oblasti rodinného práva tomuto trestnímu řízení předcházející. Obžalovaný a jediný svědek obžaloby se dobrovolně podrobili z podnětu soudu vyšetření na polygrafu, jenž bylo provedeno psychologkou a certifikovanou znalkyní pro soudní fyziopsychologii (tj. základní podmínka k připuštění ke zkoušce). Soud zde přiznal polygrafickému vyšetření orientační hodnotu a spojil jeho použitelnost s následujícími požadavky:

- test musí být nařízen v řádném soudním nebo vyšetřovacím řízení po prohlášení o dobrovolnosti,
- test musí probíhat dobrovolně v laboratorních podmínkách za použití nejméně čtyř měřených parametrů (relativní kolísání krevního tlaku, dýchání, elektrický odpor kůže, vazomotorická aktivita) a musí být proveden certifikovaným znalcem (za znalce lze považovat pouze psychology specializující se na právní psychologii, kteří jsou prokazatelně obeznámeni s fyziopsychologickou metodou a mají speciální výcvik v odborném ovládní polygrafu a interpretaci jeho záznamů),
- kladené otázky se musí týkat skutku a
- fyziopsychologické nálezy mohou být použity pouze ke zproštění obžaloby.

---

¹³⁸ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 1 StR 509/10.

¹³⁹ Rozsudek Okresního soudu v Budyšíně ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 40 Ls 330 Js 6352/12, dostupný zde: [Amtsgericht Bautzen \[Schöffengericht\], Urteil vom 26. März 2013, Az.: 40 Ls 330 Js 6351/12, BeckRS 2013, 08655](#)

I vzhledem k odlišnému pojmání názoru jinými německými soudy je skepse BGH vůči polygrafu pochopitelná, minimálně z prostého faktu, že mnohými není tato metoda považována skutečně za vědeckou¹⁴⁰. Vzhledem k nedostatku vědeckosti je třeba na tuto problematiku nahlížet kriticky, a to jistě i kvůli zjevnému potenciálu manipulace během procesu měření, nemluvě o zdrojích chyb v interpretaci výsledků.

Pro srovnání dodávám, že situace ohledně použití polygrafu v trestním řízení jakožto důkazního prostředku není odlišná. Nejvyšší soud ČR se vyslovil již v rozhodnutí z počátku devadesátých let, že výsledek vyšetření na polygrafu nelze použít v trestním řízení jako důkaz.¹⁴¹ Soud zde konstatuje, že ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu sice uvádí, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, avšak zároveň dodává, že podstatou vyšetření na polygrafu je výslech obviněného ke skutečnostem, které se více či méně týkají trestného činu. V trestním řízení lze však použít jen ty poznatky, které obviněný poskytl v souladu s ustanovením § 91 a násl. tr. řádu, což v případě vyšetření na tzv. detektoru lži splněno není. Jiná rozhodnutí¹⁴² Nejvyššího soudu se nesou ve stejném duchu a pravidelně na výše uvedené rozhodnutí odkazují, přičemž nedochází k posunu argumentace. Je však potřebné dodat, že existují i rozhodnutí, která akceptují výsledek polygrafického vyšetření jako listinný důkaz (odborné vyjádření), resp. jako nepřímý důkaz.¹⁴³

6.2. Zákazy použití důkazů (*Beweisverwertungsverbote*)

Zákaz používání důkazů je jednou z nejproblematictějších oblastí StPO. Zákaz použití důkazů znamená, že při hodnocení důkazů a vynesení rozsudku nelze přihlížet k určitým již zjištěným skutečnostem.¹⁴⁴ Střet mezi právy obviněného a orgánů činných v trestním řízení je v zákoně vyřešen jen částečně. Trestní řád sice obsahuje ustanovení o postupu při získávání důkazů na různých místech, ale v případech, které nejsou výslovně upraveny, se používá generální klauzule (§ 161 odst. 1, § 163 odst. 1 StPO).¹⁴⁵ Zatímco zákazy shromažďování důkazů již zakazují opatřování určitých důkazů, a tím omezují vyšetřovací pravomoci orgánů činných v trestním řízení, v případě zákazu použití důkazů nelze již existující důkazy (dále) použít pro rozhodnutí. Pokud proti obžalovanému existují pouze důkazy, na které se vztahuje

---

¹⁴⁰ Např. BEN-SHAKHAR, G. A critical review of the control questions test (CQT). In: KLEINER M. *Handbook of Polygraph Testing*. London: Academic Press, 2002, s. 103-126.

¹⁴¹ Usnesení Nejvyššího soud ČR ze dne 25. 3. 1992, sp. zn. 6 To 12/92.

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soud ČR ze dne 3. 9. 2013, sp. zn. 6 Tdo 820/13.

¹⁴³ STRIGÁČOVÁ, Dominika. Detektor lži ako dôkazný prostriedok v trestnom konaní. cit. 117, s. 333.

¹⁴⁴ SCHMITT In: MEYER-GÖBNER/SCHMITT. *Strafprozessordnung: Beck'sche Kurz-Kommentare*. 66. Auflage. München: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-3-406-79872-6 s. 12.

¹⁴⁵ HEINRICH, Bernd. REINBACHER, Tobias. *Examinatorium Strafprozessrecht*, cit. 126, s. 146.

zákaz použití důkazů, musí být zproštěn viny.¹⁴⁶ Zákazy použití důkazů jsou v trestním řádu (nebo v jiných zákonech) výslovně upraveny pouze na několika místech. Výslovný zákaz použití důkazů lze nalézt například v § 100d odst. 2 StPO, podle něj nelze využít poznatky ze stěžejní oblasti soukromého života, které byly získány např. odposlechem telekomunikačního provozu. V případech, kdy zákon neobsahuje výslovné ustanovení, je třeba v každém jednotlivém případě rozhodnout o tom, zda zákaz shromažďování důkazů znamená také zákaz jejich využití, nebo zda existuje samostatný zákaz jejich využití. V tomto ohledu byly vypracovány různé teorie, které budou předmětem následujícího výkladu.

6.2.1. Zákazy zákonem upravené

Zákazů použití důkazů, které by StPO přímo upravoval, je jen málo. Patří mezi ně zejména zákaz použití důkazu založený na nepřipustném způsobu výslechu (§ 136a odst. 3 StPO). Důsledkem tohoto zákazu je, že nelze použít výpovědi učiněné v rozporu s tímto zákazem, a to ani v případě, že obviněný s jejich použitím souhlasí. Další zákazy, které trestní řád upravuje jsou např. tyto následující:

- vzorky krve lze použít pouze pro účely trestního řízení, v němž byl vzorek odebrán nebo v jiném právě probíhajícím řízení (§ 81a odst. 3 StPO),
- vzorky krve nezletilých osob lze použít pouze se souhlasem zákonného zástupce (§ 81c odst. 3 StPO),
- náhodné zjištění (tj. nesouvisející s vyšetřováním) učiněné lékařem v souvislosti s prohlídkou pacientky, která prodělala potrat, nelze použít v trestním řízení proti této pacientce pro trestný čin podle § 218 StGB nedovoleného přerušování těhotenství (§ 108 odst. 2 StPO),
- předchozí odsouzení, která byla zahlazena, již nelze využít jako důkaz (§ 51 odst. 1 BZRG¹⁴⁷).

Spolkový ústavní soud ve své judikatuře ukázal, že zákazy použití důkazů lze odvodit i přímo z GG, zejména pokud jde o stěžejní oblast soukromého života jednotlivce (viz další výklad). Obecné osobnostní právo (čl. 2 odst. 1 ve spojení s čl. 1 odst. 1 GG) zahrnuje základní právo na zaručení důvěrnosti a integrity systémů informačních technologií. Zásah do obecného osobnostního práva je na místě například tehdy, pokud jsou v trestním řízení použity deníkové

---

¹⁴⁶ SCHMITT In: MEYER-GOßNER, Lutz, SCHMITT, Bertram. *Strafprozessordnung: Beck'sche Kurz-Kommentare*. cit. 144, s. 12.

¹⁴⁷ Pozn. aut. *Bundeszentralregistergesetz* (obdoba českého zákona o rejstříku trestů)

záznamy, záznamy rozhovorů nebo videozáznamy dotčené osoby. Naopak obsah veřejně přístupné komunikace na internetu v zásadě nezasahuje do základních práv.¹⁴⁸

6.2.2. Zákazy zákonem neupravené

Kdy se zákazy použití důkazů použijí není vždy zcela jednoznačné. Široká shoda panuje pouze na tom, že ne každé porušení zákazu provádění důkazu by mělo nutně vést k zákazu jejich využití. Pokud jde o otázku, kdy porušení zákazu provádění důkazů vede k zákazu jejich použití a kdy nikoliv, jsou zastávány různé přístupy.¹⁴⁹ V následujícím výkladu pojednám o třech základních přístupech.

a) Doktrína vyvažování (*Abwägungslehre*)

Doktrína vyvažování právních zájmů je založena na posuzování případů *ad hoc*. Na jedné straně pomyslné váhy je individuální zájem obviněného a na straně druhé, zájem na účinném trestním stíhání. V případě obviněného si klademe otázku, jak závažný byl zásah do jeho procesních práv a na druhé straně zvažujeme závažnost jeho obvinění. Jinak řečeno zájem státu na trestním stíhání musí být v každém jednotlivém případě porovnáván se zájmem občana na ochraně jeho základních práv. Ve svých rozhodnutích BGH akcentuje důležitost ochranného účelu zákazu provádění důkazů a váhu konkrétního procesního pochybení. Zákaz využití důkazů omezuje zásadu materiální pravdy. Z tohoto důvodu je pouze výjimkou z pravidla a jako takový jej lze uznat jen v případě převahy závažných důvodů. Takovými důvody mohou být zejména závažná, úmyslná nebo objektivně svévolná porušení zákona, při nichž jsou systematicky nebo soustavně přehlíženy záruky základních práv.¹⁵⁰ Proti doktríně směřuje námitka, že tato díky nepřesným kritériím vede k nepředvídatelným závěrům, a proto je nutně závislá na vytvoření právní kazuistiky.¹⁵¹ Budeme-li argumentovat *ad absurdum*, můžeme dojít k závěru, že v případě nejzávažnějších trestných činů, jaké jen lze zvažovat, budou mít orgány činné v trestním řízení značnou volnost. To však přirozeně není žádoucí. Vzpomeňme na kauzu Gäfgen a vyvažování závažnosti jeho obvinění ve vztahu k prostředkům výslechu, které proti němu byly využity.

b) Teorie právní sféry (*Rechtkreislehre*)

*Teorie právní sféry*¹⁵² (nebo také *právního okruhu*) si klade otázku, zda se porušení zákazu o dokazování významně dotýká právní sféry obviněného, resp. zda je porušená norma

¹⁴⁸ Rozsudek Spolkového ústavního soudu ze dne 27. 2. 2008, sp. zn. 1 BvR 595/07.

¹⁴⁹ KINDHÄUSER, Urs. SCHUMANN, Kai. *Strafprozessrecht*. 7. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2023. ISBN 978-3-7560-0505-5, s. 304.

¹⁵⁰ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 4 StR 555/14.

¹⁵¹ KINDHÄUSER, Urs. SCHUMANN, Kai. *Strafprozessrecht*, cit. 149, s. 306.

¹⁵² poprvé v Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 21. 1. 1958, sp. zn. GSSSt 4/57.

určena k ochraně právní sféry obviněného, tedy jeho procesního postavení.¹⁵³ Je-li tomu opravdu tak, použití důkazu je zakázáno. To lze demonstrovat na příkladu: ustanovení § 55 odst. 2 StPO upravuje právo svědka odepřít výpověď, pokud by tím způsobil trestní stíhání sobě nebo příbuzné osobě. Nesplnění poučovací povinnosti vůči svědkovi o této skutečnosti nemá za následek ono významné dotčení jeho právní sféry, protože smysl a účel tohoto ustanovení chrání osobu svědka před sebeobviňováním, ale ve vztahu k obviněnému nemá žádnou zásadní funkci.¹⁵⁴ Proti teorii právní sféry se namítá, že obviněný má právo nejenom na to, aby orgány činné v trestním řízení dodržovaly ustanovení, která se dotýkají jeho právní sféry, ale také na to, aby řízení proti němu bylo vedeno v souladu s řádným procesem.¹⁵⁵

c) Teorie ochranného účelu (*Schutzzwecktheorie*)

Dle teorie ochranného účelu je nutno zohlednit ochranný účel ustanovení o provádění důkazů. Je třeba si položit otázku, jaký účel má ustanovení o provádění důkazu. Je-li takovým účelem vyloučit, aby důkazy získané porušením zákazu byly použity jako důkaz, vede to potom k vyloučení takového důkazu. Příkladem může být zákaz zabavení určitých movitých věcí dle § 97 odst. 1 StPO (např. písemná komunikace mezi obviněným a obhájcem). Smyslem a účelem tohoto ustanovení je, aby se obviněný mohl svěřit odborníkovi, který je oprávněn odepřít výpověď podle § 53 StPO a který je zároveň povinen zachovávat mlčenlivost (tj. např. obhájci). Obviněný se pak nemusí obávat, že se příslušné dokumenty dostanou zabavením do rukou orgánů činných v trestním řízení a přispějí tak k jeho odsouzení. Zákaz zabavení má tedy právě zabránit tomu, aby takové dokumenty byly použity v trestním řízení.¹⁵⁶ Na ustanovení § 97 StPO o zabavení věci se tedy použije zákaz použití důkazu. Proti teorii ochranného účelu se namítá, že problém nastává ve chvíli, kdy je obtížné určit ochranný účel normy nebo na něm nepanuje širší shoda.

Z výše uvedeného je patrné, že každá z teorií má jak výhody, tak i nevýhody. Z tohoto důvodu se musí v soudní praxi navzájem kombinovat. Spolkový soudní dvůr kombinuje teorii právního okruhu s teorií vyvažování.

---

¹⁵³ a contrario Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. 4 StR 144/20.

¹⁵⁴ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 21. 1. 1958, sp. zn. GSt 4/57.

¹⁵⁵ KINDHÄUSER, Urs. SCHUMANN, Kai. *Strafprozessrecht*, cit. 149, s. 305.

¹⁵⁶ Tamtéž

6.2.3. Vznesení námitky (*Widerspruchslösung*)

Pro úspěšné zabránění provedení důkazu je nutné namítat skutečnost, že se v konkrétním případě jedná o důkaz, jehož použití je zakázáno. Na základě rozhodovací praxe BGH je nutné, aby obviněný, resp. jeho obhájce, vznesl námitku k okamžiku uvedeném v § 257 StPO, tedy do skončení dokazování v hlavním líčení. Není-li námitka podána nebo je podána opožděně, není již možné namítat porušení procesních předpisů ve druhém stupni. Podle BGH je námitka zásadním předpokladem pro zákaz použití důkazů. Účelem povinnosti vznést námitku je poskytnout soudu prvního stupně možnost a důvod, aby v reakci na námitku dotčené osoby podrobně prozkoumal procesní pochybení. V zájmu šetření soudních zdrojů je obžalovaný (a osoby jinak dotčené zákazem používání důkazů) povinen namítat porušení zákona co nejdříve (v souladu se zásadou subsidiarity), aby bylo možné otázku zákazu používání důkazů podrobně přezkoumat v hlavním líčení před trestním soudem a případně již tam zjednat nápravu.¹⁵⁷ Judikatura se v tomto ohledu vyvíjela a došla k závěru, že v přípravném řízení se zákazy použití důkazů zkoumají nejen v reakci na takovou námitku, ale z úřední povinnosti. Zde je tedy irelevantní, zda obhájce účinně vyjádřil námitku proti použití důkazů ve prospěch obviněného.¹⁵⁸ Skutečnost, že byla vznesena námitka však sama o sobě nestačí. Obviněný musí označit důkazy, které nemají být použity a z jakých důvodů. Vzhledem k absenci zákonné úpravy není jasné, které zákazy mohou být namítány. Teorie a praxe proto na to konto rozpracovává nejčastěji namítané případy (např. neposkytnutí poučení dle § 136 odst. 1 StPO, nedodržení ustanovení o nařízení odposlechu dle § 100a StPO). Právě ona absence zákonné právní úpravy má také za následek problematičnost tohoto institutu.

6.3. Sledování telekomunikačního provozu dle § 100a StPO z hlediska porušení předpisů o dokazování

Sledování telekomunikačního provozu je v StPO upraveno v § 100a v oddíle osmém, věnovaném vyšetřovacím metodám. Podle německé teorie se telekomunikačním provozem rozumí technický proces vysílání, přenosu a přijímání zpráv jakéhokoli druhu ve formě znaků, řeči, obrazu nebo zvuku pomocí telekomunikačních systémů.¹⁵⁹ Předmětem odposlechu jsou tedy jak dopisy, tak emaily, telefonní hovory, SMS apod. Ustanovení umožňuje jak odposlech právě probíhající komunikace, tak komunikace, která již proběhla v minulosti. Trestní řád klade následující materiální požadavky pro vydání rozhodnutí o odposlechu:

¹⁵⁷ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 9. 5. 2018 sp. zn. 5 StR 17/18.

¹⁵⁸ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 6. 7. 2019 sp. zn. StB 14/19.

¹⁵⁹ KÖHLER In: MEYER-GÖBNER. Lutz, SCHMITT, Bertram. *Strafprozessordnung: Beck'sche Kurz-Kommentare*. cit. 144, s. 464.

- musí existovat podezření ze spáchání TČ uvedeného v katalogu § 100a StPO,
- tento TČ musí být v konkrétním případě také *závažný*, a
- prošetření skutkového stavu věci nebo zjištění místa pobytu obviněného by bylo jinými prostředky mimořádně obtížné nebo marné (požadavek subsidiarity).

Formální požadavky předurčují k podání návrhu státní zastupitelství, jenž je směřován soudu v písemné formě, přičemž ten musí rozhodnout do 3 dnů od podání návrhu. Návrh potom obsahuje podstatné náležitosti, kterými jsou identifikace sledované osoby, označení příslušného trestného činu, povahu, rozsah, dobu trvání a datum ukončení opatření, druh informací, které mají být opatřením shromážděny a jejich význam pro řízení, uvedení telefonního čísla nebo jiného identifikátoru. Ustanovení § 100d StPO obsahuje také negativní podmínku pro vydání odposlechu, a to konkrétně nepřípustnost opatření, které by směřovalo pouze k získávání informací ze soukromého života obviněného. Krom toho, že opatření směřuje k odposlechu samotného obviněného (i za předpokladu, že není zjištěná jeho identita), může směřovat také vůči osobám, které obviněnému zprostředkovávají informace (tzv. zprostředkovatelé).

Zastavme se nyní u otázky, co znamená onen *závažný* trestný čin ve smyslu § 100a StPO, který dále není zákonem nijak definován. Právní úprava tak v každém jednotlivém případě dává možnost, resp. ukládá povinnost, aby soud vyhodnotil, zda je v konkrétním případě závažnost trestného činu dána či nikoli. Při posuzování závažnosti trestného činu se postupuje obdobně jako při stanovení trestu. Pro představu uvažujme následující situaci: Pachatel A po delší dobu a ve větší míře falšuje bankovky, zatímco pachatel B zfalšoval pouze několik mincí menší hodnoty. Oba tyto skutky představují trestný čin padělání peněz dle § 146 StGB, ovšem bylo by nepřiměřené využít v případě pachatele B tak invazivního opatření jako je odposlech.¹⁶⁰

Jak už bylo výše uvedeno, podmínky použití odposlechu jsou založeny na zásadě *subsidiarity*. To tedy znamená, že k nařízení odposlechů může být přistoupeno pouze tehdy, pokud by jinak bylo prošetření skutkového stavu věci nebo zjištění místa pobytu obviněného značně obtížné nebo marné. Souhrnně lze poznamenat, že odposlechy jsou *ultima ratio* vyšetřovacích opatření a přichází v úvahu pouze tehdy, pokud již byly všechny ostatní možnosti objasnění bez úspěchu vyčerpány a další možnosti by byly beznadějně nebo výrazně obtížnější. Princip subsidiarity je důsledkem ústavního principu proporcionality, a tudíž musí být přiměřenost příkazu ke sledování také neustále přezkoumávána, a to jak při vydání příkazu,

¹⁶⁰ KINDHÄUSER, Urs. SCHUMANN, Kai. *Strafprozessrecht*, cit. 149, s. 109.

tak průběžně během provádění opatření. Netrvají-li důvody nadále, musí být materiály neprodleně zničeny.

Na základě § 101 odst. 4 StPO musí být všichni zúčastnění odposlechu o tomto proběhnuvším opatření do jejich soukromí informováni. Oznamovací povinnost, jenž je výhradně v gesci státního zastupitelství, je zásadně nezbytná pro zajištění ochrany základního práva podle čl. 19 odst. 4 GG, neboť dokud dotčená osoba o opatření neví, nemůže se domáhat svého práva na určení nezákonnosti. Zákon v § 101 odst. 5 StPO stanoví, že vyrozumění je zasláno „*jakmile je to možné, aniž by byl ohrožen účel vyšetřování, život, tělesná integrita, svoboda jednotlivce, majetek významné hodnoty...*“. Výjimky z oznamovací povinnosti lze nalézt v § 101 odst. 4 StPO, přičemž účelem těchto ustanovení je zamezit prohlubování zásahu do základních práv časově náročným vyrozumíváním dotčených osob a umožnit prakticky a procesně efektivní řešení tak, aby provádění vyrozumění nebylo časově náročnější než samotná vyšetřovací činnost.¹⁶¹ Pokud k vyrozumění nedojde, musí být tato skutečnost vždy zdokumentována a odůvodněna.¹⁶²

6.3.1. Důsledky nedodržení zákonných požadavků

Porušení zákonných podmínek o nařízení odposlechu mohou spočívat v porušení:

- formálních předpokladů (forma, obsah a odůvodnění nařízení),
- materiálních předpokladů,
  - o pochybení v subsumpci trestného činu,
  - o nedostatek spočívající v podezření,
  - o vyhodnocení závažnosti trestného činu v konkrétním případě, a
  - o nesplnění podmínky subsidiarity nebo proporcionality.

K zákazu použití důkazů může vést porušení formálních požadavků kladených zákonem. Judikatura BGH klade velmi vysoké nároky na zákaz použití důkazů v případech nedostatků při nařizování nebo provádění odposlechu, a tudíž nedodržení kompetenční úpravy § 100e StPO nebo jiných formálních požadavků automaticky nevede k zákazu použití takového důkazu.¹⁶³ Naproti tomu nerespektování výhrady soudce, tj. pokud jsou zjištění získány bez příkazu soudu nebo státního zástupce, má pravidelně za následek zákaz využití důkazů.¹⁶⁴

Příkaz k odposlechu vydává dle § 100a StPO soud. V případě nebezpečí z prodlení tak

---

¹⁶¹ BÄR, Wolfgang. *TK-Überwachung: §§ 100a – 101 StPO mit Nebengesetzen*, Kommentar. 1. Auflage, München: Heymann, 2010, ISBN 978-3-452-27188-4 s. 233-260.

¹⁶² KELLER, Christoph. BRAUN, Frank. *Telekommunikationsüberwachung und andere verdeckte Ermittlungsmaßnahmen*. 3. Auflage. Stuttgart: Richard Boorberg Verlag, 2019. ISBN 978-3-415-06552-9 s. 28.

¹⁶³ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 StR 181/98.

¹⁶⁴ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. 5 StR 546/06.

však může učinit i samo státní zastupitelství. Není-li příkaz do 3 dnů soudem schválen, pozbývá účinnosti. Pokud v době vydání naléhavého příkazu státního zástupce chybí nezbytné předpoklady (tzv. bezprostřední nebezpečí), závisí použitelnost takto získaných důkazů na tom, jestli bylo bezprostřední nebezpečí svévolně předpokládáno s cílem obejít výhradu soudce, což následně vede k zákazu použití důkazů.¹⁶⁵ Jednalo-li se však pouze o chybu v posouzení situace, nebo bezprostřední nebezpečí neexistovalo, avšak bylo jej možné s jistotou předpokládat, tak tyto skutečnosti zpravidla nevedou k zákazu použití důkazů. Formálními nedostatky v praxi jsou však nejčastěji nedostatky v odůvodnění příkazu, přestože samotné chyby v odůvodnění v zásadě nevedou k zákazu takto získaných důkazů. V takovém případě musí soudce rekonstruovat stav vyšetřování v době vydání příkazu a zkoumat, zda byl příkaz odůvodněný či nikoli, přičemž může pro zkoumání využít i vyšetřovací spisy policie.¹⁶⁶

Jde-li o porušení materiálních požadavků kladených zákonem, lze k tomu uvést, že v případě, že sledování bylo provedeno pro trestný čin, který není katalogovým trestným činem, vede tato skutečnost k nepoužitelnosti získaných poznatků. Ke stejnému závěru dojdeme i pokud bylo vzneseno ze strany orgánů činných v trestním řízení úmyslně přitěžující obvinění, aby bylo možné do příkazu uvést katalogový trestný čin, ačkoli takový trestný čin ve skutečnosti nikdy nebyl spáchán.¹⁶⁷ I v případě, že podezření z existence vyjmenovaného trestného činu bylo důvodné a bylo již do určité míry prokázáno, ale nakonec se ukáže, že stíhaný trestný čin není vyjmenovaným trestným činem podle § 100a StPO, nelze takto získané poznatky použít.¹⁶⁸ Pokud je v příkazu ke sledování nesprávně předpokládán katalogový trestný čin v důsledku chyby v subsumpci, lze výsledek sledování přesto použít, pokud skutečnosti, na nichž je příkaz založen, odůvodňují podezření z jiného katalogového trestného činu.¹⁶⁹ Obecně řečeno, zjištění ze sledovacích opatření podle § 100a StPO nelze použít jako důkaz o trestných činech, které nesouvisejí s katalogovými trestnými činy.¹⁷⁰ Nepoužitelné jsou veškeré informace, které nebyly získány během samotného telekomunikačního provozu. Pokud například v rámci povoleného sledování zapomene účastník hovoru po skončení hovoru položit telefon a dojde k zaznamenání hovorů v místnosti, tj. hovorů osob v bytě, nelze tyto informace využít.¹⁷¹ Využít naopak lze poznatky z tzv. hovorů

---

¹⁶⁵ Rozsudek Spolkového ústavního soudu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. 2 BvR 1444/00.

¹⁶⁶ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 27. 11. 2008, sp. zn. 3 StR 342/08.

¹⁶⁷ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 3 StR 122/02.

¹⁶⁸ BÄR, Wolfgang. *TK-Überwachung: §§ 100a – 101 StPO mit Nebengesetzen, Kommentar*. cit. 161, s. 28-88.

¹⁶⁹ GRAF In: GRAF, Jürgen a kol. *Strafprozessordnung, Kommentar*. 1. Auflage. München: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-3-406-59788-6 s. 286-287.

¹⁷⁰ Tamtéž

¹⁷¹ ROXIN, Claus a SCHÜNEMANN, Bernd. *Strafverfahrenrecht*, 30. Auflage. München: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-3-406-73587-5 s. 324.

na pozadí; tím se rozumí rozhovory, které účastník hovoru vede s třetími osobami v průběhu telekomunikačního provozu, nikoli však rozhovory a zvuky, které jsou zaznamenány při navazování spojení, tj. před zahájením vlastního telefonního hovoru.¹⁷²

Dle § 53 ve spojení s § 160a StPO nelze provádět odposlech proti obhájci. Takový materiál nelze nijak použít a je nutné jej neprodleně zničit. To ovšem neplatí bezvýjimečně. Pokud je například obhájce sám podezřelý z účasti na trestném činu, který by odůvodňoval nařízení telekomunikačního sledování, mohou být jeho hovory také odposlouchávány.

6.3.2. Přezkoumání zákonnosti odposlechu soudem

Obviněný, zprostředkovatel a další osoby odposlechem zasažené, mají právo požádat soud, který vydal příkaz k odposlechu, o přezkoumání zákonnosti tohoto opatření a způsobu jeho provedení dle § 101 odst. 7 StPO. Žádost o přezkum zákonnosti příkazu k opatření sledování a způsobu jeho provedení musí být podána ve lhůtě dvou týdnů od obdržení vyrozumění, a to i v případě, že se dotčená osoba o opatření již dříve dozvěděla jiným způsobem; po uplynutí dvoutýdenní lhůty již není žádost přípustná.¹⁷³

Pokud se samotný *poskytovatel telekomunikačních služeb* domnívá, že jeho práva nebo zájmy hodné ochrany jsou soudním příkazem ke sledování přímo dotčeny, může podat stížnost podle § 304 StPO; proti samotné zákonnosti příkazu není stížnost přípustná. Pokud chce obviněný dosáhnout zákazu použití důkazů získaných v rámci procesně vadných sledovacích opatření v dovolacím řízení, může tak učinit pouze podáním procesní námitky ve smyslu § 344 odst. 2 StPO. Předpokladem přípustnosti procesní námitky je, není-li dotčena stěžejní oblast soukromého života, včasná námitka proti opatření (viz kap. 6. 2. 3.), která musí být podána spolu s procesní námitkou. Spolkový soudní dvůr k tomu dodává, že soudce v hlavním líčení musí výslovně přezkoumat použitelnost zjištění z opatření telekomunikačního provozu pro účely dokazování pouze tehdy, pokud obžalovaný včas vznesl námitku proti jeho použití.¹⁷⁴ Podle judikatury odkazující na *doktrínu vyvažování* vedou k zákazu použití důkazů pouze závažná porušení procesních pravidel při nařízení a provádění sledovacích opatření, konkrétně pouze v případě úmyslného nebo svévolného nerespektování výhrady soudce nebo úmyslného předstírání existence hrozícího nebezpečí.¹⁷⁵ Nedostatečné odůvodnění příkazu soudcem nebo

¹⁷² GERCKE In: GERCKE, Björn, JULIUS, Karl-Peter, TEMMING, Dieter, ZÖLLER, Mark. *Heidelberger Kommentar, Strafprozessordnung*, 6. Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2019. ISBN 978-3-8114-3974-0 s. 429.

¹⁷³ KÖHLER In: MEYER-GÖBNER. Lutz, SCHMITT. Bertram. *Strafprozessordnung: Beck'sche Kurz-Kommentare*. cit. 144, s. 541.

¹⁷⁴ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 7. 3. 2006 sp. zn. 1 StR 316/05.

¹⁷⁵ Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 12. 4. 2005, sp. zn. 2 BvR 1027/02.

státním zástupcem samo o sobě nevede k zákazu použití, neboť rozhodující je, zda byly v době vydání příkazu splněny podmínky nezbytné pro jeho vydání.¹⁷⁶

6.4. Zhodnocení německé právní úpravy

a) Teoretické pojetí porušení předpisů o dokazování

Německá teorie rozlišuje zákazy shromažďování důkazů a zákazy použití důkazů. Porušení zákazu shromažďování důkazů ještě samo o sobě neimplikuje zákaz použití důkazů. To je třeba zkoumat v každém jednotlivém případě. Při zjišťování zákazu použití důkazů si klademe různé otázky v závislosti na konkrétní teorii. Např. jak intenzivní byl zásah do procesního postavení obviněného v porovnání se závažností jeho obvinění? Jaký účel má konkrétní ustanovení o provedení důkazu pro obviněného? Bylo zasaženo do právní sféry obviněného? Tento přístup nám dává znát, že pozornost je kladena na jednotlivce. Česká teorie si naopak klade otázku: je možné úkon v dalším řízení dodatečně konvalidovat? Německá teorie trestního řízení přistupuje k osobě obviněného, jako k účelu, a nikoliv jako k prostředku.

Přesto všechno však samotné znění zákona nepodává dostatečná vodítka pro řešení konkrétních případů. Teorie, které německá rozhodovací praxe, resp. nauka vytvořila, mají své příznivce a také odpůrce. Podle teorie vyvažování se proti sobě váží právní zájmy obviněného a zájem státu na trestním stíhání. Podle teorie právní sféry vyvstává otázka, zda norma chrání právní sféru obviněného. Podle další teorie je nutné zohlednit ochranný účel normy. Spolkový soudní dvůr kombinuje teorii právního okruhu s teorií vyvažování. Jestli je systém zákazu využití důkazů vystavěn správně, by si zasluhovalo posouzení v rámci celého německého trestního řízení, nikoliv pouze vyhodnocení jeho jednoho segmentu. Jisté však je, že i v německé právní úpravě můžeme vyzorovat deficit pozitivně právní úpravy ve prospěch judikатурních rozhodnutí, což je dle mého názoru v trestním řízení jev spíše nežádoucí.

b) Odposlech telekomunikačního provozu jako důkazní prostředek

Jak už bylo pojednáno výše, odposlech je dle § 100a StPO podmíněn splněním podmínky subsidiarity a spácháním mj. katalogové trestného činu, přičemž tento čin musí být v konkrétním případě také *závažný*. Orgány činné v trestním řízení proto nejenom, že musí posoudit, zda by bylo prošetření skutkového stavu věci nebo zjištění místa pobytu obviněného jinými prostředky mimořádně obtížné nebo marné, ale také se zabývat otázkou závažnosti činu. Toto pojetí podle mě není nastaveno správně, neboť vytváří vlastně jakousi dvojí subsidiaritu.

---

¹⁷⁶ KÖHLER In: MEYER-GÖBNER. Lutz, SCHMITT. Bertram. *Strafprozessordnung: Beck'sche Kurz-Kommentare*. cit. 144, s. 505-506.

Orgány činné v trestním řízení tak posuzují subsidiaritu *stricto sensu* a dále závažnost činu. Komentářová literatura k tomu zároveň uvádí, že méně závažné činy nelze při zkoumání požadovaném v jednotlivých případech automaticky vyloučit, protože ve fázi vyšetřovacího řízení často ještě nelze předvídat, zda se nakonec bude jednat o méně závažný trestný čin, či nikoliv.¹⁷⁷ Toto podle mého názoru přináší mnoho nejasností, velkou míru diskrece a nepředvídatelnosti. Jestli tedy můžeme současnou českou úpravu ocenit, tak je to přehledný a jednoduchý systém podmínek pro nařízení odposlechu, tedy trestný čin doplněný podmínkou subsidiarity.

Ochrana komunikace obviněného s jinými osobami během odposlechu je v německém trestním řádu pojata širěji. Nejprve § 53 StPO vyjmenovává osoby, které jsou (také) oprávněny odmítnou vypovídat. Patří sem mj. duchovní a obhájci (o tom, co jim bylo ze strany obviněného svěřeno), popřípadě poslanci Spolkového sněmu. Na to navazuje § 160a StPO, který říká, že je-li zde (obecně) vyšetřovací úkon, který je namířen proti těmto osobám, přičemž tyto jsou nositeli informací, o nichž by pravděpodobně odmítly vypovídat, informace získané tomu navzdory, nelze použít a je nutné je neprodleně zničit. To platí i za předpokladu, že vyšetřovací úkony nebyly původně směřovány konkrétně proti této osobě, avšak k získání informací nakonec došlo. Na místě je také debata, zda by si zákaz odposlechu v českém trestním řízení nevyžadoval širší okruh osob (k tomu viz dále).

Za předpokladu, že existuje domněnka, že odposlechem bude zasahováno do klíčové oblasti soukromého života, je takový odposlech nepřijatelný. Toto ustanovení v § 100d StPO má svou genezi a souvisí s tzv. Velkým odposlechovým útokem. Spolková vláda prosadila v roce 1998 novelu GG a StPO, na základě níž, mohlo docházet pro účely trestního řízení k odposlechům soukromých hovorů v jejich obydlich. V reakci na to, byla některými poslanci podána ústavní stížnost, jejíž důsledkem bylo klíčové rozhodnutí Spolkového ústavního soudu v otázce soukromí ve vztahu k odposlechům.¹⁷⁸ Protiústavním nebyla shledána změna GG čl. 13, ale až její konkrétní provedení v trestním řádu. Rozhodnutí uvádí, že konverzace mezi blízkými příbuznými mohou být odposlouchávány pouze v případě, že všechny zúčastněné osoby jsou podezřelé a zároveň má konverzace trestněprávně relevantní obsah. Pokud tyto podmínky nejsou splněny, jsou takové nahrávky nejen nepoužitelné jako důkaz, ale nesmí být vůbec pořizeny. Je odmítnuta dosavadní praxe automatizovaných nahrávek jako protiústavní. Aby bylo možné prokázat ústavnost provádění sledování, musí být sledování aktivně

---

¹⁷⁷ GRAF In: GRAF, Jürgen a kol. *Strafprozessordnung, Kommentar*. 1. Auflage. München: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-3-406-59788-6 s. 279.

¹⁷⁸ Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 3. 3. 2004 sp. zn. 1 BvR 2378/98.

monitorováno policistou, který v případě potřeby sledování zruší, jakmile přestanou být splněny podmínky stanovené zákonem. Spolkový ústavní soud se vyslovil, že novela nevyhovuje ústavním požadavkům s ohledem na ochranu lidské důstojnosti (čl. 1 GG), poskytnutí účinné právní ochrany (čl. 19 odst. 4 GG), právo být slyšen před soudem (čl. 103 odst. 1 GG) a zásadu proporcionality vycházející z principů právního státu. Ustanovení § 100d odst. 2 StPO k tomu dodává, že informace z klíčové oblasti soukromého života nelze využít a záznamy o takových zjištěních musí být neprodleně smazány, přičemž skutečnost o jejich získání a vymazání musí být zdokumentována do spisu. Jen pro úplnost dodávám, že to platí i pro další metody vyšetřování, jako prostorové odposlechy dle § 100c StPO a tzv. online vyšetřování dle §100b StPO. Jak jsem se vyjádřil již v dřívějších kapitolách, ustanovení toho typu by si zasloužilo upravit v českém trestním řízení.

Na závěr zhodnocení německé právní úpravy odposlechů a zároveň celé problematiky (ne)použitelnosti důkazů dodávám, že německá praxe může v překlenutí sporných otázek vycházet nejenom z neobyčejně bohaté literatury v podobě mnoha komentářů a odborných článků, ale také mnoha soudních rozhodnutí vysokých soudů. Německá právní nauka je vynikajícím informačním zdrojem i pro český trestní proces pro svou společenskou a historickou blízkost. Přestože je značná část výše uvedené materie upravena odlišně, jsou určitá témata, která poslouží jako zdroje pro českou teorii trestního procesu (např. otázky použití polygrafu, hypnózy, problematika lsti či podvodu mezi vyslychaným a policejním orgánem). Konečně i samotné teorie použitelnosti důkazů mohou být v trestním řízení určitým východiskem.

7. Srovnání s Návrhem nového trestního řádu

Již od roku 2014, v němž zahájila činnost pracovní Komise pro nový trestní řád, lze pozorovat intenzivní práci na *navrhovaném znění nového trestního řádu* (dále „návrh tr. řádu“). V současné době (tj. červen 2024) se práce dostala do fáze paragrafovaného znění, které je aktuální k 14. 10. 2022. Toto paragrafované znění bylo na vědomost dáno na webových stránkách justice.cz spravovaných Ministerstvem spravedlnosti, aby mohlo být široce diskutováno. Návrh trestního řádu si klade za cíl mj. zrychlení trestního řízení, posílení jeho kontradiktornosti, posílení oportunních prvků, posílení koncentrace řízení, širší katalog práv poškozeného, snížení administrativní zátěže orgánů činných v trestním řízení nebo modernizaci trestního řádu s přihlédnutím k technologickému pokroku. Každý předpis podobné důležitosti se musí nejprve potýkat s otázkou základních zásad, resp. jejich vyjádřením. Návrh trestního řádu zvolil pojetí, na jehož základě vyjadřuje v úvodních ustanoveních jen zásady základní, které se uplatňují v celém trestním řízení (např. zásada zákonnosti, rychlosti, přiměřenosti a zdrženlivosti) a ostatní zásady uvede v souvislosti s právní úpravou jednotlivých stadií trestního řízení (např. zásady přípravného řízení) nebo konkrétních trestněprocesních institutů (zásady týkající se subjektů trestního řízení nebo zásady dokazování).¹⁷⁹ V souvislosti s dokazováním bude upravena *zásada kontradiktornosti řízení a rovnosti stran*, a to z důvodu zamýšleného posílení role státního zástupce v řízení před soudem.

7.1. Zásada kontradiktornosti a rovnosti stran

Zásada kontradiktornosti řízení je spojena s myšlenkou, že sporné skutečnosti se během řízení prezentují ve formě polemiky (kontradikce).¹⁸⁰ Pelc rozumí pod pojmem kontradiktornost polemiku při nalézání práva v konkrétním případě, v němž dochází k právnímu střetu dvou stran.¹⁸¹ Toto pojetí je, či alespoň by mělo být imanentním rysem každého v současnosti vedeného procesu. Z kontradiktornosti procesu vyplývá právo obviněného seznámit se s důkazy obžaloby shromážděnými v jeho prospěch i neprospěch a právo stran vyjádřit se ke všem důkazům a stanoviskům uplatněným s cílem ovlivnit rozhodnutí soudu.¹⁸² Zásada se neprojevuje ve všech fázích trestního řízení stejně intenzivně.

¹⁷⁹ ŠKVAIN, Petr. Východiska a principy v návrhu nového trestního řádu In: KALVODOVÁ, Věra a HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8072-0. s. 52.

¹⁸⁰ MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. In: *Bulletinadvokacie.cz* [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2019, 20.03.2019 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-rizeni-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe>

¹⁸¹ PELC, Vladimír. Koncept kontradiktornosti v trestním řízení, *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2023, Vol. 69, č. 3, s. 7–20.

¹⁸² Rozsudek ESLP ze dne 18. 3. 1997 ve věci *Mantovanelli v. Francie* č. 21497/93, § 33

Vzhledem k tomu, že je přípravné řízenou svou povahou řízením inkvizičním, je kontradiktornost v podobě konfrontace značně omezena (např. vzetí do vazby).¹⁸³ Naopak hlavní líčení je v porovnání s touto fází z podstaty věci tím nejvíce kontradiktorným stadiem trestního řízení. Strany trestního řízení předkládají soudu k posouzení svá tvrzení a důkazy o nich, v důsledku čehož může být soud do značné míry osvobozen od vyhledávací zásady. V zásadě je možné konstatovat, že trestní řízení je tím spravedlivější, čím je hlavní líčení kontradiktornější.¹⁸⁴ Výše uvedené odpovídá i připravovanému návrhu nového trestního řádu, který upravuje zásadu kontradiktornosti v § 8 návrhu tr. řádu následovně: „*obviněný má právo být způsobem a za podmínek uvedených v trestněprocesním zákoně seznámen s tím, co je mu kladeno za vinu a jaký trestný čin je v tom spatřován, a s důkazy, které orgány činné v trestním řízení v přípravném řízení opatřily, a to jak v jeho prospěch, tak i v neprospěch, a vyjádřit se k nim.*” Konkrétní promítnutí této zásady můžeme nalézt např. v § e9 odst. 2 návrhu tr. řádu, kde je po výslechu dána obviněnému možnost se k obvinění podrobně vyjádřit, resp. uvést okolnosti, které obvinění zeslabují nebo vyvracejí, a nabídnout o nich důkazní prostředky. Změní-li se během vyšetřování nebo před podáním obžaloby právní posouzení skutku, je na to obviněný upozorněn a je mu dána možnost na vyjádření (§§ x17 odst. 5, x31 odst. 2 návrhu tr. řádu). Zákon dále relativně rozsáhle upravuje právo obžalovaného vyjádřit se k podané obžalobě, což lze označit za nejdůležitější kontradiktorní prvek v hlavním líčení (§ y7 návrhu tr. řádu). V § 8 odst. 2 návrhu tr. řádu je poté stanoveno, že „*strany mají právo pramen důkazu nebo důkazní prostředek vyhledat, předložit, navrhnout jeho provedení nebo jej v souladu se zákonem provést, klást vyslychaným osobám otázky a vyjádřit se k provedeným důkazním prostředkům a k důkazům z nich vyplývajícím.*” V souvislosti s tím § y40 návrhu tr. řádu říká, že strany mají právo se vyjádřit ke každému důkaznímu prostředku po jeho provedení a obviněný musí být po provedení důkazního prostředku dotázán, zda se k němu chce vyjádřit. Dle § e4 návrhu tr. řádu potom každá ze stran může pramen důkazu nebo důkazní prostředek vyhledat, předložit, navrhnout jeho provedení nebo jej v souladu se zákonem provést. Skutečnost, že pramen důkazu nebo důkazní prostředek nevyhledal, neopatřil nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k jeho odmítnutí nebo odmítnutí jeho provedení. Na základě výše uvedeného je tedy zřejmé, že návrh trestního řádu vnímá kontradiktornost především jako právo na informace o obvinění a právo na vyjádření ve smyslu pravidla *audiatur et altera pars* (nechť je slyšena i druhá strana).¹⁸⁵

¹⁸³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 3109/13.

¹⁸⁴ MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. cit. 180.

¹⁸⁵ PELC, Vladimír. Koncept kontradiktornosti v trestním řízení, cit. 181, s. 14.

7.2. Zákazy v předmětu dokazování a důkazních prostředků

Jak plyne z dříve rozpracované teorie, nepoužitelné důkazy rozlišujeme na neúčinné (absolutně a relativně), nepřipustné a nezákonné. Přitom formulace zákonných důvodů neúčinnosti důkazů bezprostředně souvisí s úpravou celkové povahy nového trestního procesu, neboť má zásadní vliv na zabezpečení efektivního provedení hlavního líčení, které má mít kontradiktorní povahu.¹⁸⁶ Návrh se drží tradičního pojetí a upravuje některé důkazní zákazy, čímž se nijak neliší od úpravy předchozí. Jako příklad *zákazu v předmětu dokazování* lze uvést ustanovení § e11 odst. 1 návrhu tr. řádu, které uvádí, že svědek nesmí být vyslechnut o okolnostech týkajících se utajovaných informací klasifikovaných zákonem stupněm utajení „Tajné“ nebo „Přísně tajné“, které je povinen zachovat v tajnosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn. Norma zde implicitně odkazuje na § 4 zákona o utajovaných informacích. Jako *zákaz důkazních prostředků* lze potom uvést např. § 52a (resp. c28a) návrhu tr. řádu, který upravuje ochranu komunikace obviněného s obhájcem. Na základě tohoto ustanovení není možné získanou informaci v trestním řízení použít, s výjimkou případu, kdy se použití takové informace v trestním řízení dovolává sám obviněný (více v další podkapitole).

7.2.1. Zákazy důkazních metod

Z hlediska zákazu metod, které nelze při dokazování použít, je nutné nejprve zmínit § e2 návrhu tr. řádu, který předpokládá, co všechno může sloužit jako důkaz. V předchozím § e1 je zřetelně rozlišeno co zákon myslí důkazním prostředkem a co důkazem. V navrhované úpravě je tak již správně terminologicky upraven *důkaz*, tak jak ho chápe i teorie. Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k náležitému objasnění věci a zároveň není-li to vyloučeno pro nezákonnost nebo nepřipustnost důkazu. Nezákonnost se v tomto smyslu rozumí důsledek vadného opatření nebo provedení důkazu, což může vyústit v neúčinnost důkazu. Ona nezákonnost je přímo spojena s koncepcí, kterou sepsal Repík, přičemž sama důvodová zpráva se k tomuto pojetí hlásí. Povaha a míra porušení zákona pak má vliv na rozsah použitelnosti důkazu. Za nepřipustné potom lze považovat takové způsoby obstarávání poznatků, jejichž proces žádný zákon neupravuje, přičemž se jedná zejména o důkazy získané postupem, které za současného stavu poznání vědy nelze nijak ověřit (např. výslech v hypnotickém stavu). Ustanovení § e2 odst. 2 návrhu tr. řádu potom upravuje vylučovací normy, přičemž za důkaz nesmí v trestním řízení sloužit poznatek získaný na základě:

- mučení nebo jiného nelidského a krutého zacházení,

---

¹⁸⁶ ŠKVAJN, Petr. Východiska a principy v návrhu nového trestního řádu, cit. 179, s. 58.

- nezákonného použití násilí nebo vyhrožování, nebo
- jiného nedovoleného ovlivnění, zejména nedovolených příslibů, uvádění klamavých a nepravdivých informací nebo použití omamných a psychotropních prostředků způsobilých ovlivnit schopnost jejího myšlení nebo její svobodnou vůli.

Odstavec 3. předmětného ustanovení potom stanoví porušení zásady *nemo tenetur* ve znění: *jako důkaz nesmí být v trestním řízení použit ani poznatek získaný na základě pramene důkazu nebo důkazního prostředku, za účelem jehož opatření nebo při jehož provádění byl porušen zákaz donucování k sebeobviňování osoby, vůči které úkon směřoval*. Důkazy získané způsobem, jaké předpis zakazuje, nesmí být použity. Zároveň je upravena, stejně jako v současné úpravě, možnost tyto důkazy použít pouze proti osobě, která nedovolený způsob k získání důkazů použila. Použití důkazu je možné také za předpokladu, že z něj vyplývají poznatky svědčící o nevině obviněného a vada nemá vliv na pravdivost a věrohodnost důkazu.

Připravované znění tedy nepřipustnost důkazu rozšířilo o obecnější kategorii *jiného nedovoleného ovlivnění*, přičemž uvádí demonstrativní výčet toho, co může za nedovolené ovlivnění platit: nedovolený příslib, uvádění klamavých a nepravdivých informací a použití omamných a psychotropních prostředků způsobilých ovlivnit schopnost jejího myšlení nebo její svobodnou vůli. V obecné rovině jde tedy o „podvedení“ vyslýchaného. Ustanovení § e9 odst. 3 návrhu tr. řádu toto poté rozšiřuje ve vztahu k výsledku obviněného, kterému musí být kladeny otázky jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností a nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět (tzv. sugestivní a kapciózní otázky). Návrh zákona zde výrazně akcentuje zásadu volného hodnocení důkazů, která orgánům činným v trestním řízení ukládá, aby důkazy byly hodnoceny jak ve vzájemné souvislosti, tak jednotlivě, a umožňuje tedy, aby bylo k vadám řízení přistupováno diferencovaně/materiálně. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že právě z tohoto důvodu se také nenavrhuje upravit pravidla pro přípustnost důkazu podrobně a nechává na soudci, aby si posoudil zákonnost, věrohodnost a závažnost každého důkazu. Úprava je založena na myšlence, že ani jiné evropské trestní řády vycházející z kontinentálního práva zpravidla neobsahují podrobná pravidla pro nepřipustnost či neúčinnost důkazu, ale obsahují obecná ustanovení o nejzásadnějších porušeních při získání důkazu, která mají za následek jeho absolutní nepřipustnost či neúčinnost.¹⁸⁷ S výše uvedenými tezemi důvodové zprávy se ztotožňuji, ovšem – jak uvedu v dalším výkladu – zásadní otázka spočívá v tom, v jaké míře ponecháme diskreci soudu a v jaké míře bude naopak zastoupena pozitivní úprava.

¹⁸⁷ Důvodová zpráva návrhu trestního řádu k § e2, s. 50.

7.3. Odposlech elektronického provozu dle § s14a návrhu tr. řádu z pohledu porušení předpisů o dokazování

Navrhovaná úprava přináší terminologickou změnu telekomunikačního provozu na elektronický provoz, což odpovídá i současnému pojetí převážné komunikace. Krom toho také přináší vymezení některých pojmů, jako jsou povinné osoby, uživatel a zejména potom jednotlivé druhy dat. Návrh zákona dělí data na obsahová (obsah komunikace v užším smyslu), provozní (data zpracovávaná pro potřeby přenosu obsahových dat), registrační data (data shromažďované povinnou osobou o účastníkovi) a zbytkovou kategorii dat o užívání služby. Předpis dále explicitně upravuje, co rozumí elektronickým provozem. Elektronickým provozem je přenos dat elektronického provozu prostřednictvím sítě elektronických komunikací nebo jinak elektronicky, pokud tato data nejsou veřejně přístupná. Odposlechem a záznamem elektronického provozu se rozumí zachycení dat elektronického provozu a souvisejících dat při jejich přenosu. Doručováním *jinak elektronicky* se rozumí např. doručování do datových schránek.¹⁸⁸ Příkaz k odposlechu vydává soudce na návrh státního zástupce za splnění materiálního předpokladu, že:

- jde o úmyslně spáchaný trestný čin, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 3 roky nebo jde-li o taxativně vyjmenovaný trestný čin, a
- lze důvodně předpokládat, že na základě takového příkazu budou zjištěny informace důležité pro trestní řízení, a
- je splněna podmínka subsidiarity, tedy sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak nebo by bylo jeho dosažení podstatně ztíženo.

Zásadní změnou oproti předchozí úpravě je rozšíření druhově určených trestných činů. Dosavadní právní úprava povoluje nařízení odposlechů pro zločin s horní hranicí trestní sazby nejméně 8 let. Navrhovaná úprava tuto hranici snižuje pro úmyslný trestný čin na tři roky, čímž se značně rozšiřuje okruh trestných činů. Tato změna je odůvodňována tím, že trestná činnost se stále více přesouvá do kyberprostoru, v němž je odhalování a dokumentování trestné činnosti jinými prostředky podstatně ztíženo.¹⁸⁹

Formální požadavky jsou potom písemná forma, odůvodnění a stanovení uživatelské adresy nebo koncového bodu sítě a osobami uživatele (je-li jejich totožnost známa), a doba, po kterou bude odposlechu prováděn (maximálně 4 měsíce). V odůvodnění příkazu musí být

---

¹⁸⁸ Důvodová zpráva návrhu trestního řádu k § s14a, s. 84.

¹⁸⁹ Tamtéž

uvedeny konkrétní skutkové okolnosti, které vydání příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují. Vyžadováno je také odůvodnění, proč nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo proč by bylo jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Jinak řečeno, je nutné, aby byla splněna podmínka subsidiarity, jako základní předpoklad využití tohoto institutu. S touto podmínkou se pojí i povinnost policejního orgánu průběžně vyhodnocovat, zda i nadále trvají důvody, které k odposlechu vedly a v opačném případě odposlech ihned ukončit. V případech, které nesnesou odkladu může odposlech dle § s15 odst. 4 návrhu tr. řádu nařídít sám státní zástupce (jde-li o trestné činy teroristické nebo kybernetické), přičemž musí získat od soudu do 72 hodin dodatečný souhlas. V případě, že k dodatečnému souhlasu nedojde je nutné odposlech neprodleně ukončit a získané materiály nijak nepoužít. Tato úprava přitom odráží realitu vyšetřování kybernetické kriminality, kdy soudní povolení ex ante by v mnoha případech bylo ztrátou drahocenného času, jež by potom mohlo vyústit ve značné škody.¹⁹⁰ I v takových případech je ovšem nutný soudní přezkum. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že nová úprava v tomto směru hovoří o tzv. soudci pro přípravné řízení. Ten může, stejně jako v současné úpravě, dobu odposlechu prodloužit, a to i opakovaně vždy na dobu nejdéle 4 měsíců.

V případě, že má být záznam užit jako důkaz v trestním řízení, je třeba k němu ve shodě s § s17 odst 1. návrhu. tr. řádu připojit protokol s uvedením údajů o čase a obsahu provedeného záznamu, jakož i o orgánu, který záznam pořídil. Další podmínkou je informační povinnost odposlouchávaného povinným orgánem. Výjimkou je, mohl-li se odposlouchávaný o těchto skutečnostech dozvědět z trestního spisu a namítat nezákonnost příkazu k odposlechu a jeho provedení v řízení před soudem. Informační povinnost se dle návrhu týká pouze osob, které tuto informaci nevědí a nemohou se účinně bránit proti nezákonnému nařízení odposlechu v soudním řízení. Tím dojde dle důvodové zprávy i k odstranění možné duplicity, kdy by jedna a tatáž otázka byla posuzována dvakrát (tj. jednou v řízení ve věci a jednou v řízení o přezkumu).¹⁹¹ Součástí informace, která má být oprávněné osobě nově sdělena do 30 dnů od skutečnosti uvedené v § s18 odst. 1 písm. a), b), c) návrhu tr. řádu, je poučení o právu podat návrh na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu. Odposlouchávaná osoba má právo podat návrh na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a jeho provedení do 30 dnů ode dne doručení informace orgánu, jenž tuto informaci poskytl. Tento orgán poté přezkoumá, zda byl návrh podán oprávněnou osobou, ve stanovené lhůtě, a spolu se svým vyjádřením

---

¹⁹⁰ Důvodová zpráva návrhu trestního řádu k § s14a, s. 84.

¹⁹¹ Tamtéž

k těmto otázkám jej předloží Nejvyššímu soudu. Z nového znění je tedy zřejmé, že zákonodárce se snaží regulovat procesní postup pomocí lhůt, přičemž u informační povinnosti tato dosud absentovala a u návrhu na přezkum zákonnosti byla výrazně delší (6 měsíců). Mimo to je zde konstruována také vhodnější procedura, dle níž je návrh na zahájení řízení o přezkumu zákonnosti zasílán prostřednictvím orgánu, který realizoval informační povinnost. Přezkoumání o v podobě dodržení lhůty a oprávněnosti osoby má urychlit vlastní přezkumné řízení.¹⁹²

Řízení před Nejvyšším soudem je upraveno v Hlavě VIII. v § f26 a násl. návrhu tr. řádu. Shledá-li Nejvyšší soud, že příkaz k odposlechu a záznamu elektronického provozu nebo příkaz k vydání dat elektronického provozu anebo povolení ke sledování byly vydány nebo jejich provedení bylo v rozporu se zákonem, vysloví usnesením porušení zákona. Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek. Pro případ, že by příkaz směřoval vůči více osobám a jen jedna z nich by mohla napadat zákonnost příkazu v řízení před soudem, se nově míní, že Nejvyšší soud v řízení podle Hlavy VIII. přezkoumá zákonnost příkazu jen v takovém rozsahu, v jakém takový přezkum nebyl proveden v řízení před soudem a soud rozhodující ve věci se k této otázce nevyjádřil ve svém rozhodnutí.¹⁹³ Tedy i v tomto směru dochází k jisté procesní ekonomii.

7.4. Zhodnocení návrhu nového trestního řádu

V současné době existuje k návrhu trestního řádu pouze několik málo zdrojů. Prameny tvoří zejména návrh textu samotného zákona ve znění ze dne 14. 10. 2022, popřípadě důvodová zpráva k němu. Cílem následujícího zhodnocení není komplexní pokrytí celé právní úpravy, protože takový úkol si předmětná práce neklade, ale zhodnocení materie o nepoužitelnosti důkazů s akcentem na institut odposlechu. V teorii a praxi trestního procesu vyvstalo v souvislosti se současnou právní úpravou mnoho nevyřešených otázek či nejasností, které musely být překlenuty výkladem či soudními rozhodnutími. Podařilo se návrhu trestního řádu na tyto otázky dostatečně odpovědět?

a) Úprava přípustnosti důkazů

Již ze samotného znění § e2 návrhu tr. řádu je zřejmé, že úprava přípustnosti důkazu doznala podstatného rozšíření. Odstavec 1. obsahuje všeobecnou formulaci pro použití důkazu, a sice, že *„za důkaz může sloužit vše, co může přispět k náležitému objasnění věci, není-li to vyloučeno pro nezákonnost nebo nepřípustnost důkazu.“* Zkoumáme-li ovšem toto

---

¹⁹² Důvodová zpráva návrhu trestního řádu k § s14a, s. 84.

¹⁹³ Důvodová zpráva návrhu trestního řádu k Hlavě VIII., s. 185-186.

ustanovení dále, nabývám dojmu, že reforma trestního řízení v tomto ohledu udělal pouze půlkrok, a nespravila tak nedostatky, které byly teorií vytýkány současné právní úpravě z roku 1961. V odstavci 2. nalezneme rozšířený katalog demonstrativně upravených vylučovacích norem. Krom znění, které obsahuje již současný trestní řád, tak návrh obsahuje nově zákaz nezákonného použití násilí nebo vyhrožování, resp. použití jiného nedovoleného ovlivnění, zejména nedovolených příslibů, uvádění klamavých a nepravdivých informací nebo použití omamných a psychotropních prostředků způsobilých ovlivnit schopnost jejího myšlení nebo její svobodnou vůli. Moje výtky spočívá především v absenci obecné úpravy pro posouzení absolutní a relativní neúčinnosti důkazů. Z toho důvodu se mi jako vhodnější jeví následující znění § e2 odst. 2 návrhu tr. řádu, kterým jsem doplnil předmětné ustanovení a které nejlépe odpovídá současným požadavkům:

§ e2

Přípustnost důkazů

- (1) Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k náležitému objasnění věci, není-li to vyloučeno pro nezákonnost nebo nepřípustnost důkazu.*
- (2) Důkazy získané pro tak podstatné porušení zákona, že je nelze v dalším řízení odstranit, nemohou být v celém dalším řízení použity. V případě, že je možné tuto vadu odstranit, nelze důkaz použít do doby, než k odstranění dojde.*
- (3) Jako důkaz nesmí být v trestním řízení použit poznatek získaný na základě pramene důkazu nebo důkazního prostředku, za účelem jehož opatření nebo při jehož provádění byla osoba, vůči které úkon směřoval, vystavena
  - a) mučení nebo jinému nelidskému a krutému zacházení,*
  - b) nezákonnému použití násilí nebo vyhrožování, nebo*
  - c) jinému nedovolenému ovlivnění, zejména nedovoleným příslibům, uvádění klamavých a nepravdivých informací nebo použití omamných a psychotropních prostředků způsobilých ovlivnit schopnost jejího myšlení nebo její svobodnou vůli.**

(...)

Ve znění pozměněného odst. 2 záměrně není užit termín absolutní (věta první) ani relativní (věta druhá) neúčinnost. Tyto pojmy definuje teorie trestního procesu a jako takové nemají být ve znění zákona obsaženy (mj. podobně jako nemá být definováno co je důkazní prostředek). Vymezení obecné klauzule pro posouzení neúčinnosti důkazů bude mít minimálně 2 pozitivní

následky: 1) trestní řád bude schopen po dlouhou dobu reagovat na dynamický vývoj moderních technologií a důkazních prostředků, které přináší, a 2) nebude docházet k vytváření nekonzistentní judikatury.

Teorie i praxe trestního procesu již dlouho pracuje s pojmem *podstatná vada*, přičemž současná ani navrhovaná úprava však tento fakt nereflexuje. V současné úpravě trestního řízení stejně tak jako v té navrhované, se setkáváme s tímto pojmem v souvislosti se zrušením rozsudku v odvolacím řízení nebo s vrácením věci státnímu zástupci k došetření. Vzhledem k tomu, že posouzení absolutní a relativní neúčinnosti důkazů mají za styčný bod právě onu podstatnou vadu, jsem toho názoru, že by návrh zákona měl obsahovat demonstrativní výčet podstatných vad, které lze odstranit a z tohoto demonstrativního výčtu potom můžeme seznat minimálně intenzitu zásahu jakou má zákonodárce na mysli. Jsem si vědom toho, že zákonné vymezení podstatné vady je složité, protože těžko lze dohlédnout na všechny případy, které mohou nastat.

V souladu s vysloveným názorem Jelínka¹⁹⁴ si myslím, že alternativou nebo doplňkem k výše uvedenému pojetí obecné klauzule by mohla být Repíkova koncepce kritérií zákonnosti důkazů, tak jak je o ní pojednáno v kapitole 5.1. Všech 5 bodů by mohlo být vtěleno přímo do trestního řádu, přičemž následující ustanovení by stanovilo, že porušení kteréhokoliv z těchto bodů má za následek nepoužitelnost získaného důkazu pro celé další řízení a důkaz je nutné obstarat znovu. Pro toto pojetí by mohl svědčit fakt, že je Repíkova koncepce široce přijímaná, respektovaná, zažitá a zároveň je k ní přítomno množství literatury.

b) Demonstrativní výčet důkazních prostředků

Návrh trestního řádu reflektuje teorii a rozlišuje pojmy, které v současném trestním řádu spadají pod jediný pojem důkazu, tedy důkazní prostředek, důkaz a pramen důkazu. Jedná se o nepatrnou, avšak pozitivní změnu mající svůj význam zejména v dobré orientaci. Zákon výše uvedené pojmy také definuje, což je naopak dle mého názoru nesprávné pojetí, protože definice takových pojmů jsou úkolem teorie trestního procesu, nikoli zákona. Existují zákonné definice, jejichž existence je v zákoně žádoucí (např. co se rozumí obsahovými, provozními a registračními daty ve smyslu odposlechu elektronického provozu), protože se jedná o pojmy technického rázu, ovšem v tomto případěch na výše uvedených pojmech dokazování panuje shoda, nevidím tudíž důvod, jakkoliv je v trestním řádu upravovat. Návrh trestního řádu pokračuje v souladu se současnou úpravou s demonstrativním výčtem důkazních prostředků.

---

¹⁹⁴ JELÍNEK, Jiří. Dokazování z hlediska budoucí právní úpravy českého trestního řádu. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018, 536 s. ISBN 978-80-7502287-5., s. 20.

Ustanovení § e1 odst. 2 věta druhá upravuje, že může jít zejména o výsledch, rekognici, konfrontaci, ohledání, provedení vyšetřovacího pokusu, rekonstrukci, prověrku na místě, čtení znaleckého posudku nebo jiné listiny, přehrání obrazového a zvukového záznamu nebo provedení pachové zkoušky. Demonstrativnost výčtu zde implikuje použitý výraz *zejména*. Toto pojetí, jak jsem již poznamenal výše (podkapitola 5.4.), je také obhajitelné. Je to pojetí, které svědčí spíše straně obžaloby a je mírně v neprospěch obhajoby. Důvodová zpráva ospravedlňuje ponechání demonstrativního výčtu třemi základními argumenty.¹⁹⁵ Taxativní výčet není vhodný protože, „nelze předjímat budoucí vědecký a technický vývoj“, omezuje soudcovskou úvahu a bude mít za následek zvýšení formalismu procesu. Argument „technickým vývojem“ není dle mého názoru ospravedlnitelný, neboť novelizace trestního řádu jsou tak časté, že není důvod si myslet, že zákonodárce nemůže další důkazní prostředek v rychlosti upravit. Myslím si ovšem, že pokud se snažíme přemýšlet nad tím, jaké by mělo být trestní právo, resp. trestní řízení, je nutné si sebe sama představit ve všech rolích trestního procesu. Z pohledu obžaloby je demonstrativní výčet jistě vhodné pojetí, protože vyšetřovacím orgánům a posléze státnímu zástupci rozvazuje ruce a zvyšuje tak pravděpodobnost zjištění skutku. Soud by v této debatě měl být neutrální, ovšem budeme-li zde přemýšlet na zásadu rychlosti řízení, můžeme uvažovat i nad tím, že soud může být vystaven požadavku důkladné argumentace, zda ten či onen důkazní prostředek spadá pod taxativní výčet. Obhajoba je v tomto vztahu vystavena široké množině důkazních prostředků, jejichž jediným korektivem je vědecká způsobilost a schopnost přispět k objasnění věci. Pohled obviněného je v tomto případě zásadní. Vzhledem k tomu, že trestní proces nemusí být vždy veden v demokratickém právním státě a společensko-politická situace se může i v naší zemi proměňovat, vyslovuji se pro taxativní výčet, který práva jednotlivce šetří daleko více a dává mu větší jistotu. Jsem toho názoru, že osoba, proti níž se řízení vede má být účelem, nikoli prostředkem trestního procesu. Neobstojí tedy ani argument zvýšeného formalismu k tíži soudu. To, že taxativní výčet omezuje soudcovskou úvahu není nevýhoda, ale základní rys tohoto pojetí. Opačně bychom mohli říci, že dosud byla omezována práva obviněného. Zjednodušeně řečeno, akcentuji zde zásadu stíhání jen ze zákonných důvodů.

c) Výslech v hypnotickém stavu jako důkazní prostředek

Zdůrazňoval-li jsem výše inspiraci německou úpravou, je nutné poznamenat, že tato je v tomto smyslu širší a obsahuje i zákaz použití důkazu pocházejícího z hypnotického stavu vyslýchaného. Mám za to, že zákaz této důkazní metody nemusí být nutně výslovně upraven,

---

¹⁹⁵ Důvodová zpráva návrhu trestního řádu k § e1, s. 49.

protože ten je možné vyvodit ze znění § 2 odst. 2 písm. c) návrhu tr. řádu (tedy z formulace „jiného nedovoleného ovlivnění“). Položme si otázku, co je vlastně ona hypnóza. Jedná se o takové působení na jiné osoby, které představuje omezení vědomí hypnotizovaného a jeho koncentraci směrem, který si přeje hypnotizér. V tom se hypnóza podobá narkoanalýze, způsobované ne psychickým osobním působením, ale podáním určitých chemických látek. Tato sama představuje silné omezení, resp. vyloučení vůle vyslychaného.¹⁹⁶ Otázkou tedy vůbec je, zda je při výpovědi přítomna vůle, resp. nakolik je oslabena. Z tohoto důvodu nejsou opodstatněné potřeby některých teoretiků¹⁹⁷ upravit tento zákaz přímo ve znění zákona. Není-li povoleno kladení manipulativních a sugestivních dotazů, tím spíše nemůže být povoleno uvádět vyslychaného manipulativně a sugestivně do stavu v němž bude podroben výslechu. To nic nemění na tom, že nevyřešena přesto zůstává otázka tzv. polygrafu. Ten, přestože na rozdíl od hypnózy vědecký základ má, zůstane nadále dovozován pouze z judikatury.

d) *Ochrana komunikace mezi obviněným a obhájcem*

V současné právní úpravě platí, že pokud při odposlechu policejní orgán zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen tento záznam bezodkladně zničit a získané informace nijak nepoužít. Platí to i ve vztahu advokát-podezřelý? Dochází k automatickému nahrávání nebo je policista během odposlechu vždy přítomen? Návrh nové úpravy neobsahuje zákaz pořízení důkazů z komunikace s obhájcem přímo v ustanovení o odposlechu, ale je upraven centrálně v § 52a, z čehož je zřejmé, že zákonodárce klade na tuto problematiku větší důraz než doposud. Návrh zakládá institut *důvěrnosti komunikace*, která nejenomže je vztažena na vztah obhájce s obviněným, ale také na vztah advokáta s podezřelým. Obecná klauzule dále dopadá na všechny druhy informací sdělovaných mezi obhájcem a obviněným jakýmkoli způsobem, zejména ústně, telefonicky nebo v listinné podobě, ať již přenášených nebo uchovávaných v soukromí. Výkladem § 52a odst. 2 a contrario získáme další podmínku, tedy že taková komunikace se vztahuje pouze na případy, kdy dochází k poskytování právních služeb. Dle současné právní úpravy dochází k nejednoznačnostem, ke kterému okamžiku se tato ochrana zakládá. Judikatura je v tomto směru nejednoznačná. S jistotou lze říci pouze to, že tento časový okamžik je nezávislý na zahájení trestního stíhání.¹⁹⁸ Na základě skutečnosti, že ochrana je výslovně spojena s poskytováním právních služeb, docházím k závěru, že časový okamžik, ke kterému by měla být ochrana vztažena, by měl být první

---

¹⁹⁶ KUČHTA, Josef. Zákonné meze výslechu a donucování k výpovědím v českém procesním trestním právu In: KALVODOVÁ, Věra a HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8072-0. s. 128.

¹⁹⁷ JELÍNEK, Jiří. *Dokazování z hlediska budoucí právní úpravy českého trestního řádu*. cit. 194. s. 13-20.

¹⁹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10.

spojení vůle mezi advokátem a podezřelým stát se ve vztahu ke konkrétnímu skutku právním zástupcem a právně zastoupeným. Jinak řečeno od první chvíle, kdy klient hledá právní poradu bez ohledu na zahájení trestního řízení.

Odstavec 3. upravuje, že informace získaná v rozporu s důvěrností komunikace nesmí být v trestním řízení použita, s výjimkou případu, kdy se použití takové informace dovolává sám obviněný. Zde vnímám značně rozdílné pojetí od toho, které obsahuje současná úprava. Ta upravuje, že takový záznam musí být zničen *bezodkladně*. Z návrhu je tedy zřejmé, že takový záznam bude muset nutně existovat po určitou dobu pro případ, že by se ho z nějakého důvodu chtěl obviněný sám dovolat. Tato skutečnost může být ve vztahu k uchovávání choulostivých informací zásadní. Pojetí, které velí okamžité zničení takové informace je mi bližší i za cenu nerozšíření práv obviněného. Otázkou samozřejmě zůstává, jaká je reálná praxe policejního orgánu, tedy jestli skutečně již dle současné právní úpravy dochází ke zničení takto pořízeného materiálu okamžitě. Z veřejně dostupných zdrojů je zřejmé, že důslednost ničení pořízených materiálů dle zákonných požadavků je spíše sporadická.¹⁹⁹ Na druhou stranu požadavek na důslednější praxi ničení pořízených materiálů nemá být součástí zákona, ale mohl by být například součástí některých interních aktů orgánů činných v trestním řízení, včetně sankce za nedodržení této povinnosti.

Co však na úrovni zákona postrádám je stanovení o tom, že odposlech probíhá v reálném čase. Z Analýzy odposlechů vypracované Policií ČR pro rok 2022²⁰⁰ je zřejmé, že standardně dochází k automatickému nahrávání. Za takové situace jsou potom, ale příkazy o „neprodleném zničení“ plané, protože v případě automatického nahrávání dojde k prodlení z podstaty věci vždy. K tomuto tématu ještě poznamenávám, že jak jsem již uvedl výše ve vztahu k soukromí odposlouchávaných osob, Spolkový ústavní soud považuje automatické nahrávání ve spojení se zásahem do soukromí, za neústavní, přičemž hlavní důvod shledává v tom, že u automatického nahrávání nelze v určitou chvíli upustit od dalšího nahrávání.

Návrh neobsahuje výslovnou úpravu ochrany soukromí odposlouchávaných osob, pokud jde o informace, které nijak nesouvisí s trestnou činností, tedy zcela soukromých hovorů. Mám za to, že určitých ideovým předobrazem by mohla být již výše uvedená německá úprava, která zakazuje zásah do klíčové oblasti soukromého života.

---

¹⁹⁹ TOMAN, Petr. ŠEFRNA, Jakub. Ke zničení záznamu a odposlechu podle § 88 odst. 7 tr. řádu. In: advokatnidenik.cz [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2024, 8. 9. 2021 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2021/09/08/ke-zniceni-zaznamu-o-odposlechu-podle-%C2%A7-88-odst-7-tr-radu/>

²⁰⁰ Např. Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2022 dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/analzy-odposlechu-a-zaznamu-telekomunikacniho-provozu-a-sledovani-osob-a-veci-dle-trestniho-radu-a-ruseni-provozu-elektronickych-komunikaci-policii-cr-archiv.aspx>

e) *Přezkum zákonnosti odposlechu*

Jde-li o přezkum zákonnosti po proběhnuvším odposlechu, konstruuje v § 118 odst. 1 návrhu tr. řádu následující postup: státní zástupce nebo policejní orgán, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena nebo který věc odložil, a v řízení před soudem předseda senátu soudu prvního stupně po pravomocném skončení věci informuje o nařízeném odposlechu a záznamu elektronického provozu osobu, která byla uvedena v příkazu odposlechu. Ustanovení dále uvádí, že k podání informace nedojde v případě, že tato osoba měla možnost se tuto informaci dozvědět z trestního spisu a namítat nezákonnost příkazu k odposlechu a jeho provedení v řízení před soudem. Nové znění zde tedy akcentuje zásadu rychlosti řízení a zároveň ve vyslovuje ve prospěch koncentrace řízení, protože motivuje obviněného, aby se domáhal nezákonnosti odposlechu již v řízení před soudem. Mimo to zabraňuje také dvoj kolejnosti posuzování nezákonnosti soudem v hlavním líčení a Nejvyšším soudem. Tato konstrukce je vysloveně v rozporu s předchozí úpravou, která se pojí s judikатурním závěrem, že „skutečnost, že se navrhovatel o nařízených a provedených odposleších dozvěděl v rámci hlavního líčení, kdy informace získané na základě napadených příkazů k odposlechu byly použity jako důkaz, nepředstavuje splnění zákonné informační povinnosti ve smyslu § 88 odst. 8 tr. řádu“²⁰¹ Vzpomeňme na to, že německý trestní řád v tomto smyslu konstruuje zcela odlišný přístup, tedy že k vyrozumění má dojít „*jakmile je to možné, aniž by byl ohrožen účel vyšetřování, život, tělesná integrita, svoboda jednotlivce, majetek významné hodnoty...*“. Ze všech 3 přístupů považují za nejpraktičtější ten nově navrhovaný. Osoba, která byla vyrozuměna se potom za dodržení 30denní lhůty ode dne doručení může domáhat přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu u Nejvyššího soudu. V ustanoveních přezkumu zákonnosti potom postrádám ustanovení, které by přesně stanovilo, že k přezkumu dojde na základě informací, které měl orgán, který si odposlech zažádal. Jinak řečeno, aby Nejvyšší soud rozhodoval i na základě informací uvedených v policejním spise, včetně důkazů operativní povahy. Jen tak lze dojít k opravdu správnému určení, zda se jedná o zákonný či nezákonný odposlech. Pozitivně hodnotím to, že v rámci informační povinnosti došlo pro orgán činný v trestním řízení k upravení 30denní lhůty. To bude mít za následek větší právní jistotu a sjednocení praxe. Podobně také pohlížím na skutečnost, že byla zkrácena lhůta pro návrh na vyslovení nezákonnosti odposlechu Nejvyšším soudem z 6 měsíců na 30 dnů.

---

²⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 12. 2022 sp. zn. 4 Pzo 18/2022.

f) Ostatní námitky

Na okraj zhodnocení návrhu trestního řádu lze pojednat o jeho neúměrném rozsahu. Rozsáhlý text je dle mého názoru způsoben zejména tím, že duplikuje některá ustanovení (např. některé zásady řízení), obsahuje množství výplňových slov (např. „procesněprávní předpis“) a značné množství výkladových ustanovení. Výkladová ustanovení jsou obecně kladným doplňkem právního předpisu, ovšem otázkou zůstává, zda musí být v předpisu upravena definice např. důkazního prostředku (minimálně z toho důvodu, že se jedná o institut, který nečiní žádné výkladové potíže a v teorii je na něm široká shoda). Jsem toho názoru, že trestní řád je předpis určený pro profesionály a některé výkladové ustanovení nebo obsáhlejší pasáže by mohli způsobit více výkladových obtíží, než kterým se tímto snaží předejít. Ovšem na druhou stranu je nutno dodat, že délka je způsobena tím, že předpis se snaží o co největší přehlednost, strukturuje odstavce, což neplatí pro současný zákon, který je vlivem nesčetných novelizací sestaven z velmi dlouhých odstavců náročných pro samotné zorientování. Kladně nelze hodnotit návrh zákona jen dle toho, co obsahuje, ale i dle toho co v něm absentuje. Takovou skutečností by mohl být trend, který je součástí přijímání zákonů v západní Evropě a který by délku trestního řádu nepochybně prodloužil. Řeč je o opuštění od tzv. generického maskulina²⁰².

---

²⁰² užívání mužského rodu pro souhrnné označení mužů i žen

8. Závěr

Podstatou trestního řízení je především zjištění, zda došlo k jednání, které je dle trestního zákoníku trestné a kdo je pachatelem tohoto jednání. Činnost orgánů činných v trestním řízení je koncentrována především ke zjištění skutku, který je trestným činem a k odhalení pachatele. Následuje vyslovení viny nad konkrétním pachatelem, vyměření a posléze uložení trestu. Je nezbytně důležité, aby takto vedené trestní řízení bylo založeno primárně na pozitivní zákonné úpravě. Zákonost procesu potom slouží jako základní předpoklad spravedlivého procesu. Uzákoněná pravidla definují postupy, které musí být dodrženy od okamžiku, kdy je prvotní obvinění vzneseno, až po vynesení konečného rozsudku. Díky těmto pravidlům je zajištěno, že trestní řízení probíhá za současného respektování práv obviněných. Při neexistenci jasných zákonem upravených pravidel, hrozí riziko, že rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení budou založena pouze na subjektivních úvahách nebo budou ovlivněna vnějšími faktory. To může vést ke značné nestabilitě a nejistotě v právním systému a podkopávat důvěru v celkovou férovost řízení. Uzákoněná pravidla poskytují pevný rámec, který je nutný pro zachování řádu a ochranu práv jednotlivců. Vzhledem k právní jistotě je důležité mít na paměti, že každý „může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích.“ Výše uvedené je potom zajištěno zejména právní úpravou dokazování. Zda současná právní úprava trestního řízení z pohledu porušení předpisů o dokazování splňuje požadavky zákonného procesu, je základní a obecná otázka, kterou jsem si v této práci položil.

V úvodu této práce jsem proces dokazování v trestním řízení stručně uvedl v kontextu mezinárodních, ústavních a zákonných norem. V následujících kapitolách jsem zasadil dokazování do rámce základních zásad a vymezil základní pojmy, s nimiž jsem se ve zbytku práce potýkal. V kapitole nazvané Nepoužitelnost důkazů v trestním řízení, kterou lze považovat za jednu z nosných kapitol, jsem vymezil problematiku nepoužitelnosti důkazů, základní druhy porušení předpisů o dokazování a jejich následky. Podle české trestněprávní teorie jsem rozdělil nepoužitelné důkazy jednak na nepřipustné a nezákonné, a jednak na neúčinné. Za nepřipustné lze považovat takové způsoby obstarávání poznatků, jejichž proces žádný zákon neupravuje, přičemž se jedná zejména o důkazy získané postupem, které za současného stavu poznání vědy nelze nijak ověřit. Neúčinné důkazy, jež jsou důsledkem nezákonnosti, potom dělíme na absolutně neúčinné a relativně neúčinné. Jejich společným znakem je to, že jsou postiženy podstatnou vadou a dělícím kritériem je skutečnost, zda

je možné je v dalším řízení opravit (konvalidovat). U relativně neúčinných důkazů je konvalidace zpravidla možná, u absolutně neúčinných důkazů nikoliv a je nutné opatřit důkaz zcela znovu. Jako specifické výzkumné otázky jsem se nadále věnoval odposlechu telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu. V této podkapitole jsem relativně zevrubně pojednal o tom, že porušení předpisů o dokazování může pramenit zejména z nedodržení formálních či materiálních požadavků kladených zákonem na nařízení odposlechu. Zatímco u nesplnění formálních požadavků bude zpravidla možné uvažovat o dodatečném zhojení této vady, u nesplnění podmínek materiálních bude docházet k nepoužitelnosti odposlechem získaného materiálu jako důkazního prostředku (např. nedodržení podmínky subsidiarity odposlechu). Navazující problematika přezkumu zákonnosti odposlechu soudem mnou byla kritizována zejména z důvodu nedostatečné soudní ochrany.

Následující kapitolu jsem věnoval srovnání s úpravou nepoužitelnosti důkazů podle německého trestního řádu. Srovnání mezi českým a německým trestním řízením se nabízí přímo pro společenskou, historickou a kulturní blízkost obou zemí a právních řádů. Německá trestněprávní nauka rozlišuje několikero zákazů. První z nich, zákaz samotného shromažďování důkazů, dále dělíme do 3 skupin, a sice z hlediska obsahového, z hlediska důkazních metod a zákazů důkazních prostředků. Další teoretickou skupinou jsou zákazy použití důkazů, které jsou buď zákonem upravené nebo vyplývají z teorie či judikatury. Vymezil jsem 3 základní doktríny: doktrínu vyvažování, teorii právní sféry a teorii právního okruhu. Pomocí těchto doktrín se snažíme zjistit, zda je možné důkaz v řízení použít a klademe si otázky: Jak intenzivní byl zásah do procesního postavení obviněného v porovnání se závažností jeho obvinění? Jaký účel má konkrétní ustanovení o provedení důkazu pro obviněného? Bylo zasazeno do právní sféry obviněného? V závěru kapitoly o srovnání s německou právní úpravou jsem pojednal o úpravě odposlechu telekomunikačního provozu podle německého trestního řádu. Základní odlišnost současné úpravy odposlechu a úpravy podle německého trestního řádu byly shledány zejména v rozdílných podmínkách pro nařízení odposlechu, informační povinnosti a následném soudním přezkumu. Nařízení odposlechu dle německého trestního řádu je podmíněno nejenom některým katalogovým trestným činem a podmínkou subsidiarity, ale i skutečností, že konkrétní trestný čin musí být v tomto případě také závažný. Tuto podmínku jsem shledal nadbytečnou a vytvářející spor v interpretaci. Informační povinnost se potom liší zejména v tom, že je určena velmi neostře, za to flexibilně pro samotné řízení. Konkrétně k oznámení o odposlechu dojde ze strany orgánů činných v trestním řízení, *jakmile je to možné, aniž by byl ohrožen účel vyšetřování, život, tělesná integrita, svoboda jednotlivce, majetek významné hodnoty*. Pro namítání nezákonnosti

odposlechu je stěžovateli dána lhůta pouhých dvou týdnů a případě, že se obviněný chce nezákonnosti domáhat v odvolacím řízení, musí na nezákonnost získaného důkazu upozornit už v hlavním líčení, aby případnou zákonost mohl posoudit již prvostupňový soud.

Závěrečná kapitola tohoto trojího srovnání se vypořádala s pojetím úpravy nepřípustnosti důkazů podle návrhu nového trestního řádu ve znění ze 14. 10. 2022. K hlavním pramenům zde sloužily text samotného návrhu a důvodová zpráva. Návrh nového trestního řádu v ustanovení o nepřípustnosti důkazu rozšiřuje podmínky, za kterých lze důkaz považovat za nepřípustný. Kritice byl podroben fakt, že návrh neobsahuje žádné pojetí generální klauzule pro určení relativní a absolutní neúčinnosti.

Z hlediska návrhu nové úpravy trestního řízení jsem rovněž věnoval pozornost novému pojetí odposlechu elektronického provozu. Tato úprava doznala v kontextu rozvoje digitální komunikace mnoha dílčích změn, přestože pojetí a jádro institutu zůstalo neobměněno. Rozšířil se počet druhových trestných činů (snížením hranice trestní sazby), pro něž je možné odposlech nařídít. Došlo k rozšíření ochrany mezi obhájcem a obviněným. Změnou také prošla informační povinnost ze strany orgánů činných v trestním řízení a následný přezkum zákonosti.

Vlastním cílem této práce potom bylo zodpovězení následujících otázek:

- a) *Je stávající úprava trestního řízení z pohledu porušení předpisů o dokazování dostatečná?*

Pro vyřešení otázky, zda je důkaz v dalším řízení použitelný či nepoužitelný nám dává současné znění trestního řádu pouze stručné ustanovení související s nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Z důvodu nedostatku pozitivně právní úpravy je tedy předmětná problematika nutně závislá na soudní kazuistice nebo principech vycházejících ze soudních rozhodnutí. Tento stav není žádoucí a vede k oslabování zásady *nullus processus criminalis sine lege*. Předpis protěží zásadu volného hodnocení důkazů v neprospěch zásady zákonosti trestního řízení, v čemž se nepochybně také odráží nepředvídatelnost práva a právní nejistota. Tak stěžejní oblast jako je dokazování musí být bezpodmínečně upravena dostatečně určitými zákonnými pravidly. Pomyslný míček je teď na straně zákonodárce, který musí přijmout odpovídající právní úpravu, zejm. upravit generální klauzuli pro zjištění neúčinnosti důkazů, protože tento nedostatek je dle mého názoru podstatou problému. Není žádoucí u každého jednotlivého úkonu v trestním řízení přímo uvádět jaká je sankce za jeho nedodržení, ale jít cestou jednotného centrálního ustanovení. Rozšíření by měl doznat také katalog nepřípustných výslechových metod. Ze všech těchto důvodů nemůžu považovat úpravu

trestního řízení z pohledu porušení předpisů o dokazování za dostatečnou a dostatečně kompatibilní se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů.

b) Dokáže návrh trestního řádu v plné šíři reagovat na nedostatky vytykané trestnímu řádu z roku 1961?

Návrh trestního řádu představil v případě otázky nepřípustnosti důkazů širší katalog nepřípustných výslechových metod. To je nepochybně pozitivní změna, která svědčí vyšší právní jistotě, i přestože se jedná o výčet demonstrativní. Lze tedy uvažovat i jiné nepřípustné výslechové metody, které se již zmíněným metodám svým významem blíží. Tento přístup považuji za správný, neboť zde zůstává jistý prostor pro interpretaci a ustanovení jako takové nebude podléhat časovým změnám. Navážu-li ovšem na předchozí položenou otázku o dostatečnosti stávající právní úpravy, nemůžu se zbavit dojmu, že reforma trestního řízení udělala v tomto směru pouze půlkrok. V návrhu není upravena generální klauzule pro určení relativní a absolutní neúčinnosti. Ustanovení tohoto typu zaručí, že předpis bude schopen reagovat bez větších novel na změny, které s sebou dynamika společnosti přináší. Důležitost generální klauzule není založena jen na právní jistotě a předvídatelnosti práva, ale na dvou zásadních pozitivních důsledcích, které přináší. Prvním z nich je skutečnost, že trestní řád bude schopen po dlouhou dobu reagovat na dynamický vývoj moderních technologií a důkazních prostředků, které tyto přináší a druhým z nich je fakt, že bude minimalizovaná pravděpodobnost vytváření nekonzistentní judikatury. Na to konto jsem se pokusil o návrh své vlastní klauzule, kterou jsem vložil jako odstavec druhý do § e2 návrhu tr. řádu.

Důkazy získané pro tak hrubé porušení zákona, že je nelze v dalším řízení odstranit, nemohou být v celém dalším řízení použity. V případě, že je možné tuto vadu odstranit, nelze důkaz použít do doby, než k odstranění dojde.

Výše uvedený odstavec upravuje určení absolutní a relativní neúčinnosti. Obě neúčinnosti mají jeden společný znak a tím je skutečnost, že vada musí být podstatná. Co se rozumí podstatnou vadou neupravuje současný trestní řád ani návrh nového trestního řádu. Vzhledem k tomu, jak dlouho teorie pracuje s tímto pojmem, považuju za správné tento pojem vymezit v zákoně, např. ve formě klauzule spojeného s výčtem. Potom nebude nutné vyvozovat význam pojmu z jiných ustanovení. Kritice bylo také vystaveno pojetí úpravy důkazních prostředků, které je – stejně jako v současné úpravě – pouze demonstrativní. Toto pojetí neodpovídá zásadě stíhání pouze ze zákonných důvodů.

Návrh zákona dále přináší novou úpravu zásady kontradiktornosti. Tato zásada je klíčovým prvkem trestního řízení, avšak dosud nebyla explicitně upravena. Nový návrh

ji staví do čela zákona, čímž zdůrazňuje její důležitost a zajišťuje, že je respektována od samého počátku procesu. Kontradiktornost zajišťuje, že obě strany sporu mají možnost konfrontovat důkazy a argumenty, což je základním prvkem spravedlivého procesu. Nicméně, i přes tuto pozitivní změnu, je třeba brát v úvahu potenciální nedostatky. S nárůstem materie návrhu zákona může být obtížné udržet přehlednost a srozumitelnost právního textu. Návrh zákona se snaží redukovat pravděpodobnost dezinterpretace tím, že obsahuje značné množství výkladových ustanovení. Tímto způsobem se má zajistit jasnost a jednoznačnost ve výkladu zákona. Avšak, paradoxně, tento přístup může mít opačný efekt. Příliš mnoho definic může vést k přílišné komplikaci a zmatku v textu zákona, což může podnítit nejednoznačnost a sporadické výklady. Je důležité najít rovnováhu mezi poskytnutím dostatečných výkladových ustanovení pro minimalizaci chyb v interpretaci a zároveň zachováním čitelnosti a srozumitelnosti zákona. Důkladná revize a případná úprava textace zákona je na místě, aby byly minimalizovány případné problémy a aby byla zajištěna efektivní a konzistentní aplikace zákona.

c) Může být německý trestní řád v oblasti porušení důkazů o dokazování inspiračním zdrojem?

Německé trestní právo jako celek je systém viditelně propracovanější než české trestní právo. Svůj podíl na tom má s největší pravděpodobností kontinuita a tradice, na níž je právo v Německu založeno a kterou nedokázal přerušit ani totalitní režim mezi lety 1933 až 1945. Tento fakt se potom projevuje v široké teoretické základně a velkém množství soudních rozhodnutí, které jsou s trestním řádem jako celkem, a konkrétně s úpravou dokazování, spojeny.

V případech určování nepoužitelnosti důkazů se německá praxe potýká s podobným problémem jako ta česká, a to nedostatkem zákonné úpravy. Tento nedostatek je kompenzován pomocí teoretických přístupů, bohaté doktríny a soudních rozhodnutí. Pro zajištění konzistentních rozhodnutí je vyžadována orientace v judikatuře a odborné literatuře. Doplnění legislativy by mohlo přispět k větší jasnosti a předvídatelnosti právního prostředí. V tomto směru tedy není německý příklad následováníhodný.

Z hlediska obecných otázek trestního řízení může německá trestněprávní nauka posloužit jako výborný zdroj. Například otázky využití hypnózy, polygrafu nebo úpravy nových technologií do trestního řádu jsou zcela jistě teritoriálně přenosné. To znamená, že i když jsou tyto otázky aktuálně zkoumány a řešeny v německém kontextu, mohou poskytnout užitečné poznatky a směry i pro jiné právní systémy, včetně českého. Nicméně, je důležité brát v úvahu specifika každého právního systému a provádět takové adaptace

s ohledem na daný kontext a hodnotové představy společnosti. Výměna informací a osvědčených postupů mezi různými právními systémy může také posílit mezinárodní spolupráci.

Ustanovení, které zakazuje odposlechy v případě, že by zasahovaly do klíčové oblasti soukromého života, má svůj původ v tzv. Velkém odposlechovém útoku (novelizace trestního řádu zasahující do soukromí osob). V reakci na tento incident Spolkový ústavní soud rozhodl, že odposlechy jsou přípustné pouze v případě, že jsou v souladu s ústavními principy ochrany lidské důstojnosti, poskytují účinnou právní ochranu, respektují právo na slyšení před soudem a jsou v souladu se zásadou proporcionality a principy právního státu. Konkrétně to znamená, že odposlechy jsou přípustné pouze tehdy, jsou-li aktivně monitorovány policistou a jsou-li splněny podmínky stanovené zákonem. Pokud tyto podmínky nejsou splněny, jsou odposlechy nepřípustné a záznamy musí být neprodleně smazány. Tento postup se vztahuje nejen na odposlechy, ale i na další metody vyšetřování, jako jsou prostorové odposlechy a online vyšetřování. Tento přístup by mohl být inspirativní i pro české trestní řízení, zejména pokud jde o otázku nahrávání v reálném čase a ochranu soukromí. Zejména nahrávání konkrétním policistou v reálném čase je dle mého názoru zárukou toho, že bude opravdu docházet k okamžitému mazání záznamů a tím k ochraně soukromí. Tato praxe by mohla předejít medializaci nahrávek z trestního řízení.

d) Odposlechy telekomunikačního provozu – současná i nadcházející úprava

Současná právní úprava v oblasti odposlechů není dostatečná, a to jak z hlediska soudní ochrany, tak ani s ohledem na požadavky evropského práva. Navrhovaný nový zákon reflektuje pokrok technologií a reaguje na výrazné rozšíření trestných činů, pro které je možné nařídit odposlech. Tím však dochází k většímu zásahu do základních práv jednotlivců. Nová úprava na jednu stranu rozšiřuje ochranu komunikace mezi advokátem a obviněným, na druhou stranu umožňuje provedení odposlechů bez předchozího souhlasu soudu (v případech teroristických a kybernetických trestných činů v případě, že to nesnese odkladu). Je klíčové najít rovnováhu mezi potřebou účinného boje proti trestné činnosti a ochranou soukromí jednotlivců. Zajištění transparentnosti, jasných právních norem a efektivního soudního dohledu je nezbytné pro zajištění spravedlnosti a právní jistoty v této oblasti.

Jsem přesvědčen, že budoucnost trestního práva procesního bude do budoucna konfrontována s požadavkem na větší zásah do soukromí obviněného. Způsobeno je to zejména charakterem kriminality, která nabývá nových rozměrů. Kriminalita současnosti se přesouvá od podvodů ve fyzickém světě k internetovým podvodům, od fyzického násilí k psychickému násilí páchaném v prostředí internetu. Taková kriminalita je neustále sofistikovanější

a pachatele je v mnoha případech velmi těžké dohledat. Domnívám se, že z těchto důvodů budou ustanovení o sledování osob v budoucnu stěžejním místem trestního řádu. Nebude-li chtít být vyšetřující orgán vždy dva kroky v závěsu za trestnou činností, bude muset zákonodárce tomuto trendu čelit dostatečně moderní úpravou trestního řízení.

Dle mého názoru je navrhovaná úprava odposlechu a záznamu elektronického provozu správným krokem. Zákonodárce zde naplňuje můj předpoklad o intenzivnějším zásahu do práv obviněných. Větší intenzita zásahu do práv jednotlivců spočívá v tom, že je značně rozšířen okruh trestných činů, pro než, je možné odposlech nařídit. Na druhou stranu je nutno dodat, že je zde šířeji upravena ochrana komunikace mezi obhájce a obviněným (resp. advokátem a podezřelým). Jednoznačný ohled na ochranu komunikace mezi obhájcem a obviněným je mimo jiné styčným bodem všech tří srovnávaných úprav, zcela v souladu se zásadou *rovnosti zbraní*. V tom, v čem se naopak úpravy liší, je náhled na to, jak chránit soukromí třetích osob. Německý trestní řád se hlásí k pojetí, že zásah do soukromé sféry jednotlivce není přípustný. U současné i navrhované české úpravy to tak ale bohužel ke škodě věci není. Celý systém odposlechu elektronického provozu dle návrhu nové úpravy je založena na zrychlení a zefektivnění a z celkového dojmu se jedná o dostatečně moderní právní úpravu.

Bylo by velkým úspěchem této práce, pokud by některé výtky byly reflektovány i v konečném návrhu trestního řádu, nebo pokud by tato práce posloužila jako zdroj zamyšlení či debaty.

9. Seznam použitých pramenů

Seznam použité literatury

➤ Učebnice, komentáře a monografie (české i zahraniční)

AMBOS, Kai. *Beweisverwertungsverbote: Grundlagen und Kasuistik, internationale Bezüge, ausgewählte Probleme*. Band 202. Berlin: Duncker & Humblot, 2010. ISBN: 9783428133932.

BÄR, Wolfgang. *TK-Überwachung: §§ 100a – 101 StPO mit Nebengesetzen, Kommentar*. 1. Auflage, München: Heymann, 2010. ISBN: 978-3-452-27188-4.

FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 7598-306-0.

GERCKE, Björn, JULIUS, Karl-Peter, TEMMING, Dieter, ZÖLLER, Mark. *Heidelberger Kommentar, Strafprozessordnung*, 6. Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2019. ISBN 978-3-8114-3974-0.

GRAF, Jürgen a kol. *Strafprozessordnung, Kommentar*. 1. Auflage. München: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-3-406-59788-6.

HEINRICH, Bernd. REINBACHER, Tobias. *Examinatorium Strafprozessrecht*, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft 2024. ISBN 978-3-7489-1444-0.

HOHMANN, Ralf. *Historie a struktura moderního trestního řízení: shrnutí přednášek autora ze 2.-13.11.1992 na PF MU v Brně (TEMPUS)*. Vladimír KRATOCHVÍL (překladatel). Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 8021006188.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502287-5.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k ...* Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0.

KELLER, Christoph. BRAUN, Frank. *Telekommunikationsüberwachung und andere verdeckte Ermittlungsmaßnahmen*. 3. Auflage. Stuttgart: Richard Boorberg Verlag, 2019. ISBN 978-3-415-06552-9.

KINDHÄUSER, Urs. SCHUMANN, Kai. *Strafprozessrecht*. 7. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2023. ISBN 978-3-7560-0505-5.

MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. Bratislava: Obzor, 1984.

MEYER-GOßNER, Lutz. SCHMITT, Bertram. *Strafprozessordnung: Beck'sche Kurz-Kommentare*. 66. Auflage. München: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-3-406-78383-8.

MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Ediční řada Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3.

MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2.

MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6.

MUSIL, Jan. KRATOCHVÍL, Vladimír a ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8.

NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 8021015241.

NETT, Alexander. *Trestní právo procesní*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Brno: Masarykova univerzita, 1996. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 8021010169.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-468-8.

ROXIN, Claus a SCHÜNEMANN, Bernd. *Strafverfahrenrecht*, 30. vydání. München: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-3-406-73587-5.

STORCH, František, SPÁČIL, Jiří, ed. *Řízení trestní rakouské*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-651-6.

ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN: 978-80-7502-310-0.

➤ **Odborné články a jiná literatura (české i zahraniční)**

FENYK, Jaroslav a PROVAZNÍK, Jan. Zajištění informací a věcí v návrhu nového trestního řádu, *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2023. Vol. 69, č. 3

FIALA, J. Pojem důkazu ve smyslu procesním. *Stát a právo*. 1967. roč. 12, č. 13

HOLLÄNDER, Pavel. Putování po stezkách principu proporcionality: intence, obsah, důsledky. *Právník*, č. 3

JELÍNEK, Jiří. *K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu* [online]. Bulletin-advokacie.cz. 22. 9. 2019. [cit. 2024-03-03]. dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-chybejici-pravni-uprave-tzv.-prostoroveho-odposlechu-v-trestnim-radu>

MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. In: *Bulletinadvokacie.cz* [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2019. 20.03.2019. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-rizeni-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe>

NETT, A. Účinný důkaz v trestním řízení dle *legis lata*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1995. č. 3.

PELC, Vladimír. Koncept kontradiktornosti v trestním řízení, *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2023. Vol. 69, č. 3

PUTZKE, Holm. Entscheidungsbesprechung zu BGH, 1 StR 509/10: Untersuchung mittels eines Polygraphen (Lügendetektor) als ungeeignetes Beweismittel. In: *Zeitschrift für das juristische Studium (ZJS)*, 2011, Ausgabe 6/2011, s. 557–563.

REPÍK, B. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, červen–září 1982.

REPÍK, Bohumil. Niektoré problémy neúčinnosti dôkazu v judikatúre súdov. *Socialistické soudnictví*. 1976. č. 2

ŠÁMAL, P. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu, *Trestněprávní revue*. 2008. č. 12.

TOMAN, Petr. ŠEFRNA, Jakub. Ke zničení záznamu a odposlechu podle § 88 odst. 7 tr. řádu. In: *advokatnidenik.cz* [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2024. 8. 9. 2021 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2021/09/08/ke-zniceni-zaznamu-o-odposlechu-podle-%C2%A7-88-odst-7-tr-radu/>

VAŠUTOVÁ, Vendula. Specifika dokazování v odlišných právních procesech. *Právní rozhledy*, 2011. č. 22

➤ Příspěvky ve sbornících

BEN-SHAKHAR, G. A critical review of the control questions test (CQT). In: KLEINER M. *Handbook of Polygraph Testing*. London: Academic Press, 2002. ISBN: 9780124137400.

ČEP, David. Vybrané aspekty základních zásad trestního řízení v rámci řízení přípravného. In: KALVODOVÁ, Věra, HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 503 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 539. ISBN 978-80-210-8072-0.

GAJO, Dušan. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu v trestním řízení vedeném proti právnické osobě. In: KALVODOVÁ, Věra, HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 503 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 539. ISBN 978-80-210-8072-0.

PROVAZNÍK, Jan. Vybrané problémy současného modelu dokazování v trestním řízení. In: KALVODOVÁ, Věra, HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 503 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 539. ISBN 978-80-210-8072-0.

STRIGÁČOVÁ, Dominika. Detektor lži jako důkazný prostředek v trestním konání. In: KALVODOVÁ, Věra, HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 503 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 539. ISBN 978-80-210-8072-0.

STUPKA, Václav. Dokazování odposlechem. In: POLČÁK, Radim; PŮRY, František a HARAŠTA, Jakub. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8073-7.

ŠKVAIN, Petr. Východiska a principy v návrhu nového trestního řádu. In: KALVODOVÁ, Věra, HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 503 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 539. ISBN 978-80-210-8072-0.

Seznam použitých internetových zdrojů

Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2022 dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/analyzy-odposlechu-a-zaznamu-telekomunikacniho-provozu-a-sledovani-osob-a-veci-dle-trestniho-radu-a-ruseni-provozu-elektronickych-komunikaci-policii-cr-archiv.aspx>

URBAN, Štěpán a Ludvík, PINC. Čichám, čichám zločin. *Vesmír* [online]. 5. 4. 2018 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2018/cislo-4/cicham-cicham-zlocin.html>

HRBÁČEK, Jan. Fígl policie a žalobců: Jak si prodloužit odposlechy. Nejvyšší soud otevřel téma omezování osobní svobody. *Ekonomický deník* [online]. 26. 10. 2018 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/figl-policie-zalobcu-si-prodlouzit-odposlechy-nejvyssi-soud-otevrel-tema-omezovani-osobni-svobody/>

Seznam použité právní úpravy

Listina základních práv a svobod, publikovaná jako usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod součástí ústavního pořádku

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Návrh nového trestního řádu ve znění ze dne 14. 10. 2022

Úmluva Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod
Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky
Zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti
Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem
Zákon č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství
Německá ústava (*Grundgesetz*), BGBI. S. 1/1949
Německý trestní řád (*Strafprozessordnung*), BGBI. S. 1074/1987
Německý trestní zákoník (*Strafgesetzbuch*), BGBI. S. 3322/1998
Německý zákon o rejstříku trestů (*Bundeszentralregistergesetz*), BGBI. S. 1229/1985
Německý zákon o soudcích (*Deutsches Richtergesetz*), BGBI. S. 713/1972

Seznam použitých soudních rozhodnutí

➤ Evropský soud pro lidská práva

Rozsudek ESLP ze dne 12. 7. 1998 ve věci *Schenk v. Švýcarsko*, č. 10862/84
Rozsudek ESLP ze dne 3. 3. 2016 ve věci *Prade v. Německo*, č. 7215/10, §33
Rozsudek ESLP ze dne 1. 3. 2007 ve věci *Heglas proti České republice*, č. 5935/02.
Rozsudek ESLP ze dne 18. 3. 1997 ve věci *Mantovanelli v. Francie*, č. 21497/93, §33
Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 1. 6. 2010 ve věci *Gäffgen proti Německu*, č. 22978/05.

➤ Ústavní soud České republiky

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01. (č. 403/2002 Sb.)
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. I. ÚS 1501/16 (N 92/85 SbNU 571).
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 1980/13 (N 1/72 SbNU 23).
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13.
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 1104/08.
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 37/03.
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07.
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. II. ÚS 291/2000
- (N 69/26 SbNU 207).

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 2. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2425/09.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. II. ÚS 615/06
- (N 88/45 SbNU 291).

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2007 sp. zn. II. ÚS 789/06.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 4. 2016 sp. zn. III. ÚS 3457/14.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 3109/13.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. III. ÚS 487/07.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. III. ÚS 1806/09
- (U 6/66 SbNU441).

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 2485/16.

➤ **Nejvyšší soud České republiky**

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 2. 2020, č. j. 8 Tdo 38/2020.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, č. j. 5 Tdo 31/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 1992, sp. zn. 6 To 12/1992.
- (č. 8/1993 Sb. rozh. tr.).

Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze 6. 3. 1989 sp. zn. 7 To 1/89.
- (č. 25/1990 Sb. rozh. tr.)

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.03.2001, sp. zn. 7 Tz 24/2001.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2016 sp. zn. 4 Pzo 13/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2016 sp. zn. 4 Pzo 14/2016.

Usnesení VS trestního kolegia NS ČR ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013.
- (R 13/2014)

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 6. 2011 sp. zn. 4 Pzo 3/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2020 sp. zn. 4 Pzo 9/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 10. 2010 sp. zn. 4 Pzo 1/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 12. 2022 sp. zn. 4 Pzo 18/2022.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 1992, sp. zn. 6 To 12/92.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 9. 2013, sp. zn. 6 Tdo 820/13.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 63/95

- (č. 2/1998-II. Sb. rozh. tr.)
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2016 sp. zn. 4 Pzo 10/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2021 sp. zn. 4 Pzo 8/2021.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2015 sp. zn. 4 Pzo 3/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2018 sp. zn. 4 Pzo 14/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 2. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1621/2014.

➤ **Další vnitrostátní judikatura**

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 1995, sp. zn. 7 To 42/95.
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 1994, sp. zn. 7 To 83/94.
- (č. 52/1994 Sb. rozh. tr.)
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2007, sp. zn. 2 To 94/2007.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 1. 2001 sp. zn. 4 To 3/01.
- (č. 56/2001 Sb. rozh. tr.)
Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 2. 1968, sp. zn. 5 To 11/68.
- (č. 39/1968 Sb. rozh. tr.)
Usnesení KS v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 1996, sp. zn. 3 To 937/95.

➤ **Spolkový ústavní soud (německý)**

Rozsudek Spolkového ústavního soudu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. 2 BvR 1444/00.
Rozsudek Spolkového ústavního soudu ze dne 27. 2. 2008, sp. zn. 1 BvR 595/07.
Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 13. 5. 2015, sp. zn. 2 BvR 616/13.
Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 12. 4. 2005, sp. zn. 2 BvR 1027/02.
Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 18. 8. 1981, sp. zn. 2 BvR 166/81.
Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 3. 3. 2004 sp. zn. 1 BvR 2378/98.

➤ **Spolkový soudní dvůr (německý)**

Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 StR 181/98.
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 16. 2. 1954, sp. zn. 1 StR 578/53.
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 17. 12. 1998, sp. zn. 1 StR 156/98.
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. 5 StR 546/06.
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 27. 11. 2008, sp. zn. 3 StR 342/08.
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 9. 5. 2018 sp. zn. 5 StR 17/18.
Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 3 StR 122/02.

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. 3 StR 410/20.

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. 2 StR 474/17.

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 4 StR 555/14.

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 21. 1. 1958, sp. zn. GSSt 4/57.

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. 4 StR 144/20.

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 1 StR 509/10.

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 6. 7. 2019 sp. zn. StB 14/19.

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 7. 3. 2006 sp. zn. 1 StR 316/05.

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. 5 StR 332/21.

➤ **Další judikatura (německá)**

Rozsudek Okresního soudu v Budyšíně ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 40 Ls 330 Js 6352/12.

Použité zkratky	
tr. řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
návrh tr. řádu	Návrh trestního řádu ve znění ze 14. 10. 2022
odposlech(y)	Odposlech telekomunikačního provozu, resp. odposlech elektronického provozu
StPO	Německý trestní řád (<i>Strafprozessordnung</i>)
StGB	Německý trestní zákoník (<i>Strafgesetzbuch</i>)
BGH	Spolkový soudní dvůr (<i>Bundesgerichtshof</i>)
BVerfG	Spolkový ústavní soud (<i>Bundesverfassungsgericht</i>)
Listina	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod součástí ústavního pořádku
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
GG	Německá ústava (<i>Grundgesetz</i>)
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a svobod

Důsledky porušení předpisů o dokazování pro účinnost důkazů

Abstrakt

Práce se potýká s tématem důsledků porušení předpisů o dokazování na účinnost důkazů. Cílem autora je vystihnout podstatu problematiky nepoužitelnosti důkazů v trestním řízení a tuto znalost poté aplikovat na konkrétním příkladu odposlechů telekomunikačního provozu. Toto schéma se ovšem netýká pouze současné české právní úpravy, ale také právní úpravy německého trestního řádu a navrhovaného znění nového trestního řádu. Práce je kombinací deskriptivní, komparativní a analytické metody s cílem porozumět současnému stavu trestního procesu a navrhnout vlastní pohled na danou problematiku. V rámci kapitoly o české právní úpravě je nejprve pojednáno o teoretických východiscích následků porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. V kapitole o německé právní úpravě jsou potom tyto znalosti navzájem srovnány. Následně se práce věnuje návrhu nového trestního řádu, přičemž analyzuje, do jaké míry tento návrh reflektuje potřeby trestního procesu v digitálním věku. Závěrečná část shrnuje klíčové poznatky a nabízí doporučení pro budoucí směřování trestního práva v oblasti dokazování. Cílem práce nebylo pouze popsat současný stav, ale také přispět k diskusi o možném směřování trestního procesu.

Klíčová slova: důkazní prostředek, neúčinnost důkazu, odposlech, trestní řízení,

Consequences of breaches of the rules of evidence for the effectiveness of evidence

Abstract

This thesis deals with the topic of the consequences of violations of the rules of evidence on the effectiveness of evidence. The author's aim is to capture the essence of the issue of the inapplicability of evidence in criminal proceedings and then to apply this knowledge to the specific example of interception of telecommunications traffic. However, this scheme is not only related to the current Czech legislation, but also to the legislation of the German Criminal Procedure Code and the proposed text of the new Criminal Procedure Code. The thesis is a combination of descriptive, comparative and analytical methods with the aim of understanding the current state of criminal procedure and proposing its own view on the issue. The chapter on the Czech legislation first discusses the theoretical background of the consequences of violations of the rules of evidence in criminal proceedings. In the chapter on German legislation, this knowledge is then compared with each other. Subsequently, the thesis examines the proposal for a new criminal procedure code, analysing to what extent this proposal reflects the needs of criminal procedure in the digital age. The final section summarises the key findings and offers recommendations for the future direction of criminal law in the field of evidence. The aim of the paper was not only to describe the current state of the art, but also to contribute to the debate on the possible direction of criminal procedure.

Keywords: evidence, ineffectiveness of evidence, interception, criminal proceedings,